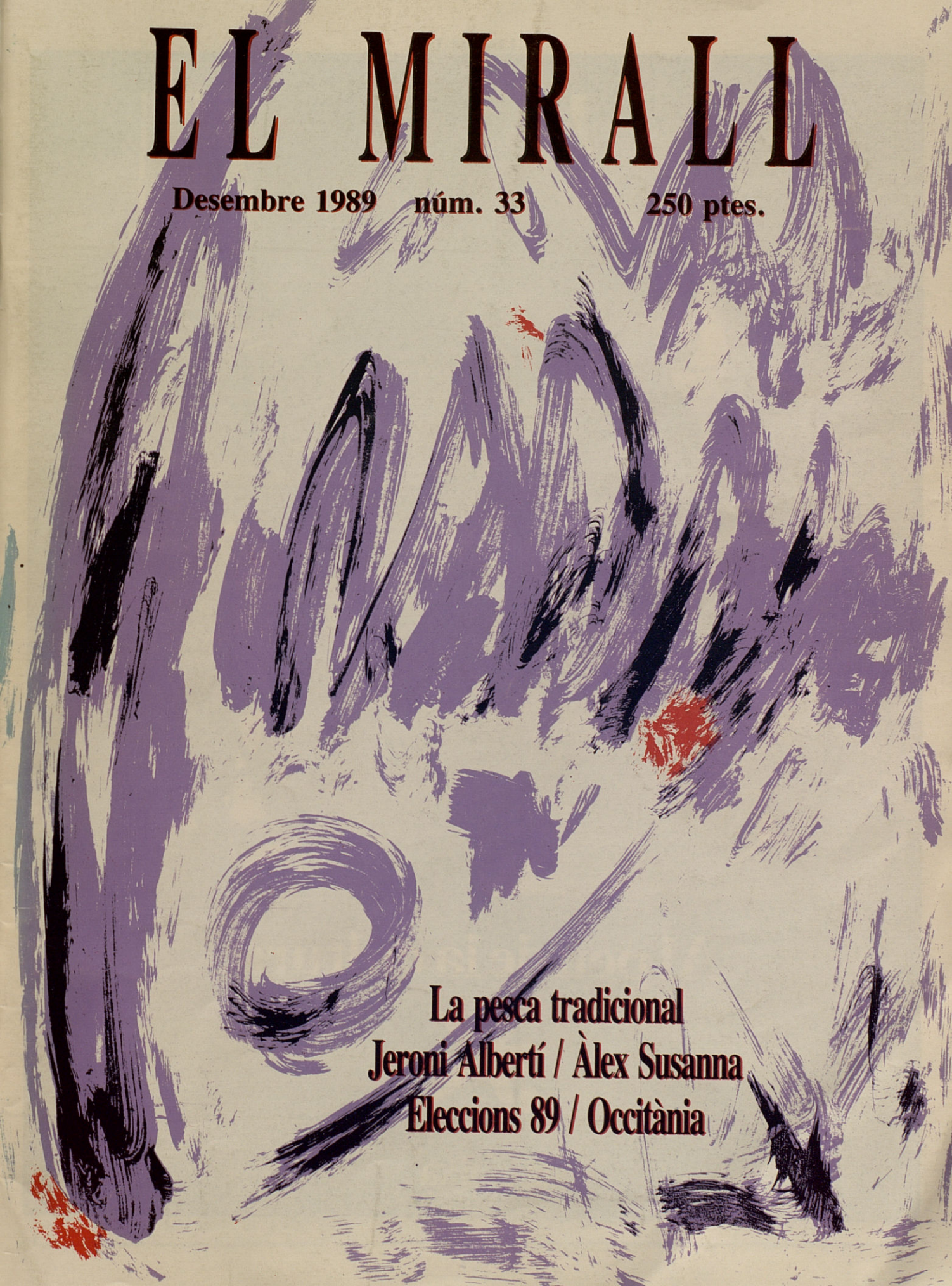

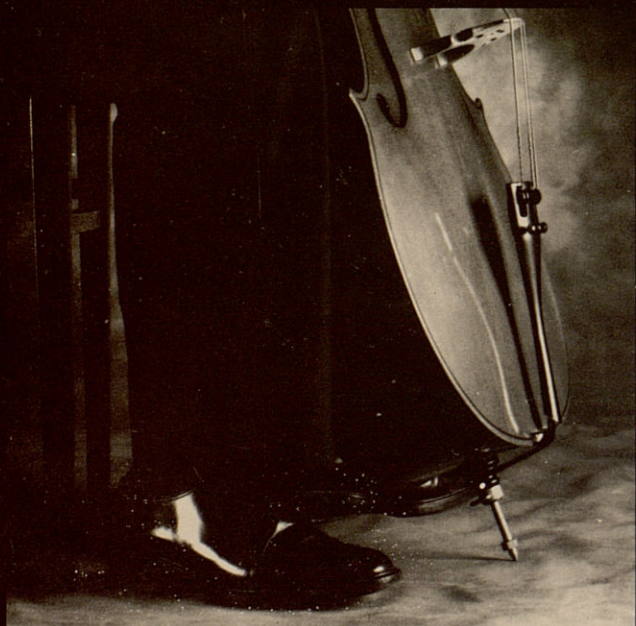
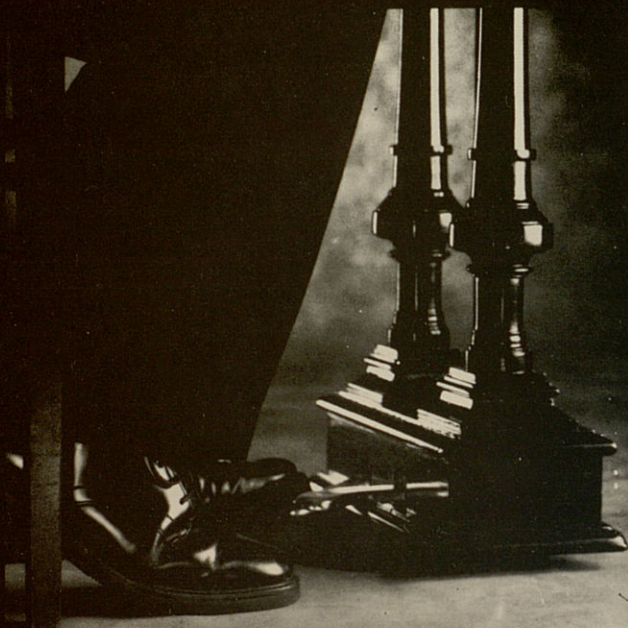
EL MIRALL

Desembre 1989 núm. 33

250 ptes.

La pesca tradicional
Jeroni Albertí / Àlex Susanna
Eleccions 89 / Occitània

Al peu de la cultura.

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"

EL MIRALL

Revista mensual
Desembre. -1989 - núm. 33
ANY III

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
07080 - Palma (Mallorca)
Telèfons: (971) 72 32 99 / 72 59 37
Telefax: (971) 71 93 85

Delegació a Barcelona:
C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
C/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich i Massutí

Secretari de Redacció:
Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:
Macià Blázquez i Salom
Francesca Bosch i Capó
Rosa Mª Calafat i Vila
Joan Company i Siquier
Miquel Company i Florit
Antoni Ginard i Bujosa
Joana Lladó i Ballester
Antoni Marimon i Riutort
Antoni Nadal i Soler
Joan Perelló i Ginard
Antelm Pujol i Fulgencio
Andreu Ramis i Puigros
Pere Rosselló i Bover
Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta: Original per a EL MIRALL de Magdalena Mascaró

Fotos:
EL DIA i arxiu EL MIRALL

Producció, Administració i Publicitat:
C/ Impremta, 1, Pral-2a. Tel. 72 32 99
07011 - Palma (Mallorca)

Maquetació i Fotocomposició:
EL MIRALL i DOCUMENTA BALEAR

Impressió:
Interior: OMNI S.A. Gremi Ferrers, 42.
Polígon de Son Castelló - Palma.
Coberta: Xisco Arts Gràfiques. C/ del
Baix riera, 1-A - Palma. tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

C. Picornell / J. M. Magrinyà: Entrevista amb Jeroni Alberti

POLÍTICA

- 11 Miquel Company: Ressaca electoral
12 Antoni Marimon: Le eleccions del 29 d'octubre de 1989 a les illes Balears
16 Ramon Turmeda: Darrer diumenge d'octubre

ENTREVISTA

- 20 Joana Lladó: Després del congrés de Lleida, entrevista amb Joan Mir

PESCA TRADICIONAL

- 23 Rosa M. Calafat: Arts de pesca abans del niló
26 Rosa M. Calafat: Històries d'un pescador
29 Andreu Ramis / Antoni Ginard: La pesca amb rall
34 Joan Rigo: Els "nassaiolos" de l'Alguer

GUAL PERMANENT

- 40 Pere Font: Identitats

- 41 Gabriel Amengual: Europa, a la fi!

- 42 Joana Lladó: Vel·leïtats i Fantasies

OCCITÀNIA

- 43 F. Xavier Domènec: Camina que caminaràs i cap envant te faràs
45 Antoni Marimon: L'«Occitan», una publicació occitana

ARTISTES DE LA PART FORANA

- 48 Miquel V. Sebastian: Els paisatges interiors de Magdalena Mascaró

EMIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

- 50 Miquel Ferrà: Colom, la figura més polèmica de la nostra història (i 8)

- 53 Antoni Picazo: 1820: el toc de la mort negra

EDUCACIÓ

- 55 Sebastià Barceló: L'«Esmapau», una alternativa davant la reforma de l'ensenyament
56 Conxa Vidal: Entrevista amb Grazia Ceremini, psicomotrista
60 Emilia López / Lluís Castillo: La pedagogia ambiental: la figuració ecològica

HIPOTECA DE CABÒRIES

- 65 Rafel Crespi: De cementiris, mondragons i la rara "perestroika" de la dreta mallorquina

L'ULL DE VELLUT

- 66 Miquel Serra: A Santanyí hi érem tots

- 67 Felip Munar: Hi ha persones més perilloses que el rector de sa Pobla

- 69 Miquel Payeras: Neix "La Veu", setmanari de Mallorca

- 71 P. M.: Les delegacions de l'OCB es reuneixen a Valldemossa

- 73 Antoni Nadal: Un cens d'autors i obres teatrals contrafet

- 74 Jaume Capó: Literatura i comunicació

LITERATURA I POESIA

- 75 Pere Rosselló: Blai Bonet, un escriptor controvertit
78 Jaume Corbera: Per conèixer l'Alguer
79 Felip Munar: Ferran Torrent, si us plau. A propòsit de la seva darrera obra
81 Francesc Florit: "Xibau": forn menorquí per a coure poesia
84 Miquel López Crespi: Alex Susanna

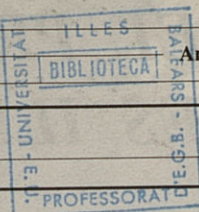
- 87 Andreu Galmés: Torrentades

- 88 A. P.: I què més, ara?

L'ESPECTADOR DESPISTAT

- 88 Antoni Ginard: L'ecologia i la fotografia

- 89 Antoni Ginard: La conservació de la carta nàutica de Gabriel de Vallseca

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

510289093X

ENTREVISTA AMB EL PRESIDENT DEL PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS, JERONI ALBERTÍ

Climent Picornell / Josep M. Magrinyà

Jeroni Albertí i Picornell va néixer a Banyalbufar el 1927, casat, sis fills. És professor Mercantil i membre de l'Institut de Censors Jurats de comptes. La seva activitat empresarial i política és diversa i arrelada sempre a Mallorca. En aquesta entrevista explica la seva trajectòria, des d'ahir fins a demà. D'una manera o altra, la seva presència ha estat una constant en les institucions que han fet possible que les illes recobrassin el seu propi organisme polític i administratiu en l'entramat de la nostra Autonomia.

-Vull dir-vos que som soci de l'Obra Cultural Balear des de fa uns quants anys, crec que des del 77 o 78. I som subscriptor de la vostra revista.

-Idò sou soci antic, perquè el gros dels socis actuals són d'aquests cinc darrers anys. Sou un soci històric, i em complau significar-ho.

En aquesta entrevista que vull fer-vos, m'agradaria començar fent una mica de memòria dels darrers deu anys de vida política. Heu estat President del Consell General Interinsular, President del Consell Insular de Mallorca, i, ara, President del Parlament de les Illes Balears. Atesa la vostra experiència i visió política de la situació, crec que és important conèixer la valoració política que feu d'aquesta dècada, bàsicament com a home d'institució.

Jeroni Albertí, President del del Consell General Interinsular, President del Consell Insular de Mallorca i, ara, President del Parlament de les Illes Balears.

-Partiré del moment en què hi va haver eleccions democràtiques en aquest país, l'any 77, dia 15 de juny. Encara que en principi no es tengués en compte la transcendència que significaria per a les pròpies Balears el fet d'instaurar la democràcia en aquest país, es va gestar des d'aquell moment el canvi total i absolut, sobretot de distribució administrativa i d'autonomia a les nostres illes. Començant perquè nosaltres vàrem constituir l'Assemblea de Parlamentaris l'any 77

(que jo la vaig presidir per decisió dels parlamentaris d'aquestes illes) i duguérem a terme tota la gestió.

Crec que va ser important que el Congrés de diputats i el Senat, en època constituent, aprovassin la llei de creació de la Universitat de les Balears, cosa que s'havia demanat sempre. Em sembla que és la llei núm. 36 del nou període de les Corts. Se va aconseguir en ple període constituent en què no es volien aprovar lleis sinó que només se volia complir l'objectiu de fer la

constitució. Previ a la constitució hi va haver també els intents de contemplar dins la constitució l'Estat de les autonomies.

Jo tenc una altra experiència de la qual me sent molt satisfet, i és haver estat parlamentari constituent. És a dir, quan vàrem fer la constitució, era conscient que el títol 8è se feia per donar resposta a les aspiracions de Catalunya i el País Basc i, en menys grau, Galícia, que ja havien tengut estatut. Però quedà la porta oberta i jo dic, encara que sigui entre parèntesi, que el Títol 8è, d'una ambigüitat crec que pensada i manifesta, ha servit perquè se pogués fer allò que en aquell mo-

● **Va ser important
que el Congrés de
diputats i el Senat, en
època constituent,
aproassin la llei de
creació de la Universitat
de les Balears**

ment no sabíem tan sols si tendria demanda. I ja es va considerar el fet que els territoris insulars tenguessin la possibilitat de constituir-se en autonomia: Va esser una de les constants dotar d'autonomia les nostres illes; i una altra constant nostra era dotar de consells insulars les illes Balears. Comparàvem amb Canàries el fet dels cabildos a cada illa i jo record una de les discussions més fortes amb el ministre de l'interior Martín Villa perquè no volia dissoldre la Diputació. Jo li deia que si no fèiem els Clls. Ins. no feia falta l'estatut, que si havíem de fer un estatut d'autonomia centralista a les Balears, no importava fer-lo. Vàrem aconseguir que abans de les eleccions locals sortís el decret de la creació de la pre-autonomia a les Balears que considerava el Consell General Interinsular ampliat i amb paritat corregida: Mallorca igual a Menorca/Eivissa i l'altra gent de les illes menors. Se contemplava, doncs, ja en el

El Parlament ha legislat quasi tot el que, en certa manera, podia legislar en aquesta primera etapa.

propi decret, que de les pròximes eleccions locals sorgirien el Consells Insulars.

Crec que des del punt de vista institucional això ha marcat tot l'esdevenir de l'autonomia a les nostres illes, o sigui que si nosaltres haguéssim fet una autonomia sense constituir els Consells Insulars, que lògicament no formen part de l'Estatut sinó que vénen donats per la llei d'administració local, no haguérem aconseguit res. Un punt important que jo destac és que l'autonomia nasqué amb els Consells Insulars en marxa i

la Diputació ja desapareguda. Jo pens que això és un fet al que no se li ha donat el valor que té perquè cada illa recobràs el seu propi organisme o institució representativa i de govern, així ho diu l'Estatut, encara un quefer distint a les nostres illes, potser no sempre per bé, però d'una gran importància.

Això ho hem de tenir en compte perquè va venir des d'aquí quan vàrem fer el projecte d'estatut, un projecte que sabem tots que va tenir molts obstacles perquè necessitava el vot favorable de 2/3 de cada illa i hi va

L'autonomia nasqué amb els consells Insulars en marxa i la Diputació desapareguda.

haver una illa que va tenir moltes dificultats per lograr-lo donat que no agradava un estatut que no fos insularista i que no fos subsidiari de totes les coses que se deien.

El meu punt de vista és que hi ha hagut un canvi en 10 anys en aquestes illes. Jo diria que l'opinió pública no ho ha assimilat d'una manera total, que per fer una comparació és important posar dues fites: com estàvem l'any 78 i com estam l'any 89. Crec que l'evolució cap a un sistema d'autonomia i d'autogovern ha estat totalment positiva i avui podem dir que tenim els fonaments jurídics i polítics per fer front al futur amb optimisme.

-És una avaluació positiva, evidentment. Encara que l'entrevista sigui institucional, també interessa des d'una perspectiva personal. Vull referir-me a una cosa que he sentit dir de vós, i és que heu sofert un procés d'inserció dins el món polític en aquests 10 anys. Voldria demanar-vos la vostra experiència personal d'això. Abans éreu un home d'empres-

sa, ara sou un home dedicat quasi exclusivament a la política...

-Jo vaig entrar a la política pràcticament sense cap tipus de vocació política. Havia tengut unes activitats públiques però dins el terreny privat, no a l'empresa privada però sí que

● Una constant nostra era dotar de consells insulars les illes Balears i el ministre de l'interior Martín Villa no volia dissoldre la Diputació

havia presidit ASIMA, havia fundat IBEDE, havia estat president de la Germandat de Donants de Sang i, sense falses modèsties, les coses marxaven. Això va influir, sobretot IBEDE, perquè conegués molta gent que estava dins l'oposició en el règim franquista i que va ésser gent prominent després del

canvi, i jo vaig ser conscient que a mi me varen dur a la política. Jo no volia entrar a la política, volia dedicar-me al que ja em dedicava, tenir activitats no només privades sinó públiques, però no institucionals.

-Societat civil?

-Això. I al final, per raons que no cal explicar, no em vaig poder negar a entrar-hi. El que passa és que quan som a un lloc procur assimilar el lloc, i aleshores, o bé he de tirar endavant o me n'he d'anar.

Com a cosa important per justificar la meua trajectòria posterior, he de dir que vaig entrar com independent dins les llistes d'UCD, jo no era militant d'UCD. Per què? Perquè entenc que el paper que se m'assignava era estirar de la llista.

Vaig ésser senador i vaig intentar mirar cap a l'horitzó de futur i vaig veure que venien canvis importants i que hi havia d'haver una autèntica dedicació i vaig assumir molt aviat el paper d'integrar-me a UCD i organitzar UCD aquí, i ja dedicar-me'n hi.

Crec que els polítics tenim per desgràcia el cartell que el que cercam és satisfer ambicions i coses d'aquestes i jo entenc que servir el seu poble és el millor que pot fer una persona.

Honestament estic molt satisfet del que he fet i crec que en tot moment he estat donant el més que podia perquè el nostre poble canviàs. Pens que s'han aconseguit una sèrie de

- Crec que l'evolució cap a un sistema d'autonomia i d'autogovern ha estat totalment positiva i avui podem dir que tenim els fonaments jurídics i polítics per fer front al futur amb optimisme

coses interessants en els moments que jo he tenguut l'oportunitat de presidir i de ser capdevanter en la política d'aquest país. Un fet, el de la Universitat; un altre tan simple com el que feia 40 anys que la gent demanava un descompte de tarifes i no s'havia aconseguit mai, però que es va aconseguir al reconèixer-nos la insularitat de fet quan ens donaren el 25% de descompte. I ja no cal aduir els Consells Insulars, l'Estatut d'autonomia i tantes i tantes coses que s'anaven fent i en les quals jo he tenguut un paper realment interessant.

La meua vocació política era zero, la meua vocació política ha anat creixent a mesura que jo he vist la necessitat d'imprimir-li un caràcter seriós i fer en tot moment el que en consciència havia de fer, encara que això no agradi a gents. Reconec que el meu paper personal ha estat de decepció per a certes classes dominants que s'havien cregut que jo seria un instrument seu i jo no he estat instrument de ningú i he fet en tot moment allò que havia de fer i crec que tant el meu pas inicial al Senat com al constituent, presidint l'assemblea de parla-

mentaris, presidint el primer ens pre-autonòmic i essent el responsable per part d'un grup polític de dur-lo endavant i a bon fi, va ser el que calia. No va ésser fàcil sobretot la negociació amb les illes menors que volien, i tenien raó, veure representades les seves aspiracions a un sistema descentralitzat respecte de Mallorca.

De tot això, quan en faig un balanç, n'estic satisfet. Reconec que en una actuació política en què s'assumeix la responsabilitat, vas deixant al llarg del camí moltes coses i que

en el paper meu quant a fundador d'un partit que ha tenguut una gran funció en la conservació de les nostres illes, que no ha estat entès mai, també.

Però a pesar de tot, aquest partit ha tenguut un gran paper i he de dir que jo, com a persona, tenc, diem-ne dos diplomes: som per part de la dreta el causant que aquí la construcció no funcioni perquè m'he oposat clarament a urbanitzacions com la del Trenc i Punta de n'Amer; i tenc, per part del GOB, el Premi Ciment perquè no me vaig oposar a la de cala Mondragó en el

1989

135 oficines
60 caixers
automàtics
1.000 empleats
185.000 milions
en recursos externs

Estam en evolució constant

D'ençà que ara fa 107 anys inauguràrem la primera oficina fins avui, que som la primera institució financera de les Balears, la nostra evolució ha estat constant. Tot i així, el nostre principal objectiu és encara el mateix: servir les Balears, tota la seva gent, amb tots els recursos a l'abast.

Per tant, ahir i avui: "Sa Nostra" és la Caixa de Balears.

1882

1 oficina
3 empleats
46.783 pts. en
recursos externs

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

Més d'un segle 100% balear.

seu moment... Jo sé que som una figura controvertida, però que en tot moment ha intentat defensar la seva terra.

Crec que en política no pots aspirar mai al reconeixement de ningú pel que has fet, únicament l'autosatisfacció personal de dir "jo he fet tot el que he pogut". I el que he pogut ha estat tot en favor del meu poble, he donat a la política tot el que he tengut i no hi he tret res a nivell personal. Són aquelles satisfaccions que permeten anar avançant amb tota tranquil·litat i honestament he de dir que te fan menys mal les crítiques perquè saps que no són veritat.

Pot ésser vera una crítica sobre que he actuat malament, però no ho és que hagi actuat de mala fe. Sempre he actuat per davant, amb els interessos del meu poble per damunt de tot. Hi ha anècdotes que podria contar i que ho demostrarien, però no importa contar-les.

-Tot i que com a president del Parlament duis només una legislatura, voldria fer-vos unes preguntes, sobretot referides a la legislació que ha emanat del Parlament. Se diu que és una cambra que legisla poc.

-Crec que és una acusació que no és real. La cambra està legislant en primer terme sobre allò que, a nivell nacional d'estat, en deim les lleis orgàniques: les lleis de desenvolupament de l'Estatut. No es poden deixar de fer perquè són l'entramat legislatiu jurídic que ha de permetre que l'Estatut tenguí el desenvolupament

normal i lògic, i això s'està fent en aquest moment. S'ha fet la Llei dels Consells Insulars, s'ha fet la Llei de la Funció Pública, està pendent de fer la Llei del Patrimoni... Són les lleis de principis que cal desenvolupar al nostre nivell així com a nivell d'estat es desenvolupa la Constitució.

**● Jo no volia entrar
a la política, volia
dedicar-me al que ja em
dedicava, tenir
activitats no només
privades sinó públiques
però no institucionals**

I la cambra s'ha anat donant lleis puntuals compatibles amb el desenvolupament de l'Estatut. Sobretot sense l'actuació decidida del Parlament ara tendríem urbanitzada una bona part de l'illa que no hi està. Crec que aquest paper ja el justifica. I, naturalment, s'aproven els pressupostos cada any. Jo crec que hi ha hagut, per desconeixement, un intent de devaluar el Parlament. Tots sabem que en democràcia el parlament és l'autèntica representació del poble i que no val de cap manera aïllar-lo a un racó i creure que les coses es fan totes soles. El Parlament és el lloc del debat i es vota per majories i minories i, lògicament,

hi ha lleis que no surten perquè no tenen la majoria suficient. Però és que si no hi ha Parlament no hi ha Autonomia de la mateixa manera que si no hi ha consell de diputats no hi ha democràcia. Les equivalències són aquestes.

Jo crec que el Parlament ha legislat quasi tot el que, en certa manera, podia legislar en aquesta primera etapa. Té una sèrie d'assignatures pendents, és evident: la llei dels espais naturals, que és urgentíssim aprovar-la no només pel que implica de seguretat de protecció de les nostres illes, que ja és molt, sinó per la seguretat jurídica que dona a l'administrat i que permetrà no seguir fent el que hem fet fins ara, apagafocs puntuals allà on se produeix el perill imminent, sinó assegurar íntegrament allò que encara ens queda que, afortunadament, és molt.

Crec que en dos aspectes el paper pel Parlament és normal. En l'aspecte legislatiu, perquè no es poden fer lleis en dos dies, i en l'aspecte de control del Govern que ha estat també eficient. Hi ha hagut moments en què el Parlament ha fet rebaixar en dos mil milions de pessetes el pressupost perquè creia que hi eren de més. Per tant, crec que està complint el seu paper, sense estridències, fins i tot m'atreviria a dir un paper molt més important del que en un principi es preveia, i ho dic perquè vaig ser redactor de l'Estatut.

Lògicament el Parlament és el fort de la política balear, i hi ha un interès a carregar-li les culpes quan alguna cosa no funciona a gust de segons

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 6033
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

qui, quan és ben clar que el Parlament el formen tots els diputats i pareix que, i no és una acusació, el Govern és una cosa i el Parlament una altra. És el que ha passat un poc en l'aplicació de la suspensió de planejaments i béns que són al catàleg d'espais d'especial interès, que Eivissa diu que no obeeirà el Parlament. No! Perquè qui ha de complir les ordres del Parlament perquè emana del Parlament, és el Govern. Crec que això és un fet que fa mal perquè no prestigia l'autonomia. Per damunt de tot s'ha de prestigiar l'autonomia: sense prestigi del Parlament no hi ha prestigi de l'autonomia. S'intenta fer veure que allò que és negatiu és culpa del Parlament i el que és positiu és a causa d'altra gent. El primer acte que fa el Parlament després de constituït és elegir el president de la comunitat.

-Les competències que se tenen actualment, entrant dins una de les famoses qüestions, no basten o no s'han sabut exercir? S'ha de reformar l'Estatut? Dins un realisme polític, sense fer política-ficció, ¿podríeu comentar aquests dos temes: reforma de l'Estatut i ús o desenvolupament correcte de les competències que tenim?

- Personalment, no com a president del Parlament, crec que la cosa més important de l'Estatut, més que les competències que se tenen, és el poder polític que proporciona, i al meu criteri no s'ha exercit el poder polític que dona. Dir que no s'han pogut fer coses per no tenir competències és un error, que en tot cas pot ser una tàctica política de victimisme davant l'administració central. L'Estatut dona una gran capacitat d'acció. Quan se tenen institucions com el Parlament i el Govern propi, quan se té autogovern, se té un gran poder polític.

I no és ver que l'autonomia que s'ha rebut per l'art. 143 no sigui bona per l'autogovern. No hi ha autonomies de primera i de segona. L'estatut és una eina per fer feina. Jo entenc que sí a la reforma, però que no s'ha d'esperar la reforma per poder aplicar amb tota intensitat el poder polític que ja te dona l'Estatut en

Va ser important que el Congrés de diputats i el Senat, en època constituïent, aprovassin la llei de creació de la Universitat de les Balears.

coses concretes, que són pràcticament totes.

Perquè l'Estatut contempla totes aquelles competències que no

● Em sabrà greu si no es pot deixar estabilitzat un partit nacionalista fort que tengui arrels dins el poble, que tengui implantació a totes les illes

són incloses a l'Estatut però que poden ser objecte de delegació per acord amb l'administració central. Hi ha dues competències que ens fan falta, la d'educació i la de l'INSALUD. Aquesta la veig menys necessària perquè l'únic que ens traspassaran és el dèficit. Una comunitat autònoma que tengui llengua pròpia no pot quedar sense les competències d'educació,

i som l'única comunitat que no les tenim. Però si fóssim capaços de negociar-les crec que les podríem tenir per llei orgànica, i crec fins i tot que per part de la conselleria de cultura s'està intentant du a bon fi aquesta negociació, que arribaria a assumir qüestions parcials fins arribar al total. Si l'objectiu és tenir les competències d'educació, tota la política que hem de fer és arribar a obtenir-les i no dir que si no són estatutàries les competències no són nostres. Crec que és un argument sense base. El mateix títol vuitè que contempla la llei orgànica per crear els estatuts, contempla la llei orgànica del mateix rang que els estatuts per transferir les competències. Llavors si per transferència d'una llei orgànica ens ve la transferència d'educació, és ben igual que si vengués a l'Estatut.

No perdem, doncs, el temps amb batalles sobre la reforma de l'Estatut per tenir l'educació quan val més negociar que ens transfereixin les competències d'educació via llei orgànica que té el mateix rang legislatiu i la

mateixa força. Moltes vegades ens estam perdent amb disquisicions quan la meua opinió (jo som dels qui varen elaborar el projecte d'estatut) és que falta molt per esgotar l'Estatut que tenim perquè dona el poder polític d'exercir la capacitat de negociar que ens transfereixin per altres vies les competències que fan falta.

- Evidentment, això no es pot atribuir al Parlament

-Evidentment, no.

-M'agradaria ara fer-vos unes preguntes de prospectiva, a dos nivells, un parlamentari, sobre què es pot fer en el termini de legislatura que queda; i l'altre, polític i personal. És evident que la premsa ho ha fet públic, i tothom coneix la vostra voluntat de crear un nou partit polític.

-El Parlament té, com ja he dit, unes assignatures pendents i jo, en la tasca que em correspon com a president, vull accelerar els projectes de llei que estan aturats des de fa temps. Per exemple, hi ha un mandat parlamentari que en sis mesos hem de tenir acabat el catàleg d'espais naturals: jo vull assumir aquesta responsabilitat i assumiré personalment la presidència de la comissió i de la ponència perquè això sigui així. Hi ha la compilació de dret civil que la tenim des de la legislatura anterior i que o bé decau en aquesta o s'aprova, perquè no pot quedar pendent una cosa tan important durant quatre anys. I, sobretot, cal seguir en la tasca de prestigiar el Parlament perquè és la manera més segura de prestigiar l'Autonomia.

Crec que aquest període que queda serà de feina intensa perquè hi ha lleis que s'han d'acabar i el meu propòsit és no deixar, quan tanquem la legislatura d'aquí a un any o any i mig, assumptes pendents.

Quant a la meua projecció personal, tenc un punt que em sabrà greu si no es pot deixar estabilitzat, que és fer un partit nacionalista fort que tenguí arrels dins el poble, que tenguí implantació a totes les illes, perquè crec que és una necessitat cada dia més evident. Això ja era el projecte que

tenia des d'UM quan vàrem anar al congrés famós del juny de 1986 o 87 i que va ser frustrat per una maniobra que jo entenc clarament propiciada per la dreta d'aquest país. No interessava que hi hagués un partit nacionalista fort sinó un complement que aportàs els vots que feien falta per governar.

No m'ha agradat mai, i ho he demostrat, estar supeditat i crec que val la pena sortir amb ambicions de governar. No estic intentant fer un partit contra ningú, sinó que després de les eleccions del passat octubre i contràriament al que es diu que aquestes eleccions invalidaren el meu projecte, crec que el fan més necessari que mai i que hi ha una possibilitat de fer-lo, però els

● Els partits nacionalistes que van endavant no són d'extrema dreta ni d'esquerra sinó de seny, que aglutinen, que tenen un pragmatisme cap al seu país, i això aquí es pot fer

anys passen i l'experiència és un grau. Amb això vull dir que no es pot fer un partit personalista i si no hi ha una base sòlida de gent que cregui amb aquesta possibilitat i que se vulgui comprometre (perquè hi ha gent que hi creu però no es vol comprometre), jo no estic disposat a assumir de cap manera la responsabilitat de fer un altre partit com UM en què se feia tot perquè hi havia un senyor que estirava el carro.

Estic fent feina amb molta cautela en aquest projecte, lògicament no faré un partit contra Unió Mallorquina sinó que s'ha de comptar amb UM, però amb una UM que sigui capaç d'entendre que ja ha passat l'època d'estar implantada a Mallorca, que fins i tot per qüestions de tenir influència real en la nostra societat necessita esser a totes les illes i comptar amb una àmplia base que li doni suport per aglutinar en un sol projecte tot el que hi ha; però, insistesc, sobretot que la gent que diu que és necessari que hi

hagi aquest partit, que el faci possible.

Perquè si, com és molt propi del caràcter mallorquí, jo m'he d'embarcar i els altres queden en terra, en aquesta barca no hi haurà capità sense mariners. O hi ha realment una marineria disposada a arribar a port, o aquest capità no puja a bord. Estic fent un intent d'aglutinar una cosa que des d'UM s'ha demostrat que és possible. Amb tots els seus problemes, Unió Mallorquina ha estat l'únic grup polític espanyol que ha sobreviscut a l'operació reformista (en la qual va participar dia a dia) i que ha reviscut i compta amb una presència a Mallorca, que no és la que hauria de ser, però que és important.

M'agradaria que fos possible dur a terme un projecte amb àmplia base social i amb gent nacionalista que hi cregui i que es vulgui realment comprometre.

- No temen els exemples negatius de partits nacionalistes a les nostres illes?

- En aquestes illes nostres existeix una possibilitat manifesta que hi hagi un nivell de burgesia nova que senti la necessitat del compromís amb la seva terra, que avui comença a pensar diferent de fa deu anys. Hi ha realment possibilitats d'un partit nacionalista. Per damunt d'ideologies, els partits nacionalistes que van endavant no són d'extrema dreta ni d'esquerra sinó de seny, que aglutinen, que tenen un pragmatisme cap al seu país, que volen el millor per al seu país, i això aquí es pot fer perquè hi ha un camp important dins aquesta burgesia nova, més possible avui que quan es va crear UM (llavors sols es creia en construir, avui es creu en més coses) i que es farà si es pot reunir aquesta àmplia base.

Si ha de sortir un partit nucleat per una persona que no compti amb el suport que he esmentat, pot esser una altra aventura arriscada que jo no vull liderar. Ho dic i ho repetesc, no vull liderar aquest partit. Vull aglutinar aquesta base social, si hi és, i em quedaré molt tranquil perquè crec que hauré complert el meu compromís definitivament amb aquesta terra. ■

RESSACA POSTELECTORAL

Miquel Company

A principis d'any, Josep Melià se sotmetia a l'entreviu de Llorenç Capellà en el dominical "Brisas" i aprofitava al màxim l'oportunitat que se li presentava. Melià pronosticava a curt termini quin seria el panorama polític d'aquesta terra. Deia: "el poder seguirà en mans d'aquesta dreta, bàsicament anti-esquerranosa. Per la seva part, el PSOE seguirà esforçant-se, des de l'oposició, per modernitzar les nostres estructures. De fet representa a les noves classes socials urbanes, als immigrants... Després també seguiran a la palestra els del PSM. No augmentaran la seva incidència, però hi seran. I que més vol que li digui? El nostre puzzle és complet".

IU ha augmentat més de 2.000 vots respecte a les eleccions europees de Juny del 1989.

Confirmen les afirmacions del senyor Melià. Els resultats del 29-O veim que els trasvassaments de vots més difícils de precisar són els que s'atorguen als Verds; així mateix els del CDS havien d'haver passat a la dreta, però no és clar que hagi estat així.

Probablement els vots d'UM són els més fàcils de catalogar, ja que corresponen als que tragué el PRD a les eleccions del 86 i que anaren camí directe al PP. La fuga de vots del PSOE és atribuïble a l'espectacular augment dels comunistes i més quan és conegut que Anguita demanava el vot d'UGT.

La davallada del CDS atribuïble a aquesta política del "no se sap què" és un altre aspecte a destacar dels resultats electorals. Els vots que fugen d'aquest grup són els més difícils d'analitzar. La suposició més clara és que ho hagin fet cap el PP, si bé és evident que no tots hi han arribat.

Malgrat tot i l'augment de prop de 500 vots, el PSM queda estancat. Potser la irrupció del Verds ha restat els que de fet el situarien un poc més amunt de la piràmide electoral. En definitiva, els resultats electorals de l'octubre del 89, tot i confirmar la consolidació del PP i els trasvassaments, corroboren la teoria de Josep Melià: una dreta emocional consolidada, un PSOE a l'oposició i un PSM que segueix incidint dins el mapa polític. La proximitat de les eleccions municipals i autonòmiques del 91 ofereixen una certa seguretat per als PP i una relativa intranquil·litat al PSOE,

MITING

esquerra unida

GERARDO IGLESIAS
JOAN LOPEZ CASASNOVAS

(Diputat del Parlament de les Illes Balears)

GABRIEL SEVILLA

(Candidat al Congrés de Diputats)

Avui, 19 d'Octubre a les 20 hores en punt.
A l'Escola Graduada Gabriel Alzamora (Cantó Avingudes)

ARA SI

PELS TEUS INTERESSOS

UNIO BALEAR

Partit Nacionalista de les Illes Balears

El partit de Gori Mir va tenir els seus resultats més positius a Porreres i Escorca.

ESQUERRA NACIONALISTA

El PSM-ENE llençà un triple missatge: nacionalista, progressista i ecologista.

CDS i PSM. A més, sembla que dins el panorama polític, la presència d'una possible opció nacionalista progressista és impossible en aquesta terra de la por, reiteradament impotent, abans amb una Unió Autonomista (Josep Melià, Climent Garau) i d'una UM (Jeroni Albertí, Pere Morey), i ara amb UB (Gori Mir, Alfred Mus) per aconseguir un espai similar al que correspon a CiU a Catalunya. Desgraciadament, seria fatídic que la gent començàs a desentendre's d'aquestes opcions polítiques. Esperem que no sia així. ■

LES ELECCIONS DEL 29 D'OCTUBRE DE 1989 A LES ILLES BALEARS

Antoni Marimon Riutort

Les cinquenes eleccions generals realitzades a l'Estat Espanyol des de la restauració de la democràcia, han aportat poques novetats al panorama polític balear. La campanya electoral va estar dominada pels grans mitjans de comunicació estatals, amb una quasi nul·la participació popular. Els mítings foren tan poc concorreguts, que es donaren casos d'assistència de només tres o quatre persones. Potser perquè semblava que ja estava tot decidit, i que tanmateix no canviaria res.

RESULTATS DE LES ELECCIONS GENERALS (CONGRÉS) DEL 29-O DE 1989 A LES ILLES BALEARS

	Extrema esquerra	Esquerra	Verds	Centre	Dreta	Extrema dreta	Altres	TOTAL
Naciona- listes		PSM-ENE 7.988 2'32 %		UB 2.882 0'84 %			PRB 391 0'11 %	11.261 3'27 %
Estatals (dependents de Madrid)	PST 1.671 0'41 % PORE 421 0'12 % AR 329 0'10 %	PSOE 118.778 34'50 % IU 17.599 5'11 % PCPE 1.041 0'30 % PTE-UC 766 0'22 %	EV 8.751 2'54 %	CDS 31.672 9'20 %	PP 140.114 40'69 %	FE-JONS 537 0'16 %	RM 8.737 2'54 %	330.417 96'73 %
TOTAL	2.421 0'71 %	146.172 42'5 %	8.751 2'54 %	34.554 10'04 %	140.114 40'6 %	537 0'16 %	5.128 2'65 %	

I, efectivament, es va mantenir el mateix repartiment dels escons destinats als balears, que ja hi havia el 1986 (i també el 1982), tres diputats del Partido Popular -PP-, i tres pel Partido Socialista Obrero Español -PSOE-.

Però, si per qualche cosa han servit aquestes eleccions ha estat per reforçar el caràcter conservador que ja tenien les Illes Balears. El PP, s'imposà

arreu, als seus tradicionals feus, a la Part Forana de Mallorca i a l'illa d'Eivissa, i també a Palma i a Menorca, zones històricament més esquerranes. Només a Formentera el PP va ésser superat pel PSOE¹.

Aquest triomf ha estat relativament inesperat, sobretot després de l'èxit del PSOE, el partit governamental, a les eleccions Europees, només quatre mesos abans. Degueren

influir en els resultats els agravis realitzats pel govern central -ja sigui per ignorància o a propòsit-, com la insensibilitat davant les inundacions del Migjorn, el trasllat de membres d'ETA a Palma i Eivissa, i la negativa a cedir a la Comunitat Autònoma algunes competències bàsiques, com les d'educació. Tampoc afavorí al partit socialista l'escàs carisme dels seus candidats, ni la pugna entre oficialistes i autono-

mistes (especialment greu a Ciutadella). A tot això hi cal afegir el relatiu desgast del seu principal càrrec a les Balears, el batle de Palma, Ramon Aguiló, enfrontat a importants mitjans de comunicació. A Palma, el PSOE va esser superat pel PP en més de 6.000 vots, i, per districtes, només triomfà als quatre on predominen clarament els treballadors immigrants².

L'èxit del PP, que tampoc presentava uns candidats atractius, i no podia oferir una bona gestió al front de la Comunitat Autònoma -amb casos de cliantelisme i d'ineficàcia- ha estat causat per l'atracció del vot regionalista d'Unió Mallorquina, (partit que no es presentava a les eleccions), a través sobretot de la campanya regionalista realitzada per Gabriel Cañellas.

De totes maneres, convé matisar el triomf del PP a les Illes Balears, ja que s'ha produït més una concentració del vot conservador que no un avenç global de la dreta. Si a les eleccions generals de 1986, les dretes³ obtenien el 53,11% dels vots, ara, al 1989, treien el 53,54%. És a dir, els conservadors avancen només un 0,43% dels vots. El que ha passat és que mentre la dreta s'ha concentrat entorn del PP -que a més dels vots d'UM, també n'ha atret del Centro Democrático y Social-, l'esquerra s'ha diversificat, i el PSOE ha perdut prop d'un 6% dels vots, a favor, sobretot, d'Izquierda Unida/Esquerra Unida -IU- i d'El Verd. Llista Verda -EV-LV-.

Aquests dos partits majoritaris el PSOE i el PP, l'esquerra i la dreta, el poder estatal i el regional, respectivament, consoliden el bipartidisme a les Balears, ja que concentren devers el 75% dels vots. Les altres 13 opcions polítiques, es reparteixen la resta, tan sols un 25% dels vots⁴.

El CDS, cada vegada més indefinit políticament, continua la seva davallada electoral, si bé es manté per tot com la tercera força més votada.

La coalició IU (PCE, PASOC i independents), ha aconseguit un gran èxit ja que ha doblat el seu percentatge de vots i s'ha convertit en la quarta candidatura amb més vots. Ha sabut

RESULTATS PER ILLES (PRINCIPALS PARTITS)

	PP	PSOE	CDS	IU	PSM-ENE	UB
Mallorca:						
Palma	56.035	49.365	12.318	9.854	2.598	1.247
Part Forana	57.147	46.173	14.454	3.766	3.750	1.665
Menorca	11.934	11.053	2.877	2.483	1.025	82
Eivissa	14.189	11.085	1.858	1.349	500	37
Formentera	780	941	73	144	32	7

RESULTATS AL SENAT (TOTES LES CANDIDATURES)

MALLORCA

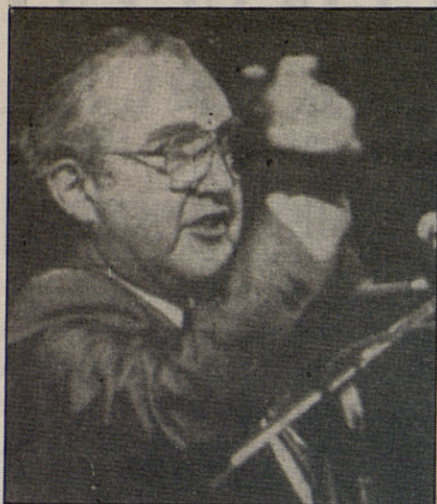
Candidat	Candidatura	núm. vots	% vots
Simó Barceló	PP	108.832	21'54
Joaquim Cotoner	PP	101.188	20'03
Antoni Garcias	PSOE	89.004	17'62
Maria Terrades	PSOE	78.381	15'52
Miquel Artigues	CDS	25.457	5'04
Martí March	CDS	21.888	4'33
Eberhard Grosske	IU	13.093	2'59
Albert Saoner	IU	10.949	2'17
Joan Buades	EV	9.010	1'78
Àngel Fernández	RM	7.985	1'58
Francesc J. Cortés	EV	7.081	1'40
Cecili Buele	PSM-ENE	6.788	1'34
Sebastià Serra	PSM-ENE	6.788	1'34
Miquel Garau	RM	6.162	1'22
Onofre Alba	UB	3.419	0'68
Alfred Mus	UB	2.635	0'52
Maria del C. Motalvo	PST	1.705	0'34
Manuel V. Domenech	CS	1.047	0'21
Francesca Bosch	CS	924	0'18
Antònia Tordillo	PTE-UC	538	0'11
Tomàs Sastre	MCE	526	0'10
Antoni Garcia	PRB	327	0'06
Joan Ripoll	PRB	187	0'04

MENORCA

Candidat	Candidatura	núm. vots	% vots
Martí J. Escudero	PP	11.625	39'54
Tirs Pons	PSOE	10.355	35'54
Antoni Anglada	CDS	2.635	8'96
Antoni Casero	IU	2.558	8'70
Maria Juan	PSM-ENE	1.629	5'54
Carles Morillo	RM	374	1'27
Manuel Muñoz	PTE-UC	88	0'30
Ramon E. Carreras	CS	75	0'26
Eusebi Capel	MCE	34	0'12
Julià Candel	PRB	30	0'10

EIVISSA-FORMENTERA

Candidat	Candidatura	núm. vots	% vots
Alonso Marí	PP	14.686	47'04
Enric Mayans	PSOE	11.774	37'92
Francesc Mayans	CDS	1.753	5'65
Miquel Ramon	IU	1.219	3'91
Elsa Gluck	PV	631	2'03
Antoni Cardona	PSM-ENE	466	1'50
Pau Vegas	RM	334	1'08
Florentí de las Heras	PTE-UC	102	0'33
Francesc Sánchez- Alarcos	CS	97	0'31
Antoni López	MCE	58	0'16
Ignaci Santos	PRB	25	0'08

El PP ha obtingut tres diputats: el palmèsà Josep Cañellas, l'eivissenc Enric Ramon i el menorquí Adolf Vilafranca.

canalitzar bona part dels vots malcontents amb el PSOE, principalment gràcies al carisme del seu nou líder estatal⁵. Així i tot, no va poder superar els resultats obtinguts pel PCE, tot sol, a les municipals i a les autonòmiques de 1979.

Els Verds, sense tenir cap infraestructura de partit, ni fer propaganda, ni tenir líders coneguts, han aconse-

● Si per qualche cosa han servit aquestes eleccions ha estat per reforçar el caràcter conservador que ja tenien les Illes Balears

guït uns resultats prou bons. L'ecologisme és un sentiment en alça també a les Balears, però resulta difícil preveure el seu futur polític.

L'increïble fenomen de Ruiz Mateos -RM-, ha començat a remetre, però la seva Agrupación Electoral encara ha obtingut una quantitat considerable de vots.

L'Esquerra Nacionalista -PSM-ENE-, estrenava coalició⁶. Però a causa del caràcter estatal d'aquestes

ELS NACIONALISTES A LES ELECCIONS GENERALS

	PSM	UA	UM	UB	TOTAL
1977	2'7*	3'6	-	-	6'3
1979	3'1	-	-	-	3'1
1982	2'2	-	-	-	2'2
1986	2'1	-	7'0	-	9'1
1989	2'3	-	-	0'8	3'1

* Hem considerat el 50 % dels vots obtinguts per la candidatura Unitat Socialista, ja que també hi participava el PSP.

eleccions, de l'escassetat de mitjans, i de la irrupció d'altres forces, només pogué millorar lleugerament els seus resultats. Pujà a Eivissa -on es va notar l'empenta de l'Esquerra Nacionalista d'Eivissa- a Palma i a la Part Forana de Mallorca, i davallà a Menorca. Amb un electorat fidel, si bé reduït, el PSM-ENE, és actualment la força nacionalista més important i més antiga de les Illes Balears.

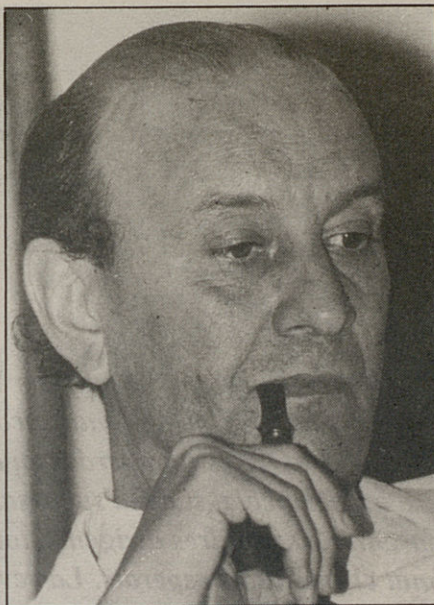
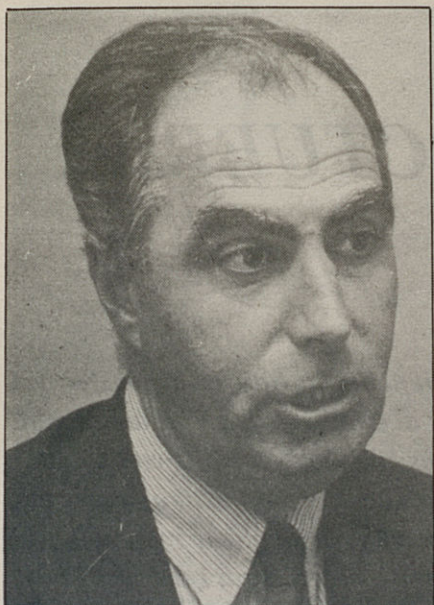
L'altre partit nacionalista que es presentava, Unió Balear -UB-, participava per primera vegada en unes eleccions. Malgrat els importants mitjans econòmics de que disposà, no aconseguí captar l'electorat d'Unió Mallorquina i no va obtenir ni l'u per cent dels vots.

Encara pitjors varen esser els resultats dels comunistes que estan fora

d'IU, el Partido Comunista de los Pueblos de España, -PCPE- que a Palma té una militància relativament important, i el Partido de los Trabajadores de España -Unidad Comunista, -PTE-UC- el partit carrillista. Entre ambdós tragueren el 0,5% dels vots, segurament a causa de l'ascens d'IU.

Dins l'extrema esquerra trotskista, el Partido Socialista de los Trabajadores -PST-, obtingué un bon resultat, mentre que eren pitjors els del Partido de los Obreros Revolucionarios de España -PORE-, i el de la coalició Alianza por la República -AR-, impulsada pel també trotskista POSI. tots plegats, sumen només el 0,7% dels vots.

L'històric partit de l'extrema dreta, la Falange Española y de las JONS, realitzà un intent de campanya

El PSOE també ha aconseguit tres diputats: els palmesans **Fèlix Pons** i **Emili Alonso**, i l'eivissenc **Antoni Costa**.

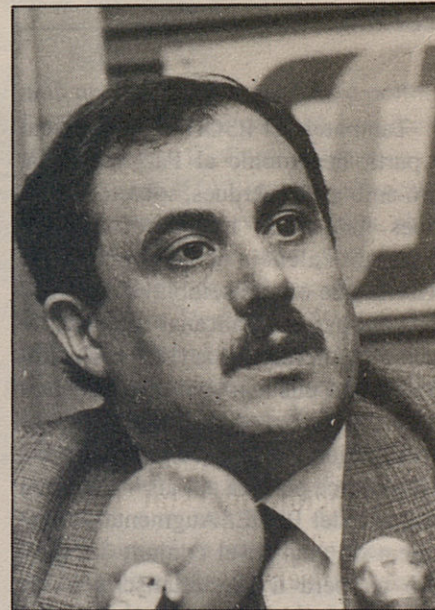
electoral, però fou la tercera força menys votada.

I la fantasmada del Partido Radical Balear -PRB- (que no és ni partit, ni radical, ni balear), obtengué menys vots que la Falange.

Tot això, pel que fa al Congrés. Al Senat, la teòrica Cambra de Representació Territorial de l'Estat Espanyol, els resultats varen esser molt semblants. El PP va tenir quatre senadors, Simó Pere Barceló Vadell i Joaquim Cotoner Goyeneche (per Mallorca), Martí Josep Escudero (per Menorca) i Alonso Marí Calbet (Eivissa), i el PSCE només un, Antoni Garcias Coll (per Mallorca). La resta de candidats tragueren més o manco els mateixos vots que els obtinguts pels seus partits al congrés. ■

L'eivissenc **Enric Ribas** va esser el candidat núm. 1 de PSM-ENE.

Francesc Quetglas (CDS), no arribà a obtenir l'escó de diputat, però va mantenir el de senador autonòmic.

NOTES

1. Per municipis, el PSOE guanyà a Alarò, Lloseta, Lluçmajor i Esporles, històricament d'esquerreres, i a Andratx, Calvià, Capdepera i Son Servera, poblacions costaneres on predomina l'hoteleria, i també a Artà, Binissalem, Inca, Pollença (Mallorca); a la ciutat d'Eivissa i a Sant Josep (Eivissa); a Maó, Mercadal, Sant Lluís i es Castell (Menorca). A la resta, triomfà el PP.

2. El PSOE ha guanyat a Palma als districtes III (La Vileta, Son Rapinya), V (Son Goteu, Son Cladera), VI (La Soletat, es Coll d'En Rebassà) i VII (Can Pastilla, s'Arenal).

3. Consideram de dretes a AP-PDP, el CDS, el PRD (UM), i FE, el 1986; i PP, CDS, RM, UB, FE i PRB, el 1989.

4. Amb una mitja de l'1,9% dels vots per a cada partit, percentatge al qual estan molt propers el PSM-ENE, RM i EV-LV.

5. IU ha obtingut més de 300 vots a Palma, Maó, Ciutadella, Eivissa, Calvià, Sant Antoni, Santa Eulàlia, Inca, Sant Josep, Marratxí, Manacor i es Castell, municipis turístics i/o industrials on hi ha una forta immigració.

6. L'ENIB (Esquerra Nacionalista de les Illes Balears), constituïda la primavera de 1989, pel Partit Socialista de Mallorca, el Partit Socialista de Menorca i l'Esquerra Nacionalista d'Eivissa.

PAÍS VALENCIÀ

DARRER DIUMENGE D'OCTUBRE

Ramon Turmeda

Els resultats de les eleccions al parlament espanyol en el País Valencià, no han estat, en termes generals, massa diferents als de la resta de l'Estat. Dos dels vuit escons al Congrés de Diputats que ha baixat el Partido Socialista Obrero Español (PSOE), s'han perdut en dues circumscripcions valencianes i això, sens dubte, ocasionarà una dura autocrítica al si de la sucursal valenciana del partit que inevitablement provocarà més d'una tibantor entre els quadres dirigents, tot tractant de depurar responsabilitats per una campanya que no ha donat els resultats esperats. La revisió de l'estratègia i del programa electoral, de cara a les eleccions municipals i al parlament valencià, és més que probable, quan els experts hagin analitzat cap a on se n'han anat els 116.456 vots que s'han perdut respecte de les eleccions del 1986.

Tanmateix el PSOE segueix essent el partit hegemònic al País Valencià, però amb greus pèrdues, sobretot en les zones industrials i, concretament, a Alacant, València i la comarca de l'Horta, que era on semblava més fort. Els vots perduts han anat majoritàriament a Izquierda Unida (IU), però també alguns d'ells han anat directament a Unión Valenciana (UV).

El Partido Popular (PP) queda com a segona força política al País Valencià, a distància del PSOE. Augmenta lleugerament de vots en el conjunt del país, però en perd a la circumscripció de València en favor d'UV.

El Centro Democrático y Social (CDS) perd vots, però no tants com hom podria imaginar-se a la vista dels resultats globals obtinguts a tot l'Estat pel partit de Suárez, però manté miraculosament els seus dos escons. Tanmateix el CDS és un partit amb futur incert al País Valencià, com a tantes altres bandes, per l'exasperant "ambigüitat calculada" que practica.

Com a la resta de l'Estat, Izquierda Unida (IU) ha protagonitzat un fort augment de vots al País Valencià, procedent, sens dubte, tant de l'ala esquerra del PSOE com del vot comunista útil del Partido de los Trabajadores de Es-

paña-Unidad Comunista (PTE-UC).

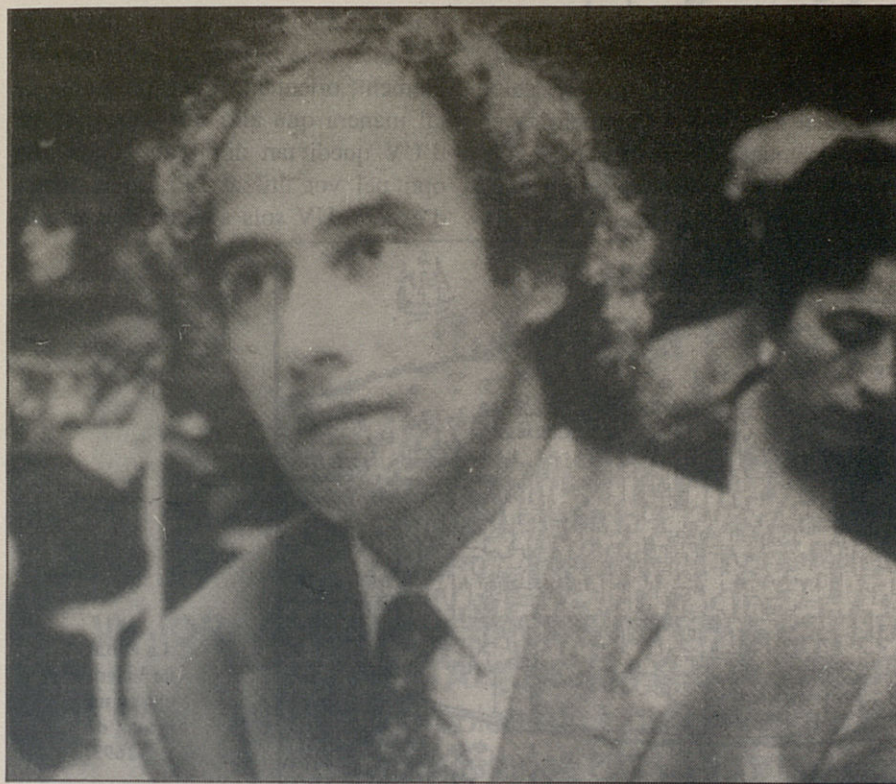
Sens subte, però, el partit que més guanys ha obtingut en aquestes darreres eleccions ha estat Unión Valenciana (UV) que ha aconseguit multiplicar per dos els vots i els escons que obtingué el 1986, amb sufragis procedents del PP, del CDS i ben possiblement del PSOE. En aquest sentit cal apuntar que la designació de Cebrià Císcar, ex-conseller del problemàtic departament d'Educació, com a cap de llista del PSOE per la circumscripció de València, ha estat el millor regal que li podien fer a UV, un partit caracteritzat per la seva visce-

ralitat en la defensa d'una "personalitat valenciana" deslligada de qualsevol relació, sobretot lingüística, de l'àrea de cultura catalana. El 95% dels vots obtinguts per aquest partit pertanyen a la circumscripció de València, la qual cosa el defineix perfectament com un partit amb característiques i pensament provincial, incapaç d'atreure's el vot de les altres circumscripcions, tant pel localisme del seu missatge polític, com pel seu populisme carregat de ferotge anticatalanisme. Si UV no ha aconseguit fer-se amb les comarques del nord, és perquè per aquelles contrades l'ar-

Eleccions al Parlament espanyol*

	País Valencià (1989)	País Valencià (1986)
PSOE	876.983	993.439
AP/PP	572.146	533.231
IU	191.829	98.352
CDS	166.165	183.734
UV	144.655	64.403
UPV	40.770	40.264
LV-LV	35.916	-
Ruiz M.	21.737	-
PTE-UC	12.926	30.087

(*)Resultats encara provisionals

La designació de Cebrià Ciscar com a cap de llista del PSOE, ha estat el millor regal que li podien fer a Unió Valenciana que gairebé només va obtenir vots a la ciutat de València.

gument anti-catalanista no té ni la força ni el pes que té a València i la seva comarca; a les comarques situades entre els límits de la "província d'Alacant" la situació és diferent i si UV no ha aconseguit suport ha estat perquè allà, molt especialment a la ciutat d'Alacant, ha de lluitar contra el cantonalisme existent, identificat per una coordinadora que arreplega determinats partits, entitats culturals i esportives, així com sindicats, anomenada "Alicanton", que lluita per la defensa

de la "personalitat alacantina", enfront de la política "assimiladora de València"; l'objectiu final d'aquesta coordinadora és aconseguir una comunitat autònoma uniprovincial.

La Unitat del Poble Valencià (UPV), per la seva banda, es queda tal com estava, amb ben poques diferències respecte del 1986, la qual cosa pot considerar-se una autèntica victòria, si tenim present la poca presència al carrer que ha tingut el partit durant la campanya electoral. Per altra banda, la

presentació d'un candidat pràcticament desconegut a la llista del Congrés de Diputats, no l'ha afavorit massa. En tot cas queda clar que l'electorat de la UPV, com el dels altres partits d'esquerra nacionalista dels PPCC, és un vot fidel, però minoritari. En una situació com aquesta és ben probable que els òrgans executius del partit i les bases es preguntin si val la pena seguir així o si seria més convenient arribar a un pacte, una aliança o una coalició

● **El partit que més guanyats ha obtingut ha estat Unió Valenciana que ha multiplicat per dos els vots i els escons**

amb un altre partit o agrupació política. De fet, la UPV ja es presentà a les darreres eleccions a les Corts Valencianes en coalició amb IU i l'invent no funcionà per raons més que evidents. Ara, abans de les eleccions del mes d'octubre, es parlava d'una possible coalició entre UPV i Lista Verde-Los Verdes (LV-LV), que finalment/sortosament no arribà a dur-se a terme. Els resultats electorals demostren que l'aliança entre UPV i LV-LV no hagués servit tampoc per a obtenir cap acta de diputat, això suposant que una part dels votants d'UPV haguessin estat d'acord en votar aqueixa llista híbrida, cosa dubtosa per altra banda. Els intents de la UPV per

hilarario

- Material Tècnic de dibuix
- Llibreria Tècnica de dibuix
- Papereria

EN CATALÀ:
**Blocs impresos de factures,
 albarans i rebuts.**

C/. Aragó, núm. 10 Tel. 46 45 72
 Palma de Mallorca

C/. Quint, núm. 3 Tel. 71 54 33

pujar el sostre de vots, apropant-se a partits ecologistes valencians (que seran tan ecologistes com hom vulgui, però que de nacionalistes en tenen ben poc, per no dir res), o de rebaixar els continguts ideològics per fer el missatge nacionalista més digerible a determi-

estratègia de cara a les eleccions municipals i al parlament valencià. El PSOE pot jugar-se molt en la nova consulta electoral i, tot i que de moment és el partit més votat, la possibilitat de seguir governant a la Generalitat i a un gran nombre d'ajuntaments, especialment als

d'UV, ja sigui per la vida del pacte pre-electoral, cosa bastant possible, o, simplement, orientant el seu programa de tal manera que allò que separa el PP d'UV quedi tan diluït que l'electorat opti pel vot útil al PP. En el temps d'espera, UV sols s'ha de deixar esti-

La ciutat de València, en un gravat de 1693.

nats espais socials i geogràfics, pot ser causa de danys irreparables en el moviment nacionalista al País Valencià en particular, i al dels PP.CC. en general.

D'entre la resta de partits i coalicions que obtingueren resultats significatius, destaquen els vots rapinyats al PP per la coalició formada al voltant de la personalitat del polèmic Ruiz-Mateos, els bons resultats dels verds (LV-LV) en un país on hi ha un grau important de sensibilització vers la conservació del medi ambient, i, finalment, la desfeta del PTE-UC de Carrillo, un partit amb presència important al País Valencià, però que ha perdut més de la meitat dels vots que obtingué l'any 1986, la qual cosa ben probablement farà reflexionar els responsables del partit sobre la conveniència de realitzar tan prest com sigui possible l'anunciada i sempre ajornada "unitat comunista".

Les previsions

Vists aquests resultats, és evident que les planes majors de tots els partits començaran prest a preparar la seva

de València i Alacant, sols restarà en les seves mans si torna a captar la major part possible dels vots que ara li han fuit per l'ala dreta. El PP, per la seva banda, si és capaç de deixar de costat les lluites internes que tant de mal li han fet en

● **La UPV haurà de reflexionar sobre uns resultats que no són bons, de forma imaginativa i sense caure en un utilitarisme suïcida a la recerca de vots al preu que sigui**

aquests darrers anys, així com de fer pinya al voltant del seu nou i jove líder Pedro Agramunt, pot plantejar-se seriosament la possibilitat de disputar al PSOE la presidència de la Generalitat i l'alcaldia dels principals ajuntaments, això sí, si aconsegueix recollir el vot

mar pel seu electorat mantenint la seva popularitat i seguint amb la política populista que ha portat fins ara; si aquest partit ha estat capaç de créixer en cada consulta electoral celebrada d'ençà que es deslligà de la Coalició Popular, no és absurd creure que en les municipals ho tindrà encara més fàcil. Curiosament, el perill més gran amb què potser haurà d'enfrontar-se UV serà una part, encara minoritària, de la seva base més jove cada vegada més radicalitzada i inclinada cap a postures independentistes. IU seguirà obtenint vots de l'ala esquerra del PSOE en la marxa ascendent que ha encetat, però amb límits evidents. Finalment, la UPV haurà de reflexionar sobre uns resultats que no són bons, ni molt menys, de forma imaginativa i sense caure en un utilitarisme suïcida a la recerca de vots al preu que sigui; és obligació de la Unitat tornar il·lusionar les seves bases entorn d'un projecte nacional que sigui capaç d'evitar, en primer terme, la desvertebració del País Valencià i la progressiva desaparició de la llengua catalana. ■

campanya

“el país a l'escola”

CONCURS DE TEATRE

per a alumnes d'E.G.B. Curs 1989-90

Termini d'inscripció: fins al 15 de febrer 1990

VII JORNADES D'INTERCANVI PER A ESTUDIANTS DELS PAÏSOS CATALANS (de B.U.P., C.O.U. i F.P.)

Tema: “La problemàtica dels joves als Països Catalans”

Barcelona, 11 i 12 de maig de 1990

La inscripció dels grups es realitzarà per rigorós ordre de recepció de les “butlletes d'inscripció”, i es clourà així que s'hagin cobert les places previstes.

FOMENT DE LA CANÇÓ POPULAR

per a alumnes de Pre-escolar i E.G.B. Curs 1989-90

Termini d'inscripció: fins al 31 de març 1990

CONCURS DE CÒMICS EN CATALÀ

per a alumnes d'E.G.B., B.U.P., C.O.U. i F.P. Curs 1989-90

Termini d'inscripció i presentació de treballs: fins al 15 d'abril 1990

CONCURS DE POESIA

per a alumnes de 7è. i 8è d'E.G.B., B.U.P., C.O.U. i F.P. Curs 1989-90

Termini d'inscripció: fins al 31 de març 1990

CONCURS DE TREBALLS SOBRE LA PROBLEMÀTICA DELS JOVES ALS PAÏSOS CATALANS

per a estudiants de B.U.P. i F.P.

Termini de presentació: fins al 31 de març 1990

CONCURS “CONEGUEM ELS PAÏSOS CATALANS”

per a estudiants de 6è, 7è i 8è d'EGB. Curs 1989-90

Termini d'inscripció: fins al 15 de gener de 1990

Per a informació, terminis i butlletes d'inscripció: OCB, Impremta, 1. 07001 Palma.

Tels. 72 32 99 - 71 48 57 (Paquita Bosch)

DESPRÉS DEL CONGRÉS DE LLEIDA, ENTREVISTA AMB JOAN MIR

Joana Lladó

Joan Mir, professor de la UIB i Conseller Nacional per Mallorca d'Esquerra Republicana de Catalunya, ha escrit a El Temps, Lluç, Avui, El Dia 16, Diari de Mallorca i col·laborador d'EL MIRALL, ha participat al dramàtic i espectacular XVIè Congrés que a Lleida ha capgirat la cúpula d'aquest partit.

- Què me'n pots dir, dels mallorquins d'Esquerra Republicana?

-El dia de Sant Joan de 1988, a can Tomeu Mestre, amb la visita de l'actual Secretari General d'ERC, Angel Colom, es varen posar les bases del naixement d'una secció local mallorquina que ara té per President en Jaume Santandreu i per nom Casal Independència. De llavors ençà ens han visitat Heribert Barrera i Francesc Vicens, i la nostra tasca ha estat la de qualsevol secció local; per ventura es pot remarcar que vàrem aportar dos noms mallorquins -Jaume Oliver i jo mateix- a la Coalició "Per l'Europa de les Nacions".

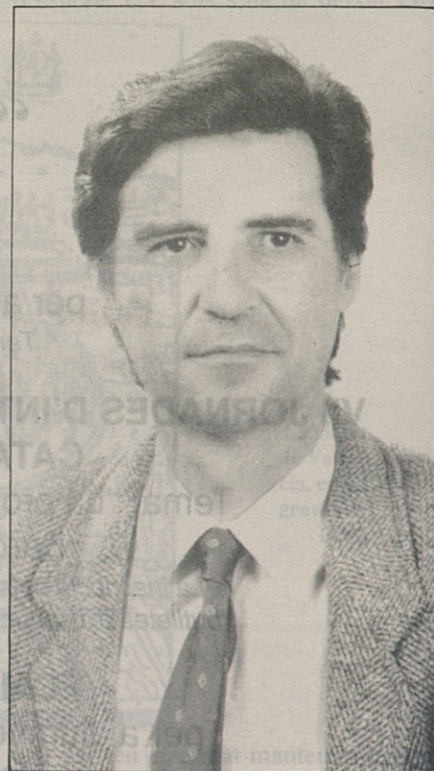
- Quina ha estat la vostra activitat dins el partit?

-La relativa modèstia dels nostres efectius ha estat un factor positiu en el sentit de no despertar gelosies dins el partit. Això ens ha permès ser uns bons

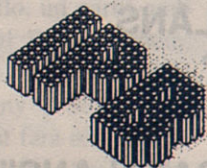
mediadors entre postures personals que de vegades es decantaven per mor de les friccions quotidianes. Els mallorquins sempre hem intentat que dins l'Esquerra les identitats ideològiques (bàsicament entorn de l'independentisme) no es vessin pertorbades per diferències personals; en particular, estam contents d'haver treballat per aconseguir que Angel Colom i Heribert Barrera col·laborassin en una mateixa candidatura, a la qual hem fet costat des d'un principi. En canvi, l'opció de Joan Hortalà era, per als mallorquins, molt problemàtica degut a la seva indigència ideològica. Amb gent com Colom, Carod-Rovira, Barrera o Vicens estam molt més tranquils.

- Com veus la situació política a Mallorca?

-L'esfondrament d'UM i els magres resultats d'en Gori Mir fan tèm-

er que els intents d'adopció d'actituds racionals per part dels hotelers i altres sectors de la burgesia mallorquina, una altra vegada, no arribaran a traduir-se en una opció política coherent. Hi ha una gran covardia en aquests sectors que no volen agafar el bou per les banyes. L'Espanya del XIX és l'exemple de com una classe dirigent, tot i estar dividida (lliurecanvistes i proteccionis-

INFORMÀTICA PROFESSIONAL DE BALEARS, S.L.

- * Instal·lació i manteniment d'ordinadors i programació
- * Centre de dades
- * Comptabilitat

- * Material informàtic
- * Sistemes d'alimentació ininterrompuda

DISTRIBUÏDOR AUTORIZAT

ARC American Research Corporation

Arxiduc Ll. Salvador, 90
Tel. 75 98 39 Fax. 75 98 00
07004 Palma

Heribert Barrera a Cabrera presentant la candidatura "Per l'Europa de les Nacions", el juny del 89.

tes), pot imposar els seus criteris bàsics de modernització. Però la burgesia mallorquina encara ha d'aprendre que fer les lleis que més li convinguin és més rendible que fer "embustes", "embustes" ridícules de negrets que enganyen altres negrets davant el virrei colonial que, mort de rialles, se'n duu el "duro" gros a Madrid.

- *Quin paper vol jugar ERC dins la política mallorquina?*

-Al marge d'aquest gran partit mallorquí que donaria força i coherència política a la societat, aquí hi ha una enorme i respectable tasca pedagògica a fer per part d'organitzacions ara per ara marginals com ERC, La Crida, Catalunya Lliure, MDT, etc. El PSM, que no serà mai un partit de gran implantació precisament perquè ha aconseguit una gran credibilitat esquerrana (o fins i tot marxista, que ara és

més moda) dins una societat conservadora com la mallorquina, si hagués renunciat a aquesta imatge venerable que interessadament li han ajudat a modelar els mitjans de comunicació, hauria pogut continuar a l'avantguarda, mostrant el camí, fent pedagogia i essent un partit perillós com era als seus orígens. Quan fa 10 anys el seu diputat Biel Majoral (ep, amb 28.000 vots a l'esquena!) es negava a condemnar institucionalment un atemptat al País Basc perquè "seria interferir en els afers interns d'una altra nació", era difícil que qualcú anàs més lluny en nacionalisme. Les coses i les persones han canviat molt de llavors ençà i s'ha comprovat que si el radicalisme no atrau gaire vots, la moderació els allunya. L'únic braç parlamentari que podria tenir el nacionalisme ha perdut molt de credibilitat, roman electoralment estancat, i sectors sencers com

els verds -resultats canten- l'abandonen en bloc. I dic això amb preocupació perquè, al cap i a la fi, aquells que un moment o l'altre hem militat al PSM som culpables de no haver pogut redreçar el seu camí.

- *Actua ERC a Mallorca com un partit polític?*

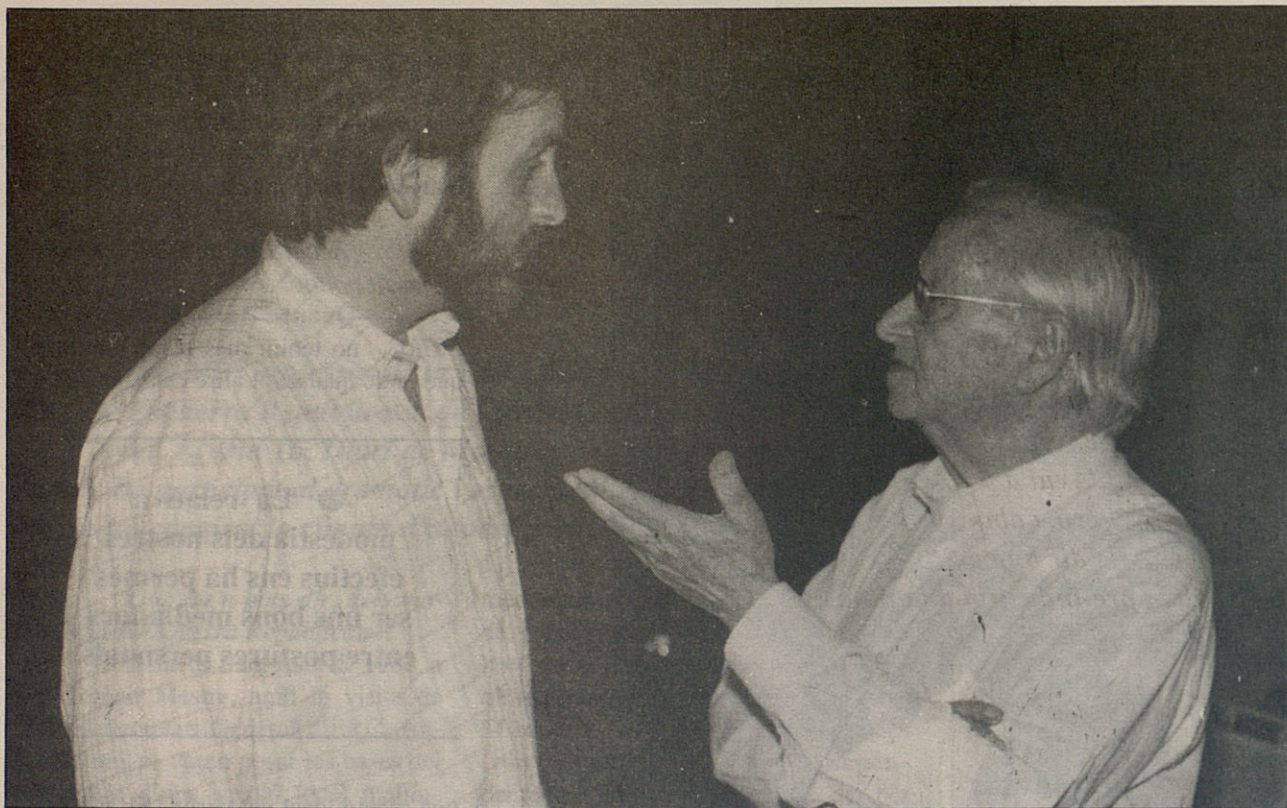
-Quant als mallorquins d'ERC, no tenim més responsabilitat que la de qualsevol altre català afiliat a

● La relativa modèstia dels nostres efectius ens ha permès ser uns bons mediadors entre postures personals

una secció local del partit. El fet que en lloc d'un poblet, les Illes siguin formalment una Comunitat Autònoma, no hauria de donar peu, des d'un nacionalisme coherent, a acusacions d'expansionisme o imperialisme d'ERC fora del Principat. Els mallorquins que hem constituït una secció local d'ERC a Mallorca no hem fet cap ou de dos vermells, hem optat per entrar al partit nacionalista més implantat del nostre àmbit nacional i hem fet exactament el mateix que els sollerics o els campaners que decideixen constituir una agrupació del PSM o del PP al seu poble. De totes maneres ERC és sensible al fet que això no sigui fàcilment comprensible per a molta gent i, amb el nostre acord, sense deixar d'acollir tots els nacionalistes que s'hi identifiquen, fins ara ha actuat amb gran tacte en aquesta qüestió.

- *Fa poc que s'ha renovat el panorama polític espanyol...*

-La situació política espanyola és d'una vistositat encegadora. El sistema actual reposa damunt tres potes: la monarquia, que assegura la continuïtat del pes de l'exèrcit franquista, el règim de partits i l'estructura

Àngel Colom i Miquel Fullana conversant a can Tomeu Mestre -juny del 88.

autonòmica que pretenia apedaçar el problema basc i català. Idò poques vegades en la història trobarem signes més evidents de la crisi d'un sistema: quan el 14D tot el poble feia vaga al carrer, els que s'anomenen representants d'aquest mateix poble, els senyors diputats, discutien "los problemas de la cría de la oveja merina en Extremadura". Naturalment, després de fetes com aquesta, la gent vota abstenció, Ruiz Mateos, Verds o partits regionalistes encara no contaminats.

L'espectacular disminució de vots de les organitzacions polítiques que fan costat al sistema evidencia la crisi del règim vigent de partits. Les propostes federalitzants i el clam dels reietons regionals demanant una justa però impossible equiparació amb el sistema basc i navarrès de concert econòmic explicita la crisi del sistema autonòmic. L'única pota més o manco sana, monarquia/exèrcit, curiosament, és herència del franquisme!

- Com preveus que es resoldrà aquest període crític?

-Si voleu una contradicció més clara del sistema, observau com el PSOE, el partit "progressista", acaba de guanyar les eleccions a l'Espanya rural, caciquil i conservadora i ha perdut, en canvi, a les grans ciutats i a molts de nuclis industrials.

El mal és que la història ens ensenya que aquests sistemes podrits, aquestes contradiccions, poden aguantar cent anys. ■

RECANVIS FONT

ACCESSORIS-EINES-MAQUINÀRIA

JAUME FONT PUJOL

C/. Fco. Manuel de los Herreros, 11
Teléfono 46 81 11 (2 línies) - 07005 Palma

ICARIA
ciutat

**Els millors
preus en
fotografia**

- 31 de desembre, 12
- Jaume II, 24
- Balanguera, 8

PESCA TRADICIONAL

ARTS DE PESCA ABANS DEL NILÓ

Rosa M. Calafat i Vila

El meu agraïment a Joan Calafat i Calafat (Joan Pino) per tota la informació que m'ha fet conèixer.

Ormeig, nom genèric del conjunt d'elements que constitueixen un estri de pescar, com hams, canyes, palangres, etc. Avui dia els ormetjos tenen un component fonamental, que fou el que revolucionà la pesca: el niló. Però, i abans, abans del motor, abans del niló, com es pescava? De què es feien les xarxes? Potser hem de dir que el niló marca tota una altra època, és el tall que permet de passar d'un estat a l'altre, de la pre-indústria a la industrialització en cadena i a gran escala.

Alguns dels ormetjos emprats abans, ara han desaparegut, han estat substituïts; d'altres són emprats, malgrat haver canviat la seva estructura originària i haver-ne ampliat els usos. En farem conèixer alguns, si més no, els recordarem.

El niló substituï el cotó. El cotó fou la matèria prima dels ormetjos

LES XARXES DE COTÓ

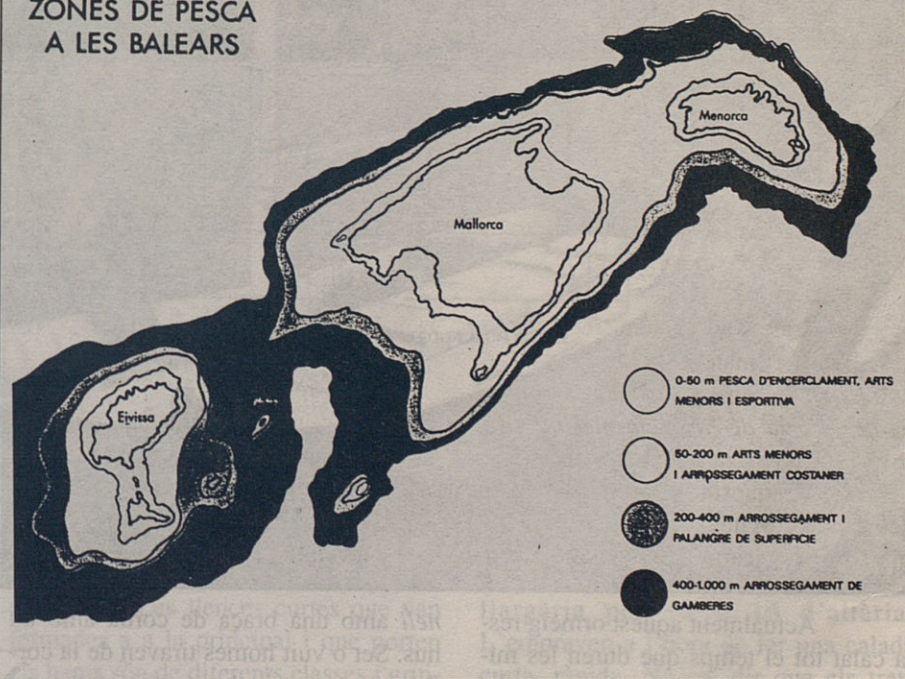
Les malles de les xarxes eren fetes de cotó; aquest plantejava molts problemes, sobretot per com era de feixuc un cop mullat. Definit, bàsicament, com un material complicat, calia un complex procés de conservació. Els pescadors, després de *partir per fora*, expressió utilitzada amb el sentit d'anar a pescar, un cop acabada la jornada havien d'eixugar, estendre i aplegar cada dia la xarxa, ja que contràriament es podria amb molta facilitat.

Un cop cada quinze dies, a tot estirar tres setmanes, havien de tenyir la xarxa. La tinta la fabricaven els pescadors, artesanalment, d'escorça de pi. Un cop era tenyida, calia que reposàs tota la nit i al dia següent, abans d'embarcar, havien d'estendre-la.

No era suficient conèixer pesqueres, per a un bon professional era imprescindible, també, saber l'ofici des de terra.

Els ormetjos de cotó:

L'armallada

ZONES DE PESCA
A LES BALEARS

(De Miquel Massuti)

“Ormeig de xarxa que es cala a fons no gaire lluny de la costa” (DCVB)

“Una xarxa de tres teles: una de cega, una de clara al davant i una altra al darrere” (Joan Pino, pescador)

El temps de calar aquest art era els vuit dies de lluna plena. Els dies de fosca es calava el farol, amb llums-artificials, no tan potents com la claror natural.

“El peix envesteix dins la malla i hi fa flor, hi queda embullat”. (Joan Pino, pescador).

L'expressió *fer flor*, s'emprava per indicar que el peix hi era ben enganxat. En tot cas, cal enregistrar-la a l'accepció del verb *fer* amb el significat d'aplegar, obtenir, adquirir. Quan el peix és enganxat queda de panxa i aquesta és de color blanc.

El peix canvia de color segons sigui la panxa o l'esquena el que li cal protegir, vegeu-ne expressions com, *Quina blanquejor, com lluu, significant que hi ha molt de peix a la xarxa.*

L'almadrava

"Xarxa grossa i de mallatge variat, que es deixa calada dins la mar, on les tonyines, els dofins i altres peixos grossos són empresonats i després pescats per una altra xarxa deixada en el fons de la mar, que pujant, els fa sortir damunt l'aigua, i allà els mata un pescador armat amb la llança i els agafen els tripulants de dues o tres barques que envolten la dita xarxa" (DCVB).

plicat el procés de neteja.

Després de netejada, calia eixugar-la, tenyir-la, estendre-la, és a dir complir amb totes les parts del procés esmentat abans.

No ens ha de costar gaire d'imaginar l'esforç que suposava tot això, si partim de la dada que la grandària de l'ormeig era d'unes 150 o 500 brases.

L'altre vessant, el qual no ens hem d'estar d'esmentar, era el fet que la xarxa calada era treta sense l'ajut de cap màquina, simplement amb les mans. Aquesta part de la feina era definida com *tirar a mans*, la realització de la qual era la següent: portaven un far-

lloc per les propietats de la seva matèria prima i en segon lloc perquè per treure-les calia tirar de mans. No es d'estranyar que els pescadors es definissin com els que portaven *dos dits de call* a les mans; aleshores, es feien imprescindibles altres estris.

Pescar amb nanses

Les nanses, fetes de canya de torrent que els pescadors mateixos es procuraven, s'utilitzaven per pescar llagostes, principalment.

Els pescadors, artesans de primera qualitat, havien de fabricar-se aquests estris, qui no en sabia fer no en pescava.

Embarcació auxiliar amb els farols per la pesca de nit.

Actualment aquest ormeig resta calat tot el temps que duren les migracions, es procedeix a llevar el *cop* (últim dels compartiments rectangulars o quadrangulars de la xarxa que és proveït de fons, abans era fet de cànem) i a treure'n els peixos, si cal amb l'ajut del ganxo, periòdicament, per tal que el peix no es podreixi dins la xarxa. El cotó no permetia de seguir aquest sistema, feia necessari haver de treure la xarxa de setmana en setmana, per tal d'evitar que l'ormeig es deterioràs. A més, calia netejar-la, al cotó s'hi adheria una mena de llim que feia més com-

nell amb una braça de corda amb un nus. Set o vuit homes tiraven de la corda; sempre en quedava un cap amarrat a terra i quan només en restava una malla, era l'hora de recollir l'altre cap de corda.

El *farnell* era una faixa d'espart o banda que els pescadors es passaven per un espatlla i per davall de l'altra aixella, amb un cap de corda de devers una braça.

Les xarxes de cotó feixugues i pesades no permetien de pescar qualsevol tipus de peix, no podien esser portades a gran profunditat, en primer

Al port d'Andratx hi havia dues famílies que s'hi dedicaven: els Cristinos i els Roquetes, els darrers es traslladaven des de Pollença al Port d'Andratx, per fer la temporada de la llagosta i portaven la barca ben plena de nanses.

"La nansa és una mena de caps de malla de jonc més o menys cònica, amb una boca inferior gran que es va estrenyent cap a l'interior de la caps fins a donar-li entrada per una segona boca molt més estreta, per on els peixos hi entren però no en saben sortir. A la part superior té la nansa una altra

boca estreta, amb tapadora per la qual es treuen els peixos que s'hi han agafat" (DCVB)

Aquesta definició és completada per l'explicació de Joan Pino: "La llagosta entrava per l'anfàs que tenia les puntes molles, quan hi entrava s'aixamplava i després no en podia sortir perquè com allò era estret no entenia l'ocorrença".

Les nanses també podien calar-se a llocs fixos de la mar, formant *andanes*. Fermades amb una corda a una distància de quatre o cinc metres cadascuna. L'anfàs portava una pedra o una plomada a sobre i de plomada en plomada anaven cap a avall. Per tal com restaven dretes, el peix hi havia d'entrar pel cul, era fonamental que quedassin fermades de mig a mig.

Pescar amb gambins

El gambí s'emprava per pescar anfosos.

"Els gambins eren rodons, a sota estret i augmentava de diàmetre tot pujant, i a dalt era pla, era el lloc de l'anfàs, per on calia que entràs el peix" (Joan Pino, pescador)

La matèria prima del gambí fou, en primer lloc, el *verduc*, encara que no trigaren gaire a substituir-lo pel filferro. La causa del canvi fou la poca resistència del verduc. Els anfosos de tamany considerable, els de 20 Kg. rompien i foradaven el gambí; a més a més, cal afegir-hi que el verduc es desfeia més de pressa que no el filferro. Tanmateix això, l'anfàs sempre fou fet de jonc.

La llença, el palangre i el palangró

Pescar a la llença: la llença és el cordill o la mare del palangre, d'algunes brases de llargària i que es deixa enfonsada dins l'aigua i subjectada per la part superior a una roca o a una barca. Aquest cordill anava armat d'un o d'alguns hams escats i es podia pescar des de terra, no calia fer-ho des d'una embarcació.

El *palangre* era pesca d'hivern, l'ormeig del qual era una cofa, feta primer d'espart o de cotó i més endavant de cànem (el cànem era

més resistent, però també més car). La cofa portava dintre un cordill al quals havia lligat un grapat d'hams escats.

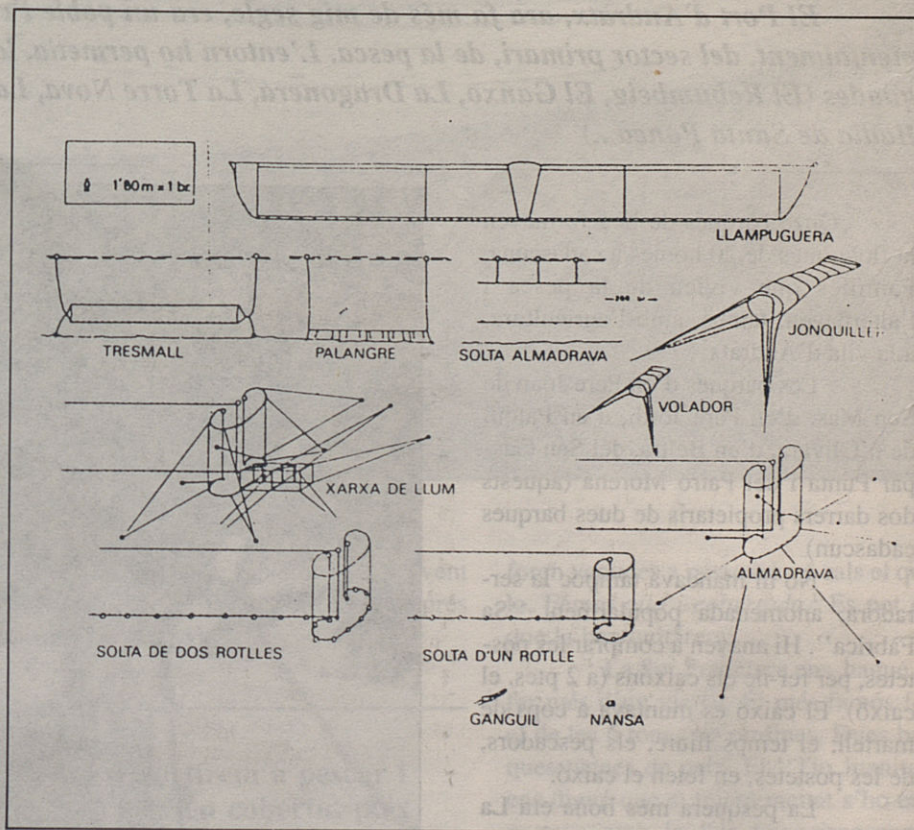
A diferència de l'anterior, el palangre es pescava amb barca, i se'n feien un grapat de *cofes*, és a dir, el pescador llençava a la mar un nombre considerable de *cordills de cofa*, per tal de fer una bona calada.

La *mare del palangre*, la llença principal, porta a cada cap i, sovint també, enmig, una altra llença que va des del fons fins a la superfície

A totes tres modalitats esmentades hi ha l'element comú, l'*ham escat*, el qual portava lligat pèls de cuca. S'hi posaven 10 o 12 pèls, cadascun dels quals feia, si fa no fa, dos pams. Els pèls es col·locaven per tal de no fer fressa, és a dir de no facilitar-ne el senyal.

La cabotera

Un ormeig de dimensions més petites que la xarxa de cotó emprada normalment. Tenia 10 o 12 brases de

Mides relatives dels arts. (De Miquel Massutí)

de la mar. Les llences curtes que van fermades a a la principal i que porten els hams són de diferents classes i gruixos, segons la grossària i les particularitats dels peixos que es tracta de pescar. La gruixa variava segons es volgués pescar dèntols, anfosos, congres o pagres.

El *palangró* era pesca d'estiu. Es diferenciava del seu germà perquè tenia els hams més espessos i més junts per agafar el peix més petit, sobretot serrans, encara que se'n pescaven d'altres, la característica dels quals fos la mida.

llargària per 15 o 16 d'altària. L'empraven a l'hora de fer una calada curta, ràpida. No cal dir que els trets que la caracteritzaven avui dia han quedat completament fora de lloc.

D'ormetjos, n'hi havia més, encara que les característiques que hem esmentat eren comunes: el cotó, el cànem, el filferro, el jonc, materials avui dia substituïts pel niló, pel plàstic i, sobretot, per les màquines.

Si més no ens ha d'haver quedat ben clar que la pesca era alguna cosa més que una professió, era un art, l'art de l'artesà. ■

HISTÒRIES D'UN PESCADOR

Rosa M. Calafat i Vila

"Joan Pino", Joan Calafat i Calafat, pescador des dels 9 anys, cap allà l'any 1919. Amb ell i la seva narració pretenem de retre testimoniatge a un poble i a un art que la tecnologia ha deixat enrere, en l'oblit de l'artesà i del temps on l'ésser humà i la naturalesa mantenien encès el repte de la supervivència.

El Port d'Andratx, ara fa més de mig segle, era un poble l'economia del qual provenia, fonamentalment, del sector primari, de la pesca. L'entorn ho permetia, la mar i les pesqueres eren les adequades (El Rebumbeig, El Ganxo, La Dragonera, La Torre Nova, La Punta de l'Alga, Els Falcons, La Badia de Santa Ponça...)

Onze barques de bou formaven la flota, més de 20 homes a cadascuna. Famílies que vivien de la pesca i l'alternaven, també, amb l'agricultura, a la vila d'Andratx.

Les barques d'en Pere Joan de Son Mas, d'en Pere Jordi, d'en Palou, de n'Olivara, d'en Beltrà, del Sen Gaspar Punta i del Patró Morena (aquests dos darrers propietaris de dues barques cadascun)

No hi mancava tampoc la serradora, anomenada popularment "Sa Fàbrica". Hi anaven a comprar les postetes, per fer-ne els caixons (a 2 ptes. el caixó). El caixó es muntava a cops de martell; el temps lliure, els pescadors, de les postetes, en feien el caixó.

La pesquera més bona era La Dragonera: "Si podíem anar a la Dragonera era terra i cel, tota casta de peix hi trobàvem".

El viatge a La Dragonera durava dues hores al rem: "El vent era de proa, a bogar fins a la Dragonera. El vent era de popa, fora rem i vela d'anada i de tornada".

Cap barca del Port d'Andratx no passava de la Torre Nova: l'extensió era suficient per fer bona pescada, i a més qualsevol lloc era adequat per agafar-hi prou peix. Tan és així, que el mercat local quedava ben cobert. El peix era portat a vendre a Barcelona. La *Sor Francisca*, era la barca encarregada de fer la travessia cap a Barcelona.

"Joan Pino", Joan Calafat i Calafat.

El Port d'Andratx.

La *Sor Francisca*, era una barca de 60 tones i de 150 cavalls, era i ha passat a esser una llegenda, la valuosa llegenda dels que visqueren l'època: "Deixava enrera el correu de Mallorca i el deixà molts cops fermat al moll. El correu no es podia moure de Barcelona i la *Sor Francisca* feia el viatge". La *Sor Francisca* fou llegenda, sobretot després d'un afer que involucrava tots els habitants d'aquell port de mar. Joan Pino ho recorda:

"Era l'octubre, del 53, el dia que s'enfonsà el *Cala Gaviota*, un vaixell de càrrega. Un dia d'una gran tempesta, en què el Correu de Barcelona no sortí del moll. La *Sor Francisca* féu la travessia, però hi trigà 22 hores. Moltes hores d'angoixa, tota la gent del Port era al moll, resant i pregant. Jo hi tenia un fill. Arribàrem a perdre les esperances, fins que a la fi la vérem arribar".

El correu de Barcelona també anomenat, correu de Mallorca, anava a carbó, la gent li deia, "el correu fume- ra", "quin fumer, ara ve el correu!",

això sovintejava, sobretot quan el vent li era de popa. Primer el fum i després mitja hora el vaixell.

● **Sortírem a pescar i "peix en coberta, peix en coberta", agafàrem quatre tones de mèlveres, que foren venudes a pesseta i a sis rals el quilo**

La pescada amb el Joan Jeroni

"Un bon dia fou que estrenàvem el *Joan Jeroni*, ens havia costat 12.000 ptes. i el meu germà venia del front, de la guerra d'Espanya. Em tractaren de boig, tants doblers per una barca. Ens havien precintat el motor, un dels millors d'aquells temps. Sortírem a pescar i *peix en coberta, peix en coberta*, agafàrem 4 tones de mèlveres, que

foren venudes a pesseta i a 6 rals el quilo. Férem *pila i cobertada*.¹ Es pot dir que la ben quitàrem.

La *Sor Francisca* ens hagué de fer més d'un viatge. El més famós fou el de les 6 tones de sardines. Dues barques plenes de peix. El "Tio Juanito" ens digué que si fèiem meitat s'ho emportava amb la *Sor Francisca* cap a Barcelona, fou el dia de l'enfonsament del *Cala Gaviota*".

Per fer-nos una idea del que significava econòmicament el guany amb la pesca, hem de partir de la base que 1 kg. de calamars valia 2 ptes, quantitat amb la qual hom podia anar a Ciutat, anar al cinema i encara es treia algun luxe més.

La primera barca amb la qual Joan Pino pescà fou la *Virgen del mar*, de 37 pams, encara que després n'adquiriren una per pescar amb farol *El Sant Antoni, una barca molt fenera*.² Eren barques de rem i vela. "Cap allà l'any 20 instal·larem un motor".

El peix i les pesqueres

A la Dragonera era on hi havia les pesqueres més bones: "Arribàvem a la Dragonera, fèiem la calada i *Au, espolsa per avall*,³ la barca ja era plena".

Al desembre armaven *l'art*, que era pesca de dia, i a l'abril *el farol*, pesca de nit.

Es podien fer, en una sortida, tres o quatre calades, una després l'altra; tanmateix, si a la pesquera hi coincidien diverses barques,

● **A La Dragonera era on hi havia les pesqueres més bones: "Arribàvem a la Dragonera, fèiem la calada i "Au, espolsa per avall", la barca ja era plena"**

s'organitzaven per tornos.

No hem d'oblidar, el material emprat. Les xarxes de cotó no permeïen de portar-les molt fons, perquè en primer lloc pesaven molt i, en segon lloc, s'havien de treure a mà, *tirar a mans*. De les mans vengué el gigre.

El peix i les pesqueres variaven segons la temporada: "*El peix té les seves corrides*"⁴

Setembre i octubre, es pescava dins la Badia de Santa Ponça. Aquest indret era molt adequat, sobretot, per les dimensions de la badia. Santa Ponça

i El Ganxo eren llocs per agafar-hi bonítol, peix que es pescava segons la tècnica del farol: consistia a encendre el llum artificial instal·lat a la barca. Un dels tripulants feia la guàrdia, mentre els altres dormien. Arriba el moment que el peix cansat de la llum es posa a fer-hi voltes, en aquest instant el mariner deia a la tripulació: "Au, al.lots aixecau-vos que n'agaferem".

D'agafar el peix, se'n sabia el moment escaient. De sobte compareixia i s'agrupaven a la llum, de cop i volta començaven a fer cercle, voltant sempre cap a la dreta, mai cap a l'esquerra, d'això en deien *estar molat*.⁵

Desembre era dedicat als bisos i la pesquera adequada era Els Falcons i la senya la següent: Damunt Els Falcons, quan hom veu el Cap de Tramuntana (d'això, se'n deia pescar *a senyes*) "Era un racó bo per fer calada, ja que tenia un fons *bellanós*,⁶ de pedres i, és clar, afavoria que *s'hi posassin els bisos*".⁷

De l'artesà a la mecanització

"Nosaltres mateixos del fil que adobàvem en fèiem la corda, amb un trenat. Agafàvem el fil, 10, 15, 20 mts., segons el que havíem de necessitar; llavors de les nates (fetes d'esparg, de pita o de cànem) que llevàvem de les xarxes amb una surada i un garrot fèiem la corda de 3 o 4 cordons... Ja és ben envoltat peu a damunt i vengua un altre... i quan els quatre tenien més o manco la mateixa mida, tres garrots a dins i mentre un ho rodava l'altre ho corria; d'aquesta manera quedava feta la corda".

Vull acabar aquest testimoni amb les paraules de Joan Calafat i Calafat, "Joan Pino".

- "La maquinària és la destrucció del que férem els homes". ■

NOTES

1. Expressió emprada per dir que la barca era ben plena, o bé que s'havia agafat més peix del que hom pot embarcar o vendre.

2. *Fenera*, (dial.) en sentit figuratiu: Que produeix molt; que dona fruit o rendiment abundós *Fogoneus d'els més faners*, Penya, poes.196 (DCVB,V.779)

Cal esmentar la distinció entre barca marinera o bruta, per distingir la barca que es defensa quan pertoca i és bona navegadora de la que no ho és.

3. Amb el sentit d'haver complert una tasca per la qual s'és al lloc i estar preparats per partir. Anar de presa, córrer o caminar aviat (Mall. DCVB.V.449)

4. *Corrides*, (cast.) amb el sentit de temporades, tenir el seu temps.

5. Amb el sentit d'estar a punt. *Molar*, terme nàutic per analogia amb la mola del molí.

6. *Bellanós*? és possible que sigui una forma del verb *bellejar*, que el diccionari Aguiló defineix com Adobar la terra.

7. Posar, fer estada a un lloc transitòriament o per temps relativament curt (DCVB)

FEINA DE QUALITAT

Xisco
ARTS GRÀFIQUES

C. del Baix Riera, 1-B
Telèfon 24 03 86
07008 Palma

Embat
llibres

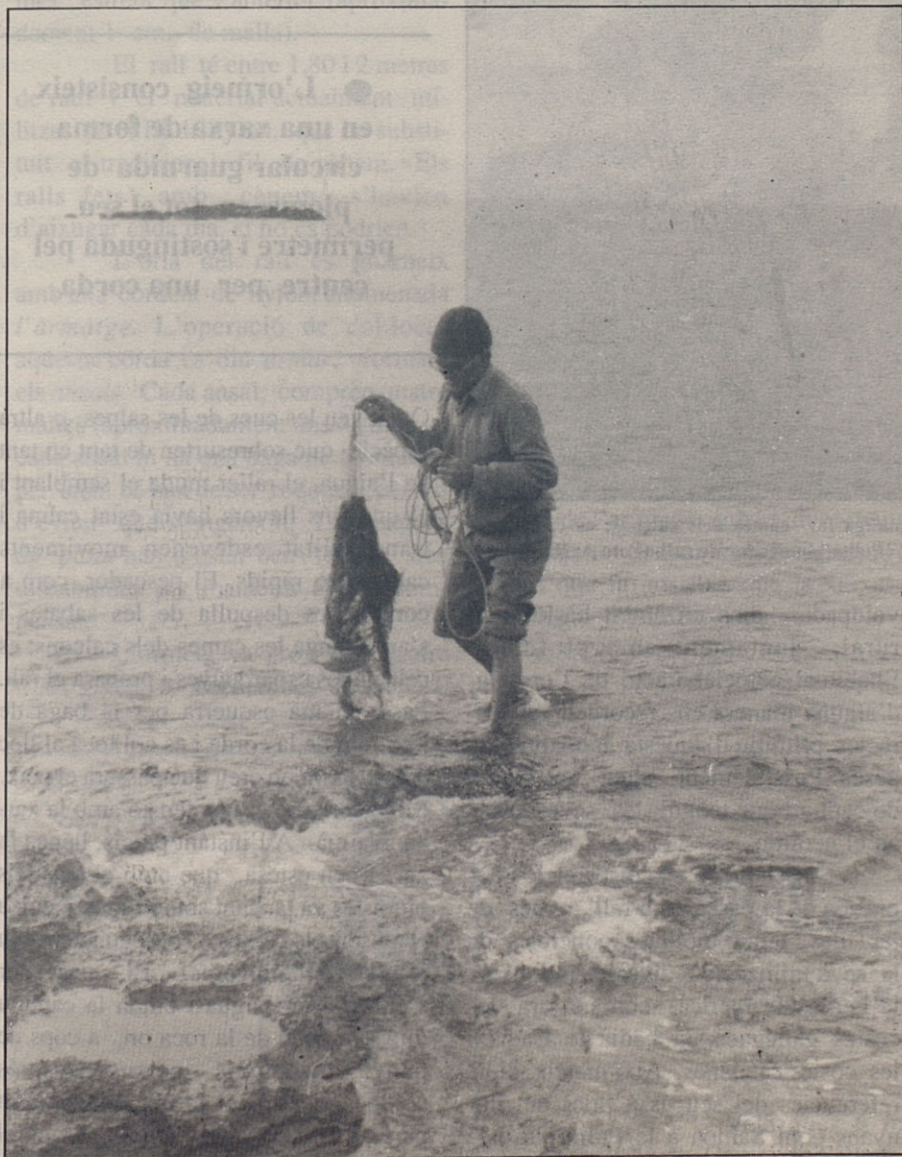
Passatge Joan XXIII, 5-E
Geranis Centre
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

PESCA TRADICIONAL

LA PESCA AMB RALL

Andreu Ramis/ Antoni Ginard

El caràcter primitiu i marginal de la pesca amb rall el converteix en un dels sistemes més poc coneguts del nostre litoral. Tot i així, per les seves característiques de pràctica individual i per la simplicitat de l'ormeig, moltes vegades d'elaboració pròpia, era freqüent sobretot entre els pagesos que trobaren, en el seu ús, un complement per a la subsistència. Malgrat que no permet una dedicació professional i esser un art minoritari, encara es practica a certs indrets. La pervivència d'alguns pescadors i les escasses notícies conegudes sobre la utilització del rall han fet possible aquesta descripció.

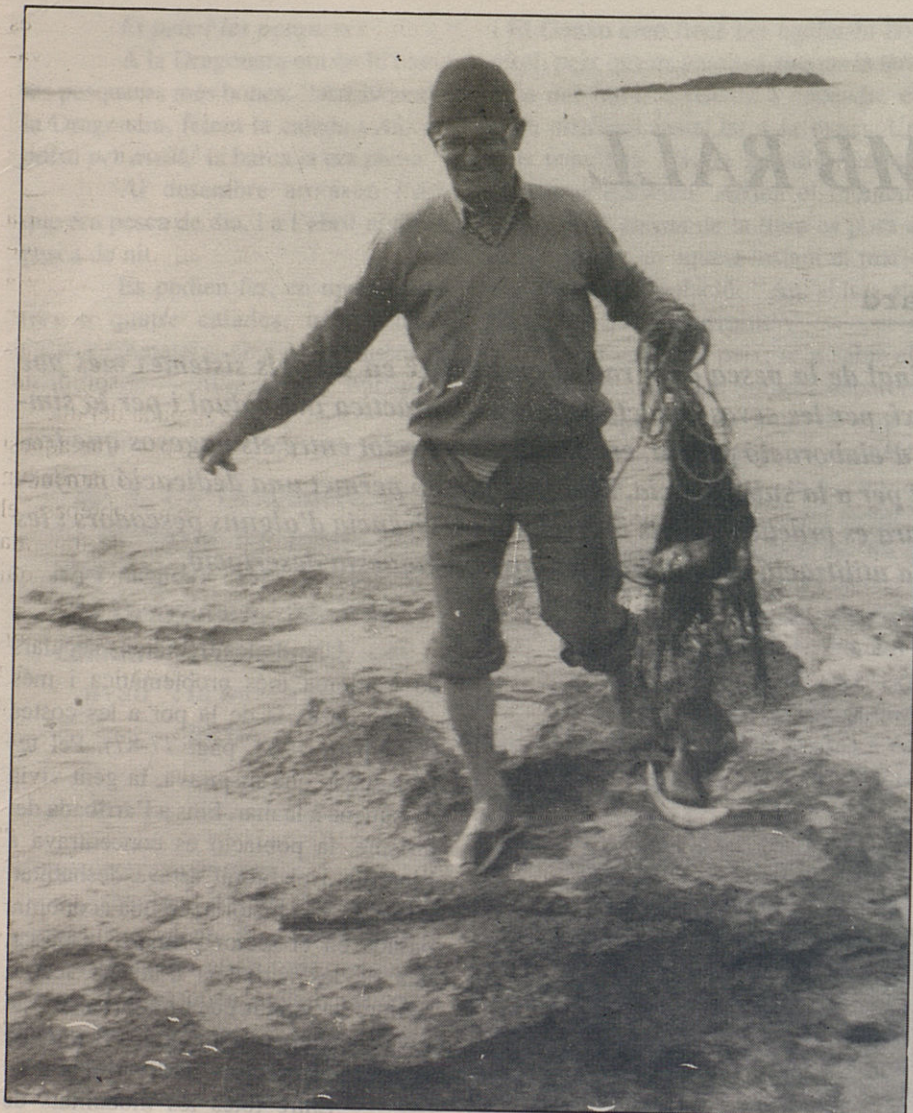

La pesca amb rall es realitza des de la costa, normalment a les zones rocoses on es conforma una plataforma a escassa profunditat. (Fotografies d'Andreu Ramis)

Una de les tradicions seculars de Mallorca més problemàtica i més anguniosa és la de la por a les costes (Llompart, 1988, pàg. 77-87). Pel temor atàvic que inspirava, la gent vivia d'esquena a la mar. Fins a l'arribada del turisme, la població es concentrava a l'interior i el litoral estava deshabitat. Al llarg de la història, en una economia basada en el sector primari, la pesca, una de les activitats d'aquest sector, sempre ha tengut poca importància i la seva aportació al conjunt de l'economia ha estat -i és encara- molt reduïda.

Entre totes les modalitats de pesca, algunes d'elles són molt marginals, especialment les que es fan servir des de la costa, com la canya, la llinya, la llença, el volantí, el rall, el xirimbec,... Tots aquests sistemes es caracteritzen pel seu primitivisme; l'home s'enfronta sol a la natura refiant-se del seu únic esforç. És el propi pescador qui es fa l'ormeig, l'arma, l'adoba i cerca l'esca, emprant els elements naturals que són necessaris i només acut a l'ajut d'altra mà d'obra quan precisa d'elements de tècnica diferent a la del seu ofici. És freqüent també que l'individu sigui pescador i pagès alhora, és a dir, que tant conra la terra com s'enginya a pescar, exercint ambdues activitats amb finalitat d'autosubsistència (Amades, I, pàg. 642-643).

A les illes, d'aquestes tècniques de pesca una de les més antigues i menys conegudes és la pesca amb rall.

El pescador, es despulla de les sabates i s'arromanga les cames dels calçons; es calça unes espardenyes i prepara el rall. Mestre Pere Gar cies, "Polita", pescador de rall. (Foto A. Ramis).

La tècnica, l'ormeig i el pescador conformen una imatge arcaica, que recorda el pescador primitiu, que podria definir-se com a *pescador-caçador*.

És un tipus de pesca marginal, tan marginal que els pescadors no consideren a la gent que fa servir el rall com a tals. Les notícies històriques i actuals fan referència a la pesca amb rall com a una activitat econòmica complementària; mai no s'ha trobat un pescador de rall que en visqui exclusivament. Per una altra part, el fet que era una exercida per pagesos, la faria fàcilment assimilable a les activitats cinegètiques, sense convertir-la en un ofici.

Les característiques de complementaritat econòmica desen-

volupades dins un àmbit bàsicament rural, juntament amb el fet de l'habitual autoelaboració de l'ormeig, d'alguna manera ens recorden el caràcter primitiu d'aquesta modalitat de pesca. Possiblement, sigui una forma de captura que tenguí les seves arrels en el neolític.

Pel que fa a la distribució geogràfica de la pesca amb rall, a més de les illes, tenim notícies concretes de la seva utilització a diversos indrets de la Península Ibèrica, com és ara les costes gallegues, la badia de Càdis i les costes catalanes. Així mateix, hi ha referències del seu ús a llocs tan llunyans com Samoa a la Polinèsia o la Costa d'Ivori. L'ormeig es fa servir també per a la pesca fluvial, concreta-

ment a alguns rius de Galícia i del Pirineu.

La pesca amb rall es realitza des de la costa, normalment a les zones rocoses on es conforma una plataforma a escassa profunditat. Generalment hi intervé una sola persona que, peu a terra, observa el moviment dels peixos que naden en superfície. La captura s'efectua llençant la xarxa o rall damunt el peix.

L'ormeig consisteix en una xarxa de forma circular guarnida de ploms en tot el seu perímetre i sostinguda pel centre per una corda. El pescador, atent, vetlla la superfície de l'aigua i si hi ha peix, l'instint, la bona vista i l'experiència li ho indiquen.

● **L'ormeig consisteix en una xarxa de forma circular guarnida de ploms en tot el seu perímetre i sostinguda pel centre per una corda**

Quan veu les cues de les salpes -o altra espècie- que sobresurten de tant en tant de l'aigua, el raller muda el semblant i el que fins llavors havia estat calma i tranquil·litat esdevenen moviments cauts però ràpids. El pescador, com a corprès, es despulla de les sabates i s'arromanga les cames dels calçons; es calça unes espardenyes i prepara el rall. Passa la mà esquerra per la baga de l'extrem de la corda i es col·loca al lloc més pròxim on creu que passarà el peix. Mig acotat espera en tensió amb la xarxa a la mà. A l'instant precís, llença la xarxa ben estesa, que amb el pes dels ploms es va tancant sota l'aigua i deixa enclosos els peixos. Tot seguit, es treu el bolic bellugadís. El pescador s'allunya de l'aigua i buida la captura dins un cocó de la roca on, a cops de puny, mata els peixos. Després col·loca el rall i el fa net. Llavors pot partir cap a un altre redol perquè el peix que ha quedat a l'aigua roman escalivat per una bona estona.

Un aspecte destacable, com ja hem esmentat, és el de l'elaboració de l'ormeig per part del pescador. La xarxa del rall s'inicia a partir d'una anella de vímet o metall, com el dit de gruixada, i amb un diàmetre que pot oscil·lar entre 15 i 20 cms., segons la grandària que ha de tenir el rall. A partir de l'anella i amb l'ajuda d'una agulla, es comença a teixir la xarxa, tot procurant que l'anella quedi ben atepida.

Entorn a l'anella es teixeix una xarxa que consta de dues parts: la part interior, que està en contacte amb l'anella, amb una malla de 10 passades (uns 2 cms. de malla); i la part exterior, que conforma una corona, teixida amb una malla de 14 passades, més estreta que l'anterior (aproximadament 1 cm. de malla).

El rall té entre 1,80 i 2 metres de radi i el material actualment utilitzat és el fil de nylon, que ha substituït el tradicional fil de cànem. Els ralls fets amb cànem s'havien d'aixugar cada dia, si no es podrien.

L'orla del rall es guarneix amb una cordeta de nylon, anomenada l'armatge. L'operació de col·locar aquesta corda es diu *armar*, formant els *ansals*. Cada ansal, comprèn quatre malles (aproximadament uns 4 cms.). A cada ansal hi ha una baga de plom, que per anar bé han de ser rodones, per tal d'evitar que s'enganxin. Les bagues de plom han d'estar ben fetes i ben distribuïdes per mantenir el rall compensat.

L'ormeig va proveït de quatre o sis *guites* o cordellines d'uns 2,20

metres de llargària, que per un extrem estan lligades a l'armatge de manera repartida pel diàmetre i disposades per l'interior del rall, sobresurten per dins l'anella i s'uneixen per un nus amb la corda del rall.

La corda del rall o la corda de tancar el rall és una corda d'uns 5 metres de llargària i la seva funció és la de

**● El lloc elegit per
tirar aquest art de
pesca ha de ser
necessàriament un
indret poc profund i de
fons pla perquè la xarxa
no s'enganxi**

subjectar i recuperar l'ormeig a la vegada que el tanca a través de les guites. El pes normal d'un rall sol esser de sis o set quilos.¹

Per a la seva utilització, en primer lloc, s'aplega la corda, es subjecta l'ormeig per l'anella i s'estira el rall. Una vegada ben disposat es col·loca damunt l'espatlla esquerra i es ferma la corda al braç o no.

Per llançar-lo, s'agafen els ploms de l'armatge amb les dues mans i es llança tot donant-li un moviment rotatori que fa possible que la xarxa es desplegui totalment i caigui sobre la mola de peixos.

El peix més conegut capturat

amb el rall és la salpa, però també es pesquen llops, mabres, esparralls, vaques, llisses, palomides i qualsevol espècie que vagi a menjar a la vorera. El llop menja puu i llissetes petites; mentre que les salpes s'alimenten d'herba.

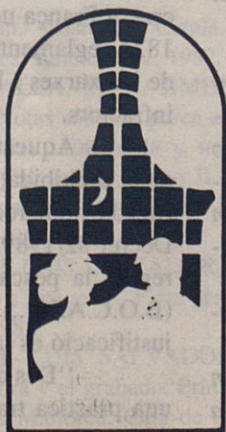
És una pesca que es pot dur a terme durant tot l'any, encara que l'època per pescar salpes és de juny a agost, mentre que els llops es pesquen millor durant l'hivern. Les hores més adequades per tirar el rall són la caiguda del sol i la rompuda del dia.

El lloc elegit per tirar aquest art de pesca ha de ser necessàriament un indret poc profund, que no sobrepassi el metre i mig de fondària, i de fons pla perquè la xarxa no s'enganxi i tanqui bé.

El pescador tria un lloc adient, des d'on observa i espera d'asegut i vetlla la superfície de l'aigua a l'espera de veure bimbolles, cues o d'altres signes que donin fressa de la presència del peix.

En general, com ja hem dit, és un tipus de pesca reservat als afeccionats. A Mallorca, s'han localitzat referències de ralls al Port d'Andratx, a Peguera, al Molinar (entre l'any 1968 i el 1974 hi havia quatre ralls), a la Colònia de Sant Jordi i a la Colònia de Sant Pere (Artà). Per una altra part, es poden comprar ralls a Palma, a Artà i a Maó.

Sembla que existeix una variant del rall, de majors dimensions, generalment usat des de les embarcacions, comú entre els pescadors menorquins que l'empren per a la captura de cran-

Mallorquidea

«Prêt a porter»

Velázquez, 6 tel. 72 21 98
Avda. Comte de Sallent, 12 - Blanquerna, 3
tel. 75 67 45 - PALMA

ques, i que segurament coincideix amb l'ormeig que alguns pescadors valencians del Moll de Palma anomenaven *ralla*. Una altre tipus de rall és l'anomenat *esparver*, usat en la pesca fluvial i, òbviament, desconegut a les illes. Aquesta denominació respon al fet que, com el rapinyaire del mateix nom, cau damunt el peix de dalt a baix.

damunt i ho amolles, llavors estiren i la cranca queda dins".²

Les referències documentals sobre el rall són més aviat minses. Tot i així, l'obra de l'Arxiduc (Menorca, I, 469) fa esment de la situació a Menorca:

Està prohibido pescar con rall, a la encesa y con dinamita, aunque por

el arte preferido entre la payesía cerca a la costa.

Es Ray consistia en una red de forma circular de unos diez palmos de radio, sostenida en su centro por un cuerda de 3 a 4 brazas de largo. Alrededor de la red iban atadas unas bolas de plomo de un centímetro de diámetro. Cuando el aficionado se apreciaba de que cerca de la costa había alguna mole de saupas o dellissas, se ataba la cuerda a la muñeca, cogía con una mano la red por su parte céntrica y con la otra uno de los plomos, y con habilidad suma la echaba al mar. Ésta caía bien extendida sobre la mole; pero, gracias al peso de los plomos, pronto quedaba cerrada por la parte inferior envolviendo los peces, que no podían escapar. Hoy día está terminantemente prohibido el uso de este arte. (Ferrer Aledo, 1914, pàg. 16-17).

Quant a l'illa d'Eivissa, torna a ser l'Arxiduc (Eivissa, 82) el testimoni escrit més a l'abast:

Tan sólo deseamos mencionar aún, por último, el llamado Rail. Se trata de una red en forma de campana, orillada de piezas de plomo, que en presencia de cardumen y en lugar poco profundo es lanzada sobre aquél con el propósito de encerrarlo en la bolsa que se forma al reunirse toda la plomería al ser halado, para recuperarlo, el arte en cuestión. Esta variante suele emplearse sobre todo de noche, dado que con ayuda de grandes luces es posible acercarse a los peces deslumbrados.

Un darrer aspecte permanentment relacionat amb la pesca amb rall és la seva prohibició, la qual està documentada des del segle passat. En concret, a França una llei de 20 d'agost de 1824 reglamentava les característiques de les xarxes i les penes imposades als infractors.

Aquesta pesca, tradicionalment prohibida, a les illes ha estat autoritzada molt recentment, mitjançant el Decret 82/1989, de 6 de setembre, que regula la pesca esportiva o recreativa (B.O.C.A.I.B., N. 122, 5-10-89). La justificació és la següent:³

"Des de temps immemorial, és una pràctica tradicional a alguns ports de les illes Balears, un art de pesca ar-

El pescador buida la captura dins un cocó de la roca, després col·loca el rall i el fa net. Llavors pot partir cap a un altre redol. (Fotografia d'A. Ramis)

Pel que fa a aquesta diversitat tipològica, a l'illa de Menorca destingeixen entre els ralls emprats per pescar des de terra i els que s'usen des de les embarcacions.

"N'hi ha uns quants tipus de ralls, segons el que es vulgui pescar, el que aquí encara s'usa és el de les salpes. És un rall que ha de dur molt de plom i corr molt perquè ha d'anar molt ràpid. El de cranques no importa tant perquè a la cranca hi van amb barca. T'hi poses

lo que al primero se refiere no hay barca pesquera que no cuente con el propio. Los hay en Mahón, así, en número de 12, y también se encuentran en manos de campesinos, principalmente en San Luis, quienes los destinan preferentemente a la pesca de salpes.

Però, les notícies més completes del rall a Menorca són aquestes:

Además (...), se empleaba en otro tiempo el célebre Ray, que servía para la pesa de Saupas y de Llissas. Era

tesanal, usat a mà des de terra i individualment, anomenat *rall*. L'esmentat art de pesca no és, ni ha estat utilitzat pels pescadors professionals, ja que l'objectiu d'aquest art és la pesca de la *saupa* (*Sarpa salpa* Linneo 1758)

● Els pescadors menorquins l'empren per a la captura de cranques i segurament coincideix amb l'ormeig que alguns pescadors valencians del Moll de Palma anomenaven *ralla*

espècie costera d'escàs o nul valor comercial i gastronòmic, i que no figura a les estadístiques de pesca a cap port de les Balears. (...) Atès les característiques del *rall* i l'espècie objecte de pesca, dit ormeig resta absolutament fora de tot interès professional."

Per la qual cosa, el *rall* és un ormeig autoritzat per la pràctica de la pesca esportiva o recreativa. ■

Pescadors de canya, una modalitat tan antiga com el *rall*. (Foto de Jesús Ortega a "Mallorca des del mar")

NOTES

1. Entrevista (23 de juny de 1988) amb Valentí Barrera, nascut dia 26 de setembre de 1913. Tota la vida ha fet de pescador; era patró d'una barca de bou i va aprendre l'ofici per tradició familiar.
2. Entrevista (9 de març de 1984) amb Jaume Reynés. Cala Fonts, Es Castell. Pescador d'ofici, nascut a Maó, fill de pares felanitxers.
3. La versió catalana del Decret, és nostra.

BIBLIOGRAFIA

AMADES, Joan.- Costumari Català. El curs de l'any.- Barcelona: Salvat Editores: Edicions 62, 1982.

AMARÉ TAFALLA, M. T./ JIMENEZ SALVADOR, J.L./ LIZ GUIRAL, J.- Notas sobre la pesca con tarraya en la ensenada de Bolonia (Cádiz).- Etnología y tradiciones populares (Congreso de Zaragoza-Calatayud.- Tomo II. Comunicaciones).- Zaragoza: Institución Fernando el Católico: Excma. Diputación Provincial de Zaragoza, 1987.

ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR DE AUSTRIA.- La isla de Menorca en texto e imágenes. Parte general.- Mahón: Caja de Baleares Sa Nostra, 1982.

ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR DE AUSTRIA.- Las Baleares por la palabra y el grabado. Primera parte. Las antiguas Pitiusas.- Palma de Mallorca: Caja de Baleares Sa Nostra, 1982.

ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR DE AUSTRIA.- Las Baleares por la palabra y el grabado. Mallorca. Parte general.- Palma de Mallorca: Caja de Baleares Sa Nostra, 1982.

FERRER ALEDO, Jaime.- Artes de pesca en Mahón.- Mahón: Est. Tip. de M. Sintet Rotger, 1914.

LLABRÉS RAMIS, Joan; VALLESPER SOLER, Jordi.- Els nostres arts i oficis d'antany, I. Ciutat de Mallorca: Gràfiques Miramar, 1980.- (Estudis Monogràfics del Museu Arqueològic de la Porciúncula; 6)

LORENZO FERNANDEZ, Xaquín.- O mar e os rios.- Vigo: Ed. Galaxia, 1982.- (Biblioteca Básica da Cultura Galega; 13).

MOLL, L.; GAYOT, E.- Encyclopédie pratique de l'agriculteur.- Paris: Librairie de Firmin Didot Frères, Fils et Cie., 1859.

PESCA TRADICIONAL

ELS "NASSAIOLOS" DE L'ALGUER

Joan Rigo

Nanses de càntara, al port de l'Alguer. (Foto d'Isabel Moureau)

Amb aquest nom, "nassaiolo", es coneix a Itàlia a qui practica (o millor, en passat, practicava, ja que la seva presència avui es purament testimonial) el vell, antic, "mestiere dei giunchi", és a dir, qui domina l'ofici del jonc, la construcció i ús de les nanses com a art, sistema de pesca.

A Sardenya, com a altres illes de la Mediterrània Occidental, la pesca entesa com ofici, activitat continuada, no es consolida fins fa poc temps al llarg del s. XIX. Problemes com la inseguretat derivada de la pirateria, la

insalubritat de les costes, focus de malària i paludisme, i l'escassa població, reduïen l'activitat pesquera a pràctiques de temporada com la posta d'alma draves per a la primavera, per la captura de la tonyina. Fins fa cent anys,

l'única "pesca" que movilitzava homes i recursos era la del corall. Amb un especial desenvolupament des de la Baixa Edat Mitjana, el corall vermell, abundantíssim a la costa de Ponent, constituïa la base, el reclam del moviment comercial i portuari de l'Alguer. Va esser precisament a finals del segle passat, al voltant de 1890, que el sector, en

● Els "viatjants" catalans i mallorquins estimularen el tràfic de la pesca que anava dirigit principalment als mercats de Barcelona i Marsella

decadència des de feia estona, va entrar en una crisi profunda en part pel descobriment de nous bancs coral·lífers i també per la competència japonesa. Molts de coralers es varen veure forçats al canvi d'activitat, apuntant ara cap a la pesca, que en aquell moment iniciava una expansió impulsada per les contínues corrents migratòries que duïen a famílies senceres de napolitans i ponzesos a instal·lar-se a l'illa. Aquests experimentats pescadors varen desenvolupar el sistema de pesca amb les nanses, ja que si bé aquesta tècnica era coneguda per pescadors locals, el seu àmbit estava reduït a les aigües interiors, a les zones lacustres.

L'Alguer va mantenir així la seva tradició marítima històrica i es va constituir com a centre de pesca més important de Sardenya i prest, amb l'experiència d'altres comerços, va organitzar un florent negoci: l'exportació de la llagosta.

Les goletes-vivero introduïdes pels "viatjants" (amb aquest nom eren coneguts els comerciants majoristes) catalans i mallorquins estimularen aquest tràfic que anava dirigit principalment als mercats de Barcelona i Marsella. Més tard, armadors francesos, italians i bon nombre d'algueresos n'obtingueren el control, i altres ports com Gènova i Roma s'afegiren als ja esmentats.

En el moment de màxim esplendor d'aquest comerç, el període d'entreguerres (entre els anys 1920-1940), més de 300 embarcacions i 1500 pescadors donaven vida al port alguerès. Una tercera part d'aquesta xifra,

● **En el període d'entreguerres, més de 300 embarcacions i 1.500 pescadors donaven vida al port alguerès. Una tercera part es dedicava a la pesca de llagosta**

homes i barques, es dedicava a la pesca de llagosta amb nanses, essent els primers d'Itàlia en nombre de captures. Però els "nassiolos" poc profit treien de tot aquest moviment i malgrat ésser la categoria de més prestigi entre la comunitat de pescadors, la seva vida no deixava de constituir una història de privacions i de feina esgotadora no exempta de perill.

La pràctica de l'ofici venia marcada per l'estacionalitat. A finals de març, en petites embarcacions, llaüts de 20 a 35 pams, sortien de l'Alguer en grups reduïts, que solien obeir a raons de parentesc, i trescant al llarg de la costa, cercant les pesqueres més riques, s'instal·laven a platges, cales desertes, illots deshabitats i emprant com a refugi barraques de pedra cobertes d'enramada o palla treballaven fins a principis de novembre (fins el Dia de Tots els Sants). Encara que la distància major, els punts més enfora, no superava les 50 milles del port d'origen, la

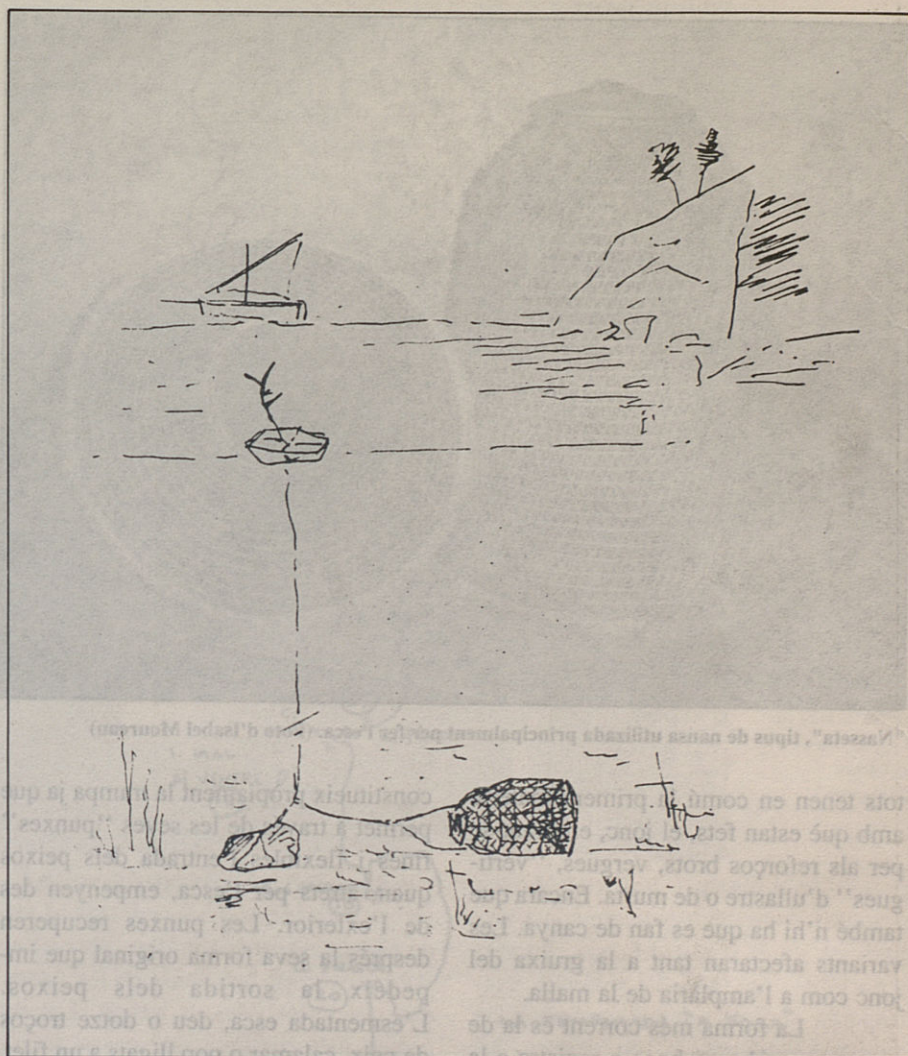
navegació a rem o a vela la feia insalvable. Durant tot aquest temps que passaven "a fora" només tornaven a l'Alguer per celebrar la Mare de Déu d'Agost en família. Periòdicament, el "viatjant" visitava els llocs de pesca per recollir les llagostes, conservades en viviers, i al mateix temps renovava els queviures (sacs de farina, llegums, galletes...) dels pescadors. De vegades, si la temporada era bona en captures i el temps així ho permetia, l'èxode es prolongava fins a Nadal i en aquests casos el "viatjant" corria amb les despeses necessàries per la pròrroga. Però el guany era magre i a l'hivern, quan es tornava a casa, no era per descansar: els matins anaven als molins d'oli o a la collita de les olives i la resta del temps l'havien de dedicar a fer les nanses a fi de tenir-les a punt per la següent sorti-

da. Així i tot molt sovint s'endeutaven amb el "viatjant", arribant al cas que al mes de juny encara pagaven les bestretes.

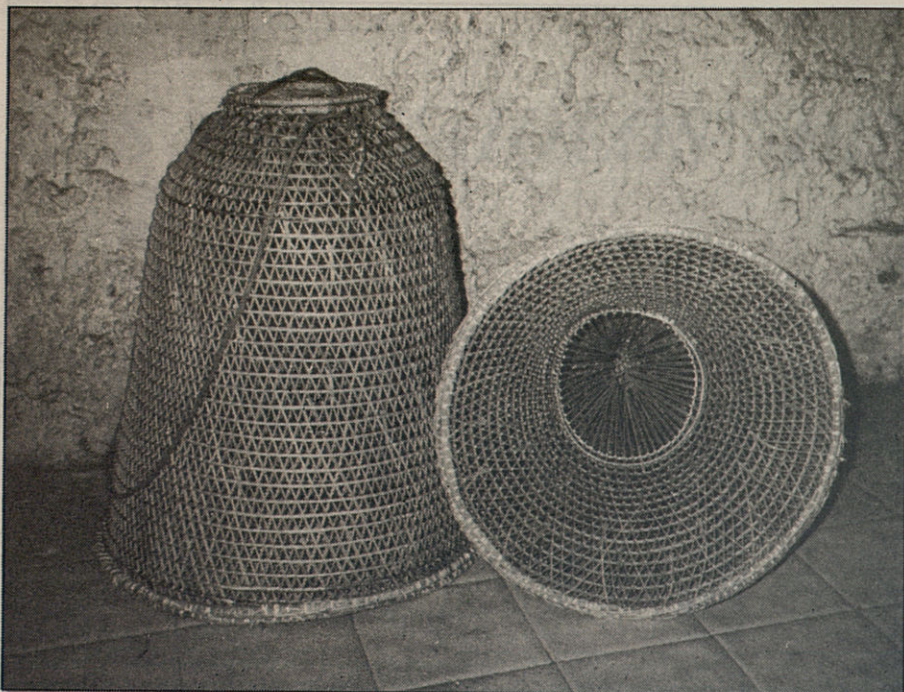
Aquest ritme, anar a fora, es va mantenir fins a començaments dels 70, quan la majoria de les barques estava ja motoritzada i el nylon competia amb les nanses. Però ja a les darreres temporades, almanco un cap de setmana cada quinzena, en cotxe es tornava a l'Alguer per veure la família. Avui la pesca artesanal pareix abocada a la desaparició i els cinc "nassiolos" que encara romanen a l'Alguer són els darrers testimonis d'una cultura de la mar.

LES NANSSES

Segons la utilització/pesca a què es destinin es poden distingir diversos tipus que més tard detallarem, però

Nansa gran, calada de 'peu a u'. (Dibuix de l'autor)

"Nasseta", tipus de nansa utilitzada principalment per fer l'esca. (Foto d'Isabel Moureau)

tots tenen en comú la primera matèria amb què estan fets, el jonc, emprant-se per als reforços brots, vergues, "vèrtigues" d'ullastre o de murta. Encara que també n'hi ha que es fan de canya. Les variants afectaran tant a la gruixa del jonc com a l'amplària de la malla.

La forma més corrent és la de campana, amb una boca o registre a la part superior, "lo cap", el començament del qual es denomina "cercolet", i va provist d'una "porta", "capell", o "tapadora", que s'assegura amb unes "tanques". La part inferior, la més ampla, acaba en el "vorell", que és allà on va afegit "l'enfaix", espècie d'embut que

constitueix pròpiament la trampa ja que permet a través de les seves "punxes" fines i flexibles l'entrada dels peixos quan, atrets per l'esca, empenyen des de l'exterior. Les punxes recuperen després la seva forma original que impedeix la sortida dels peixos. L'esmentada esca, deu o dotze troços de peix, calamar o pop lligats a un filet, rep el nom de "filada". De cada banda de la part superior de la nansa, devora "lo cap", surt una corda, la "crabistera o cabestrera", que serveix per lligar la nansa a la guia que va des del fons fins a la superfície senyalitzada amb suròs i branques, emprant-se com a llast una

pedra. També poden anar fermades de deu a vint nanses, una cada set o deu braçades, a un mateix cap, constituint un "tonu" (to, tons en cat.), amb llast en els seus extrems i degudament senyalitzat. Quant a la forma, l'única variant a destacar seria la del "xigarel.lu" de tronc cilíndric, que tenia a cada extrem dues boques de la mateixa talla, és a dir, dos "enfaixos" o entrades, i en aquest cas el registre o l'obertura, "porta" per extreure el contingut, se situava a un dels costats.

La mida de les nanses anava en funció del tipus específic de pesca a què es destinaven, però així i tot cal distingir entre les nanses grans, que oscil·laven entre 1,35 i quasi 2 m. d'altària i amb diàmetres sovint superiors a 1,20 m., i les "nassetas" de menys d'un metre d'altària i amb un diàmetre per davall dels 50 cm. L'entrellaçat de la malla podia ser de més o menys amplada (5 cms.) fins a quasi cec, depenent, com és lògic, de les espècies que es pretengués capturar.

TIPOLOGIA

Segons el tipus de nansa usat podem distingir el "nassaiolo" de fora i el de terra. Els primers utilitzaven el "xigarel.lu", la nansa d'escull, la de càntara, la de gerret i de xucla, i els "diauril.lu". Mentrestant, els de terra treballaven amb "nassetes", "xigarel.lus petits" i "muranells".

XIGAREL.LU: N'hi havia, com hem vist, de dos tipus segons la seva mida. Els petits anaven sempre en "tonus", de 10 a 20, mentres que els grans es cala-

Relojeria Española

FUNDADA 1885

Calle Colón, 12 — Teléfonos 72 15 63 - 72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

Ω
OMEGA
AGENCIA OFICIAL

Moments estelars

ven d'un en un ("a peu a u"), o en combinació d'un gros i un petit ("cap i cua"). L'altària dels grans superava l'1,65, mentres que els petits no passaven de 1,35 i el seu diàmetre era també més reduït.

DIAURIL.LU: També gran, però només amb una obertura. Era de malla clara, ampla. El seu origen era ponzés.

DE CANTERA: Gran, sovint de canya. Feia de 1,65 a 1,70 d'altària i quasi el mateix diàmetre.

DE XUCLA I DE GERRET: Ambdues de jonc molt fi i de malla molt estreta, quasi cega. De 1,60 a 1,70 d'altària.

D'ESCULL: Un poc més petita, de 1,35 a 1,40 d'altària, però de malla ampla.

Totes aquestes eren considerades nanses grans. Es calaven a fondals entre 30 i 100 metres. Les dues esmentades en primer lloc eren bàsicament perllagosta. La d'escull era mixta, peix i llagosta, mentres que les altres queda clar pel seu nom a quin peix anaven destinades.

NASSETES: De menys d'un metre d'altària, jonc fi (2mm). Dins aquest tipus hi cabria l'especificació de les anomenades de "congre" i de "murene" (morena)

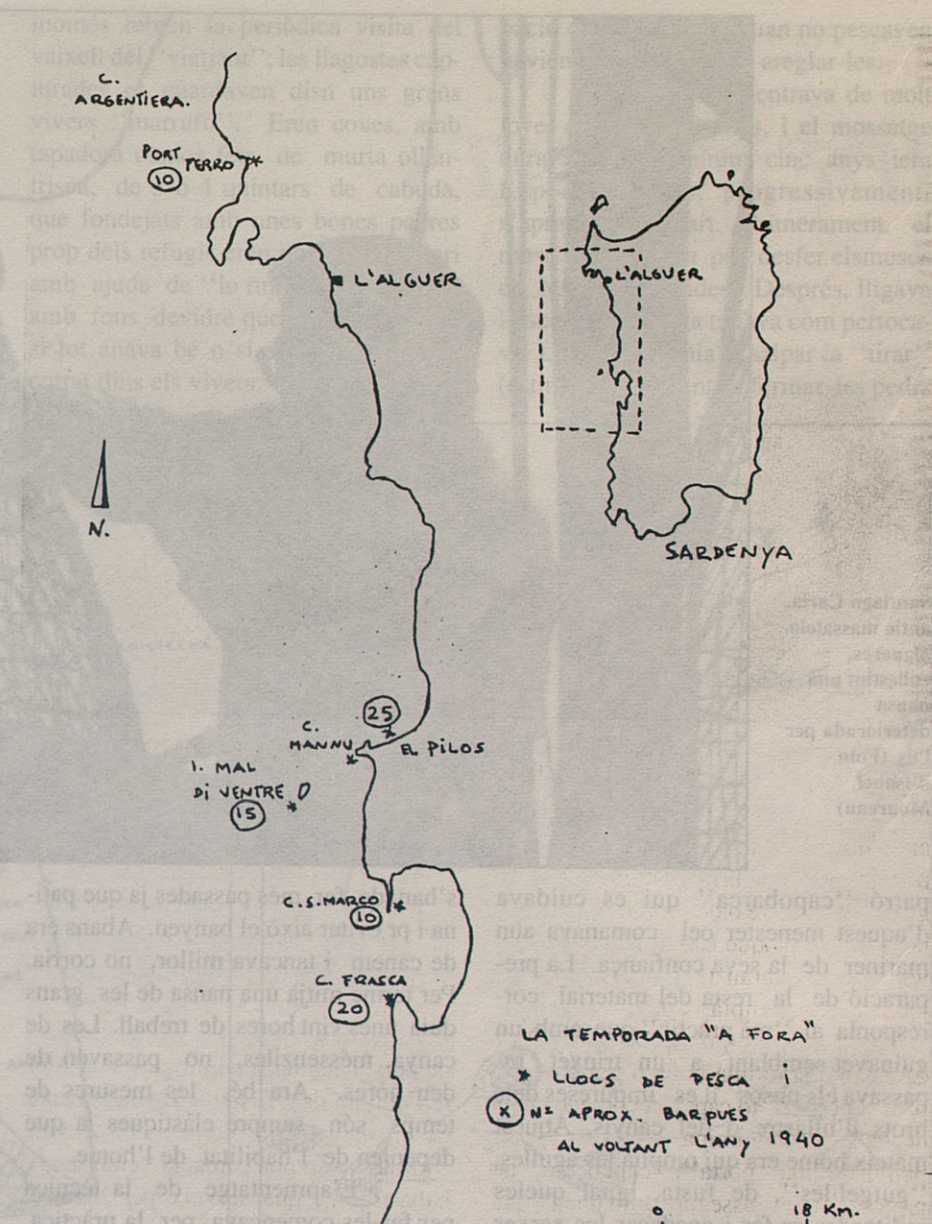
MURENEL-LU O MURENELL: Encara més petites que les anteriors i per pescar més a prop de la vorera, de terra.

D'ANGUILA: Tenien la particularitat de la malla quasi completament cega.

Totes les nanses petites, sota el nom genèric de "nassetes", solien esser per a peix, per fer l'esca, i s'empraven formant tons de fins a 20 nanses. Les mides exactes són difícils de precisar, i variaven segons els artesans.

COSNTRUCCIO DE LES NANSES

Per la construcció de les nanses, com ja hem dit, s'empraven bàsi-

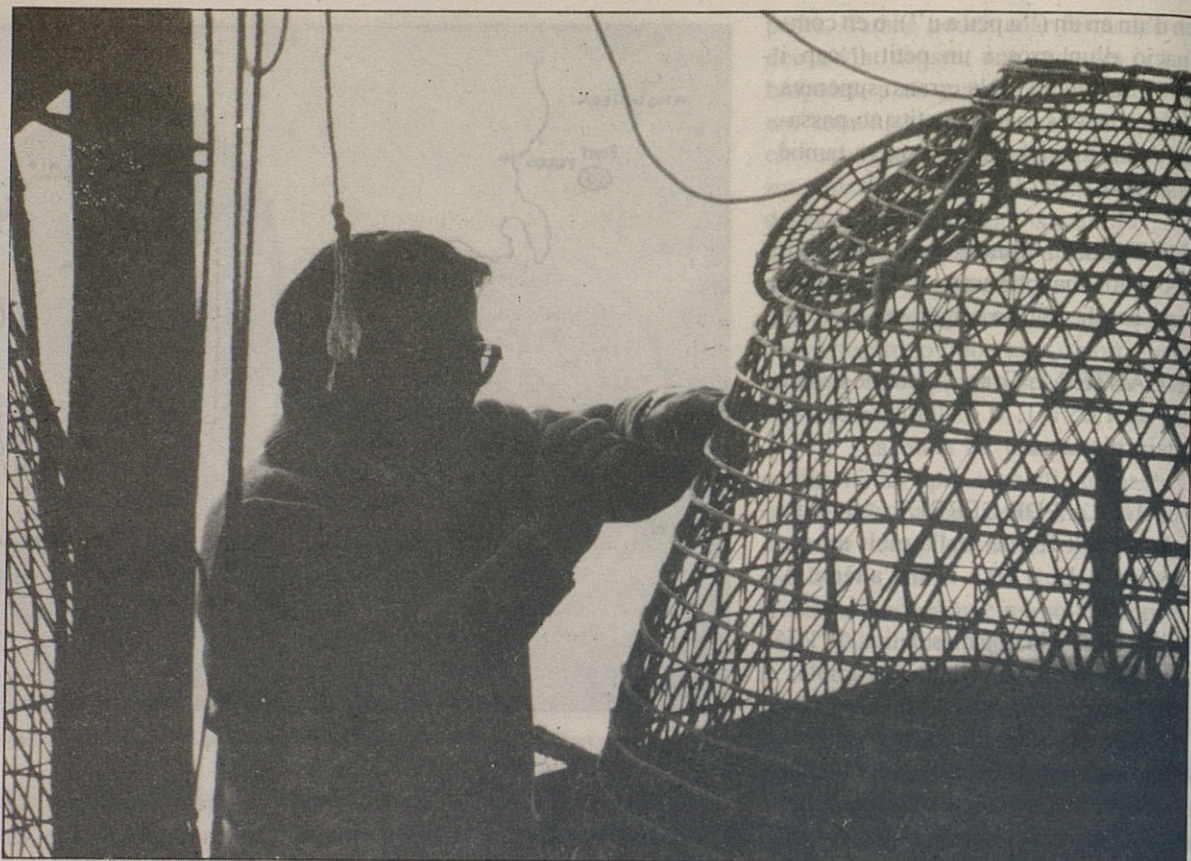

La zona de pesca algueresa. (Dibuix de l'autor).

xible, i es pot emmagatzemar bé un parell d'anys. Els bros tendres d'ullastre, "vertigues", s'han de tallar en lluna creixent i en el període que va de setembre a novembre. Si no es fa així es podreix i esdevé trencadís. També pot durar emmagatzemat 2 o 3 anys. La canya, canyís, vol ser tallada en lluna minvant i, a ser possible, en lluna de febrer.

Després venia el procés de selecció del jonc i de la neteja, preparació de les "vertigues" i canyes. El jonc s'agrupava en feixos de tres mides: fi, mitjancer i gruixat, i molt sovint era el

Santiago Caria,
antic massaiolo
alguerès,
enllestint una
nansa
deteriorada per
l'ús. (Foto
d'Isabel
Moureau)

patró "capobarca" qui es cuidava d'aquest menester oel comanava aün mariner de la seva confiança. La preparació de la resta del material corresponia al "mà pràctic" que amb un guinavet semblant a un trinxet repassava els nusos il es impureses dels brots d'ullastre o del canyís. Aquest mateix home era qui omplia les agulles, "gutgel-les", de fusta, igual queles utilitzades er fer i apedaçar les xarxes ("reda"). L'"home d'agulla" era el que feia les nanses. Cada barca tenia els seus propis especialistes i, per norma general, almanco dos dels mariners de bord dominaven aquest art.

La nansa es comença a fer per lapart de damunt, pel "cercole", i es davalla guanyant amplària fins al "vorell", on es dóna doble volta de jonc i un reforç de "vértiga". "L'anfaix" es fa a part, així com la "tapadora" o "porta". El temps invertit en la tasca depèn del tipus de nansa, de la mida i de l'amplària de lamalla. També variarà segons lacura, aplicació de l'artesa per lafeina ben feta ja quehiha quifa unaola puntada er malla i qui arriba fins a quatre. Amb el fil de nylon

s'han de fer més passades ja que patina i pr evitar això el banyen. Abans era de cànem i tancava millor, no corria. Per terme mitjà una nansa de les grans duia unes vint hores de treball. Les de canya, méssenziles, no passaven de deu hores. Ara bé, les mesures de temps són sempre elàstiques ja que depenien de l'habilitat de l'home.

L'aprenentatge de la tècnica per fer-les començava per la pràctica, elaboració dels elemnts més senzills, com la "tapadora" o "portal", a fi d'anar-se habituant a l'agulla. Després es feia "lo vorell", llavors es donava al mosso una nansa ja començada, mig feta, i així poc apoc anava aprenent a fer-ho tot.

LA PESCA AMB NANSES

A cada barca hi anaven 4 o 5 homes iun mosso i tots ells, amb major omenor grau de parentesc, ertanyien a la mateixa família. Se solia anar a pescar sempre a les mateixas zones. Les senyes (al mínim dues, una de través i una de dret) de les pesqueres eren secrets guardats i transmesos de pare a fill. També es

feien prospeccions per conèixer nous llocs de pesca. Aleshores, abans de calar les nanses, provaven amb elvolantí per veuresi hi havia peix, o submergien un escandall de plom untat de seu per "tastar" la natura del fons (arena, pedralla, alga, roca...).

Parlar d'horaris és molt difícil perquè la seva activitat, a la mar o a terra, era quasi contínua, sempre s'estava fent feina. Normalment se sortia passada mitjanit per arribar a lloc de bona hora i començar a "salpar" les nanses abans de la sortida delsol. En una hora es podien salpar fins a tres "tonus", tons de 20 nanses. Quan s'aixecava el vent cap a migdia l'aprofitaven per tornar a port. Di el temps era bo anaven molt sovint a "dormir a fora", que era fer tot el contrari del que pareix: és a dir, al migida no tornaven a casa sinó que s'atracaven a la costa més propera i allàmenjven i descansaen un parell d'hores, i cap a les cinc de la tarda es tornaven fer a la mar i començaven de bell nou amb laronda de les nanses. Primer salpaven les "nassetes" per tenir esca fresca i llavorsanaven a les grans,

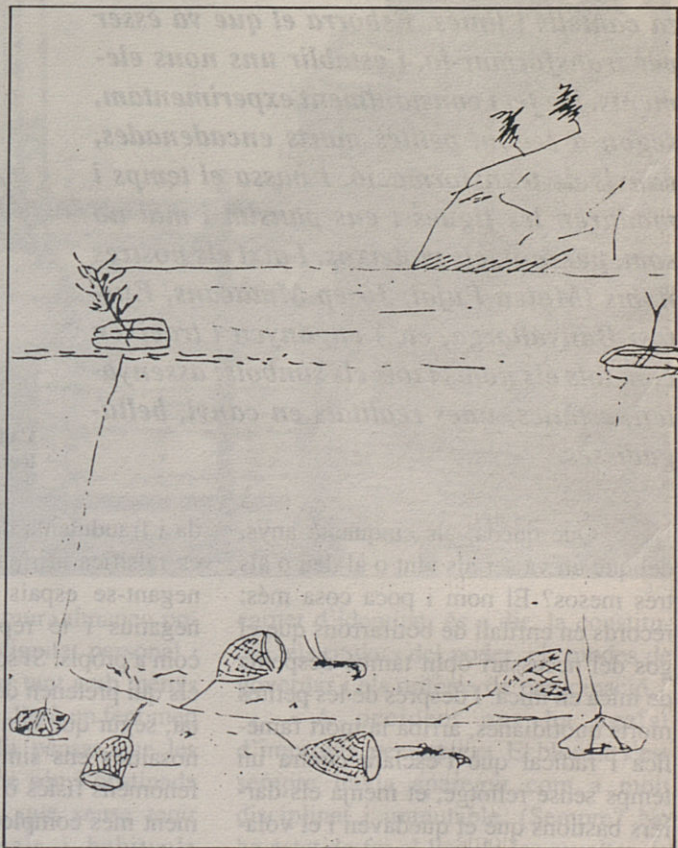
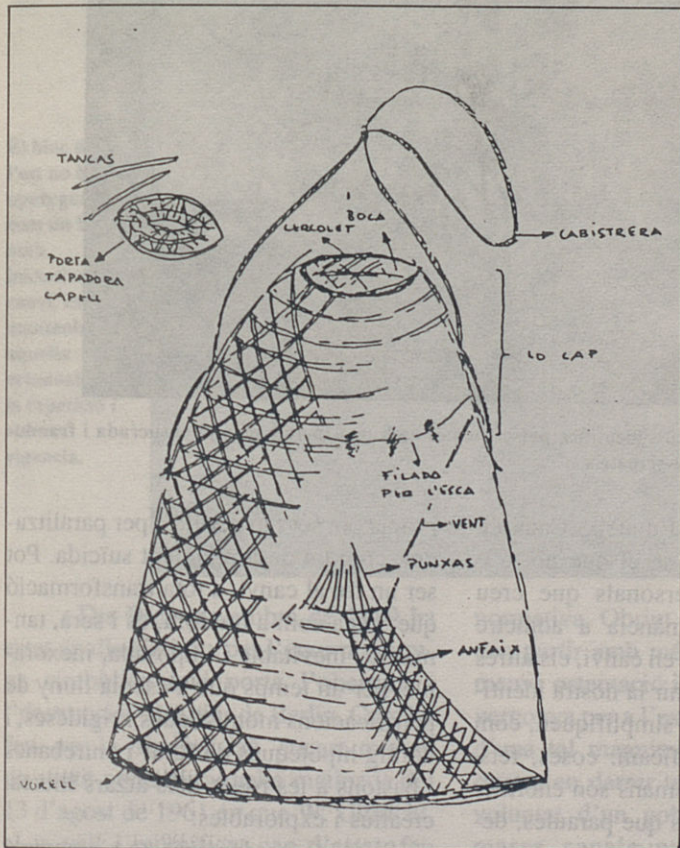
i així tota la nit. En clarejar, descansaven una hora, si hi arribava, i volta a començar! Aquest ritme el mantenien mentre el temps, la mar o el vent ho permetia i fins que el viver de la barca era ple.

L'esca anava en funció del tipus de pesca que es realitzava. Quan es visitaven les nanses un parell de vegades cada dia, quan la pesca era bona, empraven sardina que grumjava millor, però quan havien de deixar 24

inomé rebien la periòdica visita del vaixell del "viatjant", les llagostes capturades es guardaven dins uns grans viviers "marrufos". Eren coves, amb tapadora cònica fets de murta ollen-trisca, de 3 o 4 quintars de cabuda, que fondejats amb unes bones pedres prop dels refugis eren observats a diari amb ajuda de "lo mirall", una capsa amb fons de vidre que permetia veure si tot anava bé o si algun pop havia entrat dins els viviers.

pació dels homes que uan no pescaven havien de fer nanses o arreglar-les.

A l'ofici s'hi entrava de molt jove, entre 7 i 10 anys, i el mossatge durava com a mínim cinc anys i era l'època en què, progressivament, s'aprenia tot l'art. Primerament, el mosso començava per desfer els muscos de les filades buides. Després, lligava l'esca. Més tard, la tallava com pertocava. Llavors, aprenia a salpar i a "tirar" (estirar). Finalment, a fermar les pedres

Nansa gran, amb els detalls dels elements que la constitueixen i calades en tons. (Dibuixos de l'autor)

hores la "filada" el grumeig es feia amb esca blanca (pop, sèpia o calamar) o "dura" (peix de carn forta: congre, morena...) que aguantava més estona sense desfer-se. El brumeig de les "nassetas" es feia amb cranc esclafat o també sardina. Com que l'objectiu bàsic de la pesca era la llagosta, la resta de captures es destinava a esca o al propi consum dels pescadors, amb l'excepció dels peixos bons i grossos, de qualitat, com el dèntol, pàgara... o els de temporada, com la càntara, gerret, xucla, que es venien bé al mercat.

Quan een fora de l'Alguer

El moment més delicat de la pesca era quan la nansa, plena de peix o llagosta, era salpada (dos homes estiraven, un cop un i un cop l'altre) i pujada a bord, ja que si anavam molt carregada "l'anfaix" es podia girar o passar per ull. Pereviar-ho, el reforçaven amb uns "vents".

Les nanses, a causa de les condicions a què estava sotmès el material, eren de poca durada, de 60 a 100 dies com a molt. Una barca podia consumir 400 quintars de jonc a l'any, cosa que es tradueix en més de 200 nanses. Això explica, en part, la contínua ocu-

del llast ielssuros. Mentre durava l'aprenentatge la seva retribució pujava poc a poc (el patró tenia la paraula), des de mig quart, un quart, tres quarts... fins arribar a una "part" sencera com els altres mariners. Perquè els "nassaiolos", com els altres pescadors, cobraven a la part. Es feia de la següent manera: a una barca amb quatre hoems, una volta havien descomtat les despeses (menjar, sal...), del guany se'n feien sis parts. D'aquestes parts, una era per la barca, una altra per les nanses i una per cada un dels homes. ■

GUAL PERMANENT

IDENTITATS

Pere Font

La mort desdibuixa, difumina, neutralitza cantells i línies. Esborra el que va ésser per transformar-lo, i establir uns nous elements. De fet i constantment experimentam, segon a segon, petites morts encadenades, canvis de transformació. I passa el temps i maduren les figues i ens pansim i mai no som, per tant, els mateixos. I així els nostres noms (Mateu Pujol, Josep Matacans, Eustasi Banyallarga, etc.) enganyen i traeixen com tots els noms i tots els símbols: assenyalen, estàtics, unes realitats en canvi, bellugadisses.

Què queda, als cinquanta anys, del que un va ser als vint o al deu o als tres mesos? El nom i poca cosa més: records en enfilall de botifarrons que el gos del necessari oblit també despenja de mica en mica. I després de les petites morts quotidianes, arriba la mort familiar i radical que t'esclafa contra un temps sense rellotge, et menja els darrers bastions que et quedaven i et volatitza perquè, desintegrat, refacis i recorris noves formes o històries d'energia.

Així que la mort és un punt. Un punt i seguit. Però un punt, al capdavant: les noves formes, els nous perfils (les noves històries) d'energia possiblement no sabran mai ares del passat ni de les identitats perdudes.

Per això la mort és malcarada, sobretot pels qui són gelosos dels seus límits, amb autoestima. Com més consciència d'identitat pròpia, més pànic a la trencada eliminatòria.

Però, al cap i a la fi, què n'és, això de la identitat, de les identitats? Amb quin patró de mida mesurar-les? Cadascú fa magarrufes i s'identifica potser només amb una imatge mental ensucrada

da i fraudulenta de sí mateix. Cadascú es falsifica afirmant-se el que no té o negant-se espais personals que creu negatius i té repugnància a admetre com a propis. Si són, en canvi, els altres els qui pretenen definir la nostra identitat, segur que també simplifiquen, com nosaltres ens simplifiquem: coses, fets, fenòmens físics o humans són enormement més complexos que paraules, definicions o supersimplificats esquemes per mitjà dels quals intentam descriure'ls. Així que, qui és realment cadascú? Què serà, també, realment una determinada comunitat racial o cultural, per exemple? De cap manera no serà cap simplificació i menys encara convendria que en fos una de preestablerta o estatitzada com a definitiva i definitòria per una minoria, o majoria, autoreconeguda com a selecta, exquisida o directora.

Per això convendria anar tal volta un poc alerta amb les excessives fidelitats a identitats, al passat "genú", a recalci-trants "sigueu qui sou" i campanilles.

Aferrar-se desesperadament a models fixats i exemplificadors d'identitat

pròpia pot ser tan perillós, per paralyzador, com un desarrelament suïcida. Pot ser un fre al canvi, a tota transformació que, vista com a traïdora, és i serà, tantmateix, inevitable i imposada, inexorable, per un temps que s'escola lluny de petrificacions momístiques i rigideses, i defuig hipoteques de futur i entrebancs i bastons a les rodes dels atzars lliures, creatius i explorables.

Si res no perdura, res no s'emmarca en fronteres perdurables. Per això les identitats, encara que reals, caldria que fossin relativitzades perquè no ens aixafin ni ofeguin dins de tomba o dins de barres d'esquemes paralyzadors. També perquè no ens engoixin i ens facin més suportable la mort, al capdavant potser no tan tràgica i vés tu a saber si una porta només, porta a un canvi més entre els canvis constants: canvi de forma d'una mateixa i única energia juganera que s'estén i s'amaga per tot i des de sempre, harmònica, i en un present incessant, real i constatable en cada experiència. ■

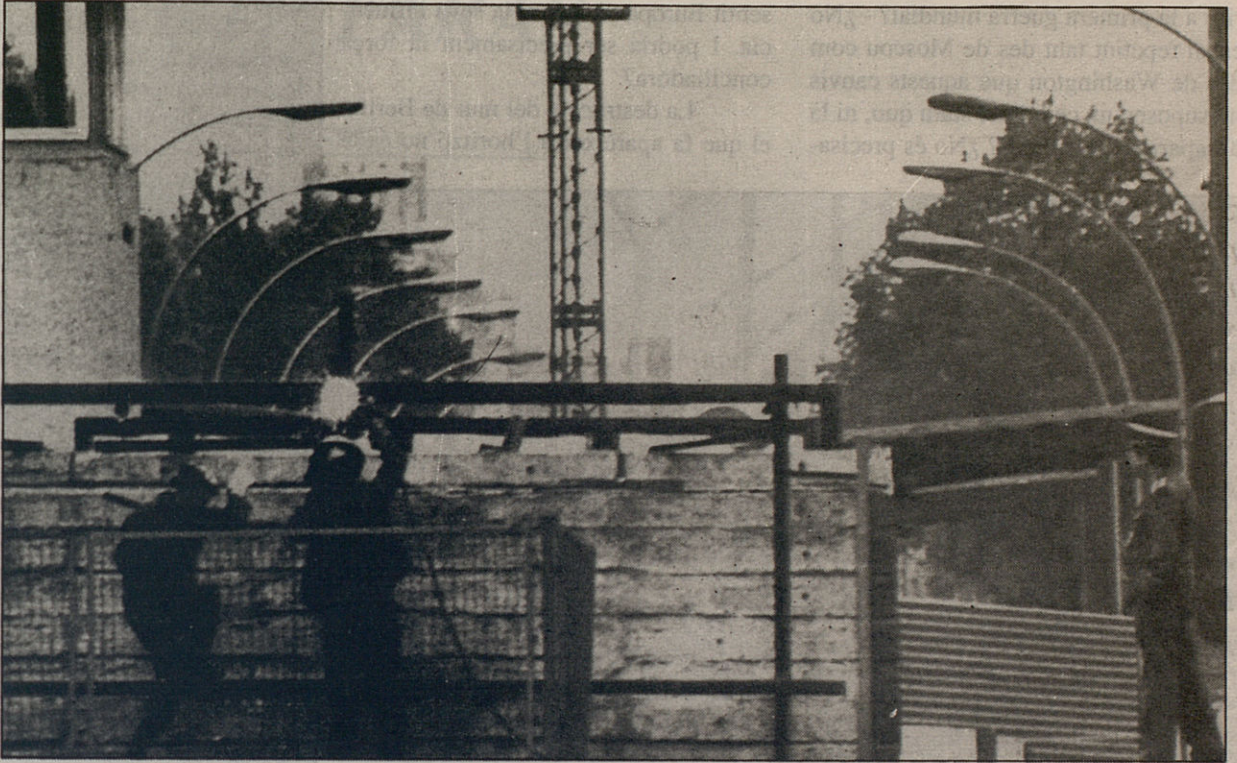

Cadascú s'identifica potser només amb una imatge mental ensucrada i fraudulenta de sí mateix.

EUROPA, A LA FI!

Gabriel Amenqual

El bloc de l'est no havia aparegut com un bloc amb iniciatives de canvi, es mantenia aquella ortodòxia de la repetició i eterna vigència.

Dia 9 de novembre de 1989 ha estat un dia històric, per l'enorme càrrega simbòlica que porta l'obertura i "destrucció" del mur de Berlín. Com ho fou, per la mateixa raó, encara que en un sentit contrari, aquella matinada del 13 d'agost de 1961 en que W. Ulbricht, el ja vell i momificat cap d'estat, feu aixecar el mur, perquè des de la creació de l'estat de l'Alemanya oriental tres milions i mig de ciutadans s'havien passat a l'altre estat alemany. Curiosament i paradoxal, el mateix fenomen que havia obligat a posar barreres, ara obliga a llevar-les.

Els motius més immediats potser siguin la vergonya de veure que tanmateix se'n van, fent coes de més de 20 km., passant per països veinats que ja no mantenen la mateixa rigidesa stalinista. I aquí radica el motiu més decisiu: l'actitud dels països veinats fa impossible mantenir unilateralment la vella disciplina. Un sol -ni encara que sigui un estat- pot seguir mantenint una

normativa. Obrint el mur, almanco poden partir amb més dignitat personal i menys ostentació i per tant amb menys vergonya per a l'estat. Però un fenomen d'una tal magnitud fa pensar que les causes en darrer terme són l'obstinada voluntat d'un poble, que sense tenir massa canals normals i habituals d'expressió, diu el que vol i imposa la seva voluntat, fent canviar el més immobilitat i envellit règim.

Però així com el mur fou un símbol del "teló d'acer" i de la guerra freda, ara és també el símbol del que passa a l'Europa de l'Est: un conjunt de pobles i estats que es belluguen, com si sortissin de la fèrria closca que els havia atrapat durant aquests 40 anys i escaig des de la darrera gran guerra. I sembla que en surten com a rejuenits o almenys com a joves, amb empena, amb decisió i amb reaccions ràpides. Així els veim prenent decisions sobre el què volen ésser i com volen organitzar la seva vida política, canviant el propi

carnet d'identitat, és a dir, la constitució, els titulars del poder, els modes de governar i els mitjans de participació.

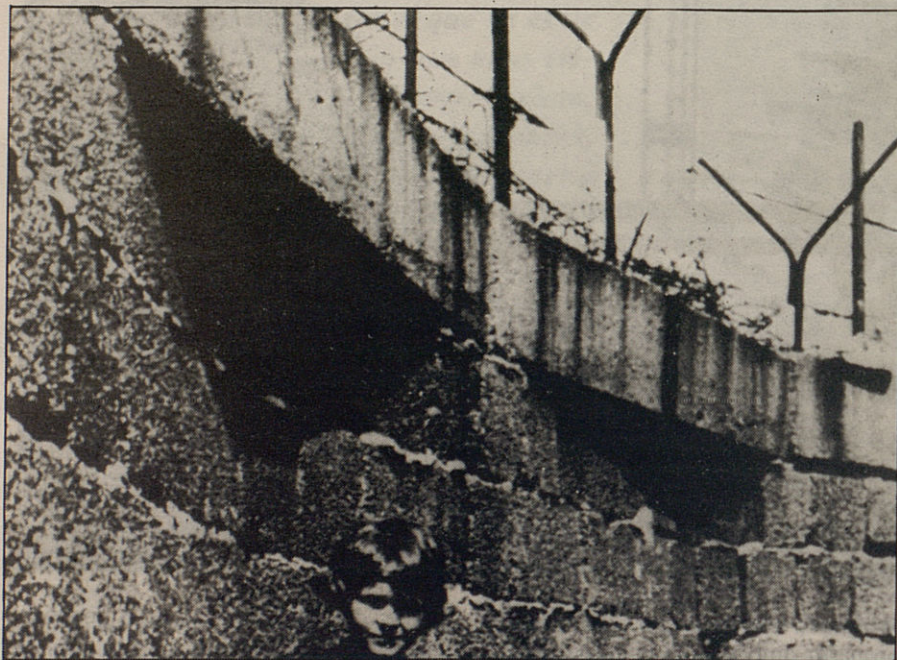
A occident ens ha agafat d'improvís, per sorpresa. El bloc de l'est sempre havia aparegut com a molt disciplinat i immutable. (Sempre? No ha estat de fet el lloc de les revoltes de la mateixa RDA el 1953, d'Hongria el 1956, de Praga el 1968, de les cèlebres vagues de Gdansk a Polònia de 1970 i 1980?). Però en tot cas no havia aparegut com un bloc amb iniciatives de canvi, es mantenia aquella ortodòxia de la repetició i eterna vigència del que "sempre" fou. De cop i volta es converteix en el centre del sisme, les dimensions del qual són encara imprevisibles.

Imprevisibles són aquestes dimensions perquè no es veu ben clar on pot acabar: es deixaran definitivament les bases ideològiques que els definia com a països pluralistes, amb pluralitat de partits, sense hegemonia del partit comunista? Es podrà seguir mantenint

aquest bloc sense aquesta ideologia? I si no es manté com a bloc, sinó que cada país s'esforça a afirmar la pròpia personalitat, no poden sortir velles qüestions nacionalistes, de fronteres? I si és així, no estan en una profunda discussió que ens remet a la situació anterior a la primera guerra mundial? - ¿No estan repetint tant des de Moscou com des de Washington que aquests canvis no suposen un canvi del statu quo, ni la desaparició dels blocs? ¿No és precisa-

efectivament més àmplia, que no es redueix a la Comunitat Europea o als Estats membres del Consell d'Europa. També l'Est és Europeu. No pareix possible pensar en una Europa unida i en un món dividit en blocs, o en tot cas es tractaria d'altres blocs. En aquest sentit Europa té encara la seva influència. I podria ser precisament la força conciliadora?

La destrucció del mur de Berlín, el que fa aparèixer a l'horitzó no és la

Qui pot donar una mà i anar a l'encontre de l'Europa de l'Est és l'Europa de l'Oest.

ment això indici clar que per aquí va la punta de llança, la direcció dels esdeveniments? o almanco les pors del poder? I els altres, com quedarien sense aquest bloc? No hauríem de començar a prevenir una revifalla del capitalista més salvatge, presentant-se triomfant de manera definitiva i total?

La fortalesa del moviment és també el seu perill: és d'origen popular. Qui podrà capitalitzar aquesta força o hi sabrà respondre? Es possible que tornem a una situació d'estats de taifes o una balcanització de tot l'Est europeu? Sense cap dubte els blocs no desapareixen tan fàcilment.

El que però és indubtable és que la mateixa flexibilització de les fronteres i l'esquinçament del telò d'acer aixampla de cop l'horitzó europeu. Començam a veure que l'Europa és

unificació de les dues Alemanyes, sinó que per ella passa la línia de divisió d'Europa i dels dos blocs. Mentre no desaparegui aquesta línia més profunda i més extensa que l'Alemanya mateixa, és impensable la seva unificació.

Qui pot tenir sentit europeu són els europeus. Qui pot donar una mà i anar a l'encontre de l'Europa de l'Est és l'Europa de l'Oest, és la Comunitat Europea, per la seva capacitat econòmica i per la seva estabilitat política, intentant respondre a les seves demandes d'ara sense deixar perdre ni l'experiència ni la significació que han tingut. Aquí rau el repte i la seva responsabilitat. Comencem a pensar en termes europeus, de tota l'Europa, el futur d'Europa. ■

Ciutat, 11 de novembre de 1989.

VEL·LEÏTATS I FANTASIES

Joana Lladó

Articles d'opinió, com opinions mateixes, n'hi ha per a tots els gustos. Recomanar un article d'opinió no es fa, perquè un dia el pots trobar molt lluit i un altre una mica aigolós.

Del diari "Avui", sobretot aquells que inicien la lectura per la darrera pàgina, es llegeix molt la columna de Josep M. Espinàs. I fan bé, perquè de tant en tant n'hi ha alguna que no es pot perdre.

No teoritzarem sobre una opinió, però podem continuar ridiculitzant, com encertadament ell fa a una columna del passat mes de Setembre, la situació tantes vegades crònica dels serveis de la companyia de telèfons. Tots en coneixem moltes, d'anècdotes telefòniques, i a qui no conegui més que les seves, el convid a escoltar bé quan en senti parlar.

Aquest petit aparell, inoportú unes vegades i molt útil unes altres, ens pot veure desesperar quan, confiats del seu servei, l'agafam i comprovam un pic i un altre que no funciona, o, en tot cas, que ho fa amb considerables deficiències.

Podem incomunicar-nos voluntàriament, però aïllar-se del món quan un no ho desitja no satisfà. Aquest darrer estiu he passat un bon grapat de setmanes al centre de l'illa i calia disposar de temps i paciència per aconseguir telefonar. I quina no seria la meua sorpresa quan vaig cridar a avaries i em varen contestar que em tranquilitzàs perquè el meu problema no era únic sinó comú a tots els abonats de la comarca! I va ser cert. Molts de dies el poble quedava incomunicat telefònicament i era totalment inútil desplaçar-se als pobles veïns. En aquest cas no valia allò de "mal de molts, conhort de beneïts" perquè la malaltia esdevenia encara més incurable. Els dies passaven i la mateixa situació es repetia.

La Companyia Telefònica Nacional d'Espanya és única, moderna i indisciplinada, fins i tot patològica i malaltissa. Hom demana si no "connectar" telefònicament és una fatalitat puntual o ineluctable.

CAMINA QUE CAMINARÀS I CAP ENVANT TE FARÀS

F. Xavier Domènec i Ferrer

Catedral d'Agen. (Foto de l'autor)

Hi ha una cançó de moda a Occitània que en certa manera representa o vol representar l'esperit de recuperació del país, "Camina que caminaràs", cançó alegre que ens diu coses importants, les ganes de viure d'un poble, a través de l'acció jovial.

Aquest país germà del nostre, afortunadament està aconseguint importants avanços per a la seva recuperació nacional. Augment de la consciència d'identitat dels seus representants polítics, emissions de televisió setmanals per la segona cadena, emissores de ràdio totalment en la "lengo nostro".

Un factor realment decisiu ha estat la recuperació de l'autonomia catalana, que per ells sempre ha estat una cosa molt pròxima, quasi seva. És realment sorprenent l'estimació que tenen cap a Catalunya i les nostres coses. És simp-tòmic comparàr-ho amb els països

castellans, dels quals tenen un concepte diferent. Catalunya és per ells un exemple a seguir i un model a imitar per aconseguir les seves reivindicacions nacionals. El fet que l'autonomia catalana hagi arribat a través d'un procés pacífic és una cosa que la fa molt més

atractiva perquè no es pot qüestionar des de París.

Efectivament, les excuses que posa París per no restituir el que ha robat a les altres nacions de l'Estat Francès és el terrorisme. Per exemple: a la televisió parlen continuament del País Basc i

Palau dels
Papes, a
Avinyó. (Foto
de l'autor)

del Cors. Però Catalunya representa un altre model, el de la via pacífica (per aconseguir totes les coses), que produeix una fascinació indiscutible.

Els programes de la FR3 en occità continuament fan referència a la nació Catalana, a Barcelona, a la Generalitat, al català, etc.

El 13 de setembre se celebra a Muret cada any la batalla de la derrota de les tropes Occitano-Catalanes davant l'exèrcit del Papa i del Rei de França. Es fa una representació de la batalla. Al principi surt el qui representa el Rei Pere III amb el seu exèrcit, portant escuts i senyeres amb les quatre barres. Quan el públic els veu comença a aplaudir entusiasmat; després vénen els occitans i el públic segueix aplaudint. Els darrers a sortir són els exèrcits del Rei de França i els croats. Aleshores es fa un silenci total.

La Generalitat de Catalunya, l'aranès, que és un parlar occità, l'ha fet llengua oficial i resulta que l'únic país Occità on és oficial la llengua és a La Val d'Aran.

És convenient als Països Catalans es conegui Occitània, que quan passem per Tolosa, Narbona, Montpeller, Marsella, Bordeus, etc. sapiguem que ens trobam en un altre país diferent del francès. Que ens comprenen si parlam en català, perquè són les dues llengües

llatines més pròximes i amb moltíssims antecedents comuns.

Vegem com a mostra un fragment de la paràbola del fill pròdig extret del llibre de Peire Bec "La llengua Occitana":

"Un òme aviá pas que dos fills. Lo plus jove diguèt a son paire: Es ora per ieu de me governar sol e d'aver d'argent; me cal poder partir e vèsser de pais. Partissètz lo vostre ben e donatz-me çò que devi aver. -"O mon fill", diguèt lo paire, "coma voldràs tu; siá un marrit e seràs castigat". Apuèi dubriguèt una tireta, despartiguèt lo sieu ben e ne faguèt doas parts.

"Qualques jorns après, lo marrit se n'anèt del vilatge en se conflant e sens dire adieu a degun. Traversèt força planuras, fòrça bòsques, fòça ribieras, e arribèt dins una granda vila ont despensèt tot l'argent. Al cap de qualques meses, calguèt que vendèsse la farda a una viella femna e se loguèt per vaillet: lo mandèron pels camps guardar los ases e los buòus. Alara foguèt plan malauròs".

Tireta=calaix. conflant=estufant.
farda=vestits.

Pronunciació: o sense accent sona u
u sona com en francès ü.

-a final sona -o.

-as final sona -os.

lh sona ll.

Actualment a Catalunya existeix una organització, el C.A.O.C. (Centre d'Agermanament Occitano-Català), que agrupa totes les activitats entre ambdues nacions, organitzant intercanvis de totes classes que serveixin per dinamitzar les relacions mútues.

Una de les activitats entre les moltes que fan, és la dels viatges a Occitània, amb recepcions oficials dels ajuntaments occitans i organitzacions de tota mena, amb la presència de la televisió regional, etc. És una bona manera de conèixer la realitat d'aquell país i de prendre contacte amb els ambients occitans, a més de poder fer bons amics. Per participar en els viatges no cal ser soci, i els mallorquins som acollits amb una gran cordialitat.

Des de Mallorca es pot sintonitzar els diumenges els programes de ràdio en occità de Ràdio França de Tolosa de 12 a 13,30 h., per ona mitjana. Naturalment que la recepció sempre depèn de les condicions climatològiques i dels obstacles, com són les muntanyes que s'interposen. Des de la Serra de Tramuntana que dona a la mar la recepció és bona. ■

C.A.O.C.

Bonavista, 10, pral., 1a.

tel. (93) 2177448

08012 Barcelona

OCCITÀNIA

L'«OCCITAN», UNA PUBLICACIÓ OCCITANA

Antoni Marimon Riutort

Ens ha arribat, a la Redacció d'«El Mirall», un dels darrers números de «L'Occitan»*, una interessantíssima publicació, en llengua d'oc, que ens informa de la situació política i cultural d'Occitània.

Així, ens assabentam de les accions que, en defensa d'aquesta cultura ha fet el diputat d'Avairon (Llenguadoc), Joan Briana; de la mala situació de l'ensenyament en occità, fins i tot en comparació amb el País Basc (francès, naturalment), Còrsega, i Bretanya, encara que en aquests països la seva sort sigui lluny de ser satisfactòria. També se'ns informa de la creació d'un «Sindicat Occità de l'Educació», nascut l'octubre de 1988; i de diversos premis i publicacions literàries. La secció «Lo mot de la fin» clou la revista amb una dura crítica a Michel Debré, antic primer ministre del general de Gaulle, contrari a qualsevol intent de recuperació del que ell anomena «llengües regionals».

Sens dubte aquesta és una bona ocasió per recordar què és la nació occitana. Es tracta d'una vasta nació (190.000 km²), que s'estén entre el Massís Central, els Pirineus i la Mediterrània, per una banda; i els Alps i l'Atlàntic, per l'altra. Cal distingir set grans països -d'aquí que es parli dels «Païses d'Oc»-, que són Gascunya, Guiena, Llemosí, Alvèrnia, Delfinat, Provença, i Llenguadoc.

L'occità es una llengua romànica, molt relacionada amb el català, fins al punt que antigament se les considerava un mateix idioma. Cap a 1930, era parlada per 10.000.000 de persones. Actualment, sembla que només ho fa 1/3 de la població (12.500.000 habitants), i

L'OCCITAN

PERIODIC DE LA VIDA OCCITANA

Número 79

Març-abrial de 1989

12 francs

ISSN 0339 - 9222

SOMARI

Corrèr dels lectors	2
J. Briana a l'Assemblada	3
Claude Hagège occitanista ?	4
Concors de poesia	5
Loïsa Lacomba	6
Un sindicat occitan	7
L'occitan blos	8
Lo nòste, camin	8
Lo mot de la fin	8

Lo deputat Joan Briana : «Soi pas satisfach de la responsa»

Fotò de Cristian Bosquet

Joan Briana (Jean Briane) es nascut lo 20 d'octòbre de 1930. Foguèt elegit deputat de l'Avairon lo 5 de decembre de 1971 e tornat elegir en 1973, 1978, 1986 e 1988.

A totjorn portat interès a la lenga occitana e a la cultura occitana populara : teatre, folclòre, autors roèrgasses. Coneix las òbras dels autors occitans del Roèr-gue : l'abat Justin Besson, Enrie Molin, Joan Bodon... e totes los autres.

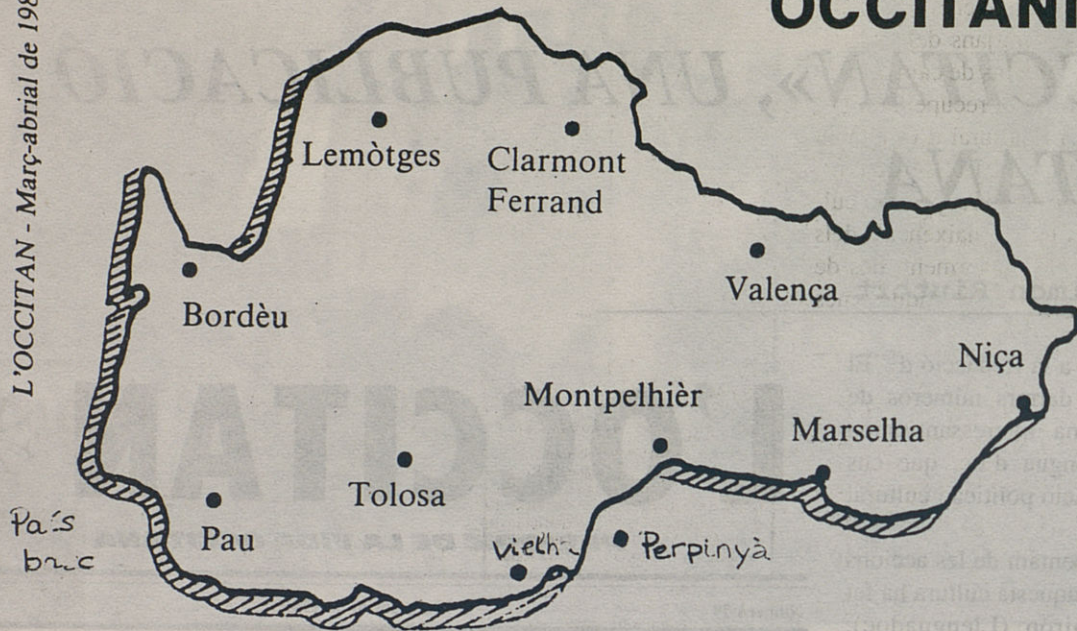
Es membre de Lo Grellh roèrgàs.

Es autor d'una proposicion de lei sus l'estatut de las lengas e culturas regionals. E lo 16 de decembre de 1988 pausèt una « question oral » al cors de la sessiò de l'Assemblada nacionala. Foguèt pas satisfach de la responsa de la senhora « Hélène Dorliac », secretària d'Estat. (Vesètz a la pagina 3).

L'occità és una llengua romànica, molt relacionada amb el català, fins al punt que antigament se les considerava un mateix idioma.

L'OCCITAN - Març-abril de 1989

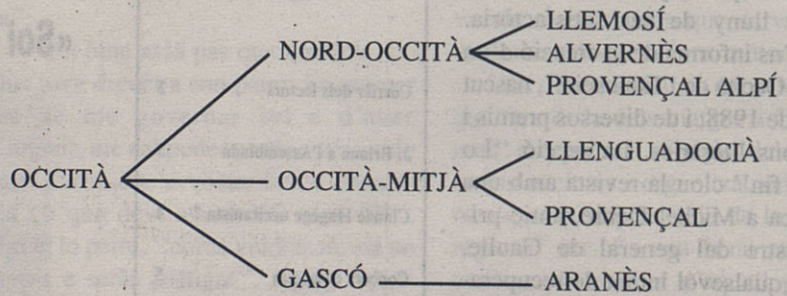
OCCITANIA

Occitània és una vasta nació (190.000 km²), que s'estén entre el Massís Central, els Pirineus i la Mediterrània, per una banda; i els Alps i l'Atlàntic, per l'altra.

encara d'una manera molt diglòssica. Cal assenyalar l'existència d'un enclavament lingüístic occità a Catalunya, la Val d'Aran.

La història d'Occitània es ben trista. Conegué un gran desenvolupament econòmic i cultural als segles XI i XII, manifestat en l'exquisida poesia trobadoresca. A les darreries del s. XII quasi arribà a quallar un estat catalano-occità. Però l'imperialisme francès, alhora que combatia l'heretgia càtara, esclafà aquest projecte amb una violència brutal. La ruïna econòmica i cultural

Els dialectes de l'occità

Ses Piules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

QUARS
llibres tècnics

C/ REINA ESCLARAMUNDA, 13
07003 PALMA - TEL. 72 64 96

fou total. Amb la Revolució Francesa, s'imposà completament una administració política i cultural dependent de París.

Només des de mitjans del s. XIX, han aparegut moviments de caire nacionalista, partidaris de la recuperació política, econòmica i cultural d'Occitània contra el poder francès. El "felibritge" intentà aconseguir una recuperació cultural paral·lela a la "Renaixença" dels Països Catalans. Posteriorment, des de 1959, sorgiren opcions polítiques més

● El ressorgir d'aquesta nació és molt difícil a causa de l'extremat centralisme francès, del prestigi i el poder de la cultura francòfona i de l'avançat procés de colonització

radicals, com el "Partit Nacionalista Occitan", que denunciaren el "colonialisme interior" menat des de París, alhora que establiren un diàleg amb l'esquerra francesa. També es produí un notable desenvolupament de la literatura i l'aparició de la "nova conço" occitana.

Amb tot, el ressorgir d'aquesta nació és molt difícil a causa de l'extremat centralisme francès, del prestigi i poder de la cultura francòfona i de l'avançat procés de colonització del poble occità. Fins i tot en comparació al País Valencià, la seva situació es pitjor, tant pel que fa al percentatge de parlants com respecte a la manca de solidesa de les organitzacions nacionalistes. Això va quedar ben clar en el I Congrés de la Literatura Occitana (Montpeller, octubre de 1989), que tenia per llengua oficial... el francès!.

Amb tot, a l'Europa dels pobles i de les nacions hi ha d'haver un lloc destinat a aquesta desventurada nació. ■

(*) 'L'Occitan. Periòdic de la vida Occitana' (Tolosa) número 79 (març-abril de 1989).

Antoni Marimon és historiador.

L'OCCITAN BLOS

La discussion al nivèl estatal

Ni Lou Tresor de Mistral, ni lo diccionari d'Alibert, ni lo Lexique de Rogier Barta de 1980 portan pas lo mot la "discutida" qu'es lo sol emplegat per un fum d'occitanistas que creïan de parlar mal se disian la discussion. Teni la discutida (al lòc de la discussion), coma la legida (al lòc de la lectura) per un d'aquels mots del "patés de l'Institut" qu'es una novèla fòrma dialectala de la lenga nòstra... Nos cal dire la discussion, coma s'es totjorn dich en occitan, coma dison los catalans (Finir una discussió, diccionari de Pompeu Fabra) e coma se ditz dins totes las lengas de la Romània, de Lisboa a Bucarest.

Dins aquesta Republica francesa, quand se vòl dire que quicòm pertoca a totes los ciutadans, s'emplega en lenga francesa l'adjectiu national: la Société Nationale des Chemins de Fer Français, l'Éducation Nationale, une grève au niveau national, etc. Mas, i a d'occitanistas que vòlon destriar la nacion (l'Occitania, la Bretanha, etc.) de l'Estat (la Republica francesa) e que donc an besonh un adjectiu que corresponda a Estat. Pensi pas que la bona solucion siá de dire etatique, a l'imitacion del mot francès. Aquel etatique es d'emplec rare — i es pas dins lo Petit Robert de 1967 — e me sembla aver una fòrta connotacion negativa. Actualment, dins l'Estat francès (que dins lo temps foguèt reiaume, emperè e qu'ara es republica), quand òm vòl parlar de quicòm qu'es de totes los ciutadans, òm ditz pas etatique mas national. En occitan nacional correspond a nacion e estatal correspond a Estat. Lo mot estatal se troba dins lo Diccionari general de la lenga catalana de Pompeu Fabra, edicion de 1968, ambe la definicion: « Relatiu o pertanyent a l'Estat ».

Me sembla que valdria mai, en occitan, emplegar estatal ambe una valor semantica neutra e non pas ambe la valor semantica desplaçada qu'a los francès etatique. Estatal correspond a Estat, a monde, espacial a espaci. Exemple coma regional a region, mondial: La grèva del camin de ferre es al nivèl estatal.

Jacme TAUPIAC
15.11.1986

Rectificaciun

Al numeró 76 de L'Occitan, pagina 16, columna a, linha 3, calid legir: « a l'accent tonic sus l'avant-darrièra sillaba - autrament dich es un mot paroxiton ».

Se sap qu'un mot qu'a l'accent tonic sus la darrièra sillaba es oxiton, sus l'avant-darrièra sillaba es paroxiton, e tres sillabas abans la fin es proparoxiton.

Lo nòste, camin : EXOTISME

Las recèrcas recentas e ancianas, l'experiéncia de cadun confirman l'originalitat de l'Occitania dens totes domenis dau comportament e de la mentalitat, e pertant los occitanistas defénen sovent que la lenga. 'Quò's vrai que 'quò's ela qu'es la pus menaçada, e d'un autre costat qu'es un simbòl tangible de nòstra realitat, au luec que los fèits extralingüistics se lèishan pas conèisher tan clarament.

'Quò empacha pas : sèi totjorn suspres quand vesi los occitanistas mèi conscients qu'adòptan a pauc près totes elements de l'ideologia francesa ('quò's pro nete dens lo darrièr nò de la revista de l'IEO Occitans !, consacrat a la Revolution) e que participan a la vita politica sens distància envèrs los partits e tendéncias francès, sonque en ajustant das reivindicacions lingüísticas e autonomistas.

Solide que seré absurde de definir una ideologia occitana (en mèi d'aquò, ambe nòstra diversitat, ne'n farré definir 4 o 5 e intimar a cadun l'òrdre de prene la que correspond a sa region). Seré absurde e totalitari. Mes si cadun es liure de sas opinions, 'quò's totun un pauc anormal e estranh que la vita politica occitana sissa un simple debat de la de París (aquò es mens-vrai per la dreita que per l'esquerra). Fau s'estonar, per exemple, que dens lo Partit socialista, tant important dens la meitat dau país, i asca pas de corrent qu'exprimissa puslèu la sensibilitat occitana. 'Quò explica que i asca nat tenòr dau partit en Aquitània : nòstes politicians son paralissats per la contradiccion entre l'ideologia oficiala e la sensibilitat inconscienta de lors electors e d'eths-medish. Aquela contradiccion pas assumida los mena a la mediocrtat.

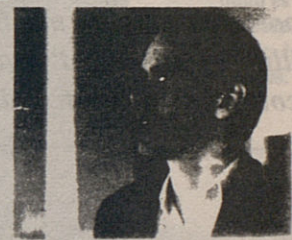
Director : Joan Lois DUTECH

C. P. F. A. P. : 56864

Imprimaria cooperativa

18, carrièra de la Comedia - Montalbán

Dépot légal : mars-avril 1989

Miquèu Audioier

Òm pòt estar socialista, comunista, democrata-crestian, liberal o bonapartista d'una manèira occitana e n'estar conscient. Io, per mas opinions, me flati d'estar vengut exotic dens lo quadre francès. 'Quò's pas totjorn de bon assumir en public, mes au mens sabi que sèi pas francès.

Miquèu AUDIOIER.
4 de genièr de 1989.

LO MOT DE LA FIN

Qual ataca la lenga francesa ?

Al mes de genièr de 1989, « Michel Debré », ancian primièr ministre del General de Gaulle, foguèt recebut coma membre de l'Acadèmia francesa.

Dins son discors, lo recipiendari de clarèt : « La langue française est principalement attaquée par les langues étrangères dont le force vient moins de leurs qualités intrinsèques que du nombre d'hommes qui les parlent. A l'intérieur de nous-mêmes (sic !), elle doit s'imposer à des langues dites régionales, dont la promotion parfois artificielle exprime souvent une volonté de démembrement politique. La langue française se bat sur deux fronts ». (Le Monde, 22-23 de genièr de 1989, p. 12).

Aquò-ne un que tròba que i a pas res de mai urgent que d'acabar d'escanar la lenga occitana. Es plan evident que sèm de marrits franceses e qu'atacam la lenga francesa !

Jacme de Marmont
6/02/1989.

L'OCCITAN - Març-abrial de 1989

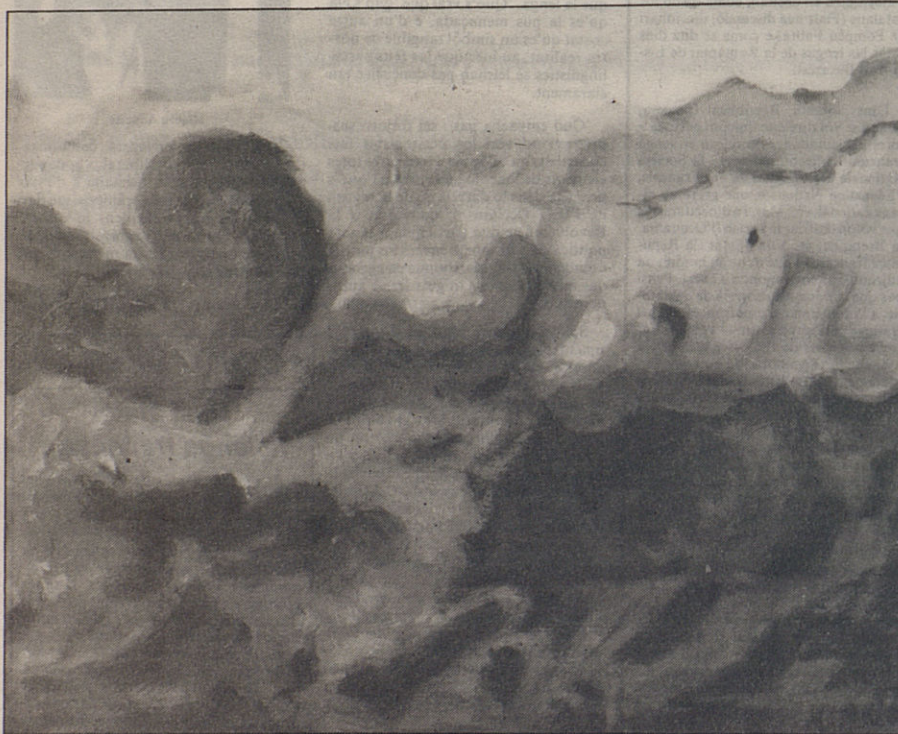
Actualment, sembla que només 1/3 de la població (12.500.000 habitants) parla occità, i encara d'una manera molt diglòssica.

ARTISTES DE LA PART FORANA

ELS PAISATGES INTERIORS DE MAGDALENA MASCARÓ

Miquel V. Sebastian

En el temps de la informàtica i del dibuix assistit per ordinador, dels atemptats urbanístics i de la febre immobiliària sempre destructora, l'home torna a mirar cap al seu entorn i redescobreix el paisatge, reivindicat pels ecologistes i renovat pels pintors postmoderns; potser que el vegem, emmarcat per barroques vases daurades, embellint les saletes d'estar d'alguns arquitectes amb remordiments de consciència, mestres d'obres o promotors turístics.

Obra molt sensible de color, de línies ondulants i pinzellades corbes, volàtils com flamarades.

Magdalena Mascaró viu a un sisè pis d'un edifici funcional just al centre de Manacor, d'on es destrien a vista d'ocell els pinacles, arcs botarells i rosetons de l'església de Nostra Senyora dels Dolors, esbelt exemplar del neogòtic mallorquí, de façana inacabada, ja que li falten les dues torres de la portada principal.

També veim a la llunyania, mig esvaïts per la boira, xipresos i figueres tenyits de blau Prússia, violeta cobalt o verd viridian, punt de partida de la inspiració de la nostra pintora, que treballa diàriament amb aquests que l'envolten i d'altres que s'inventa. El resultat és una obra molt sensible de color, de línies ondulants i pinzellades corbes, volàtils

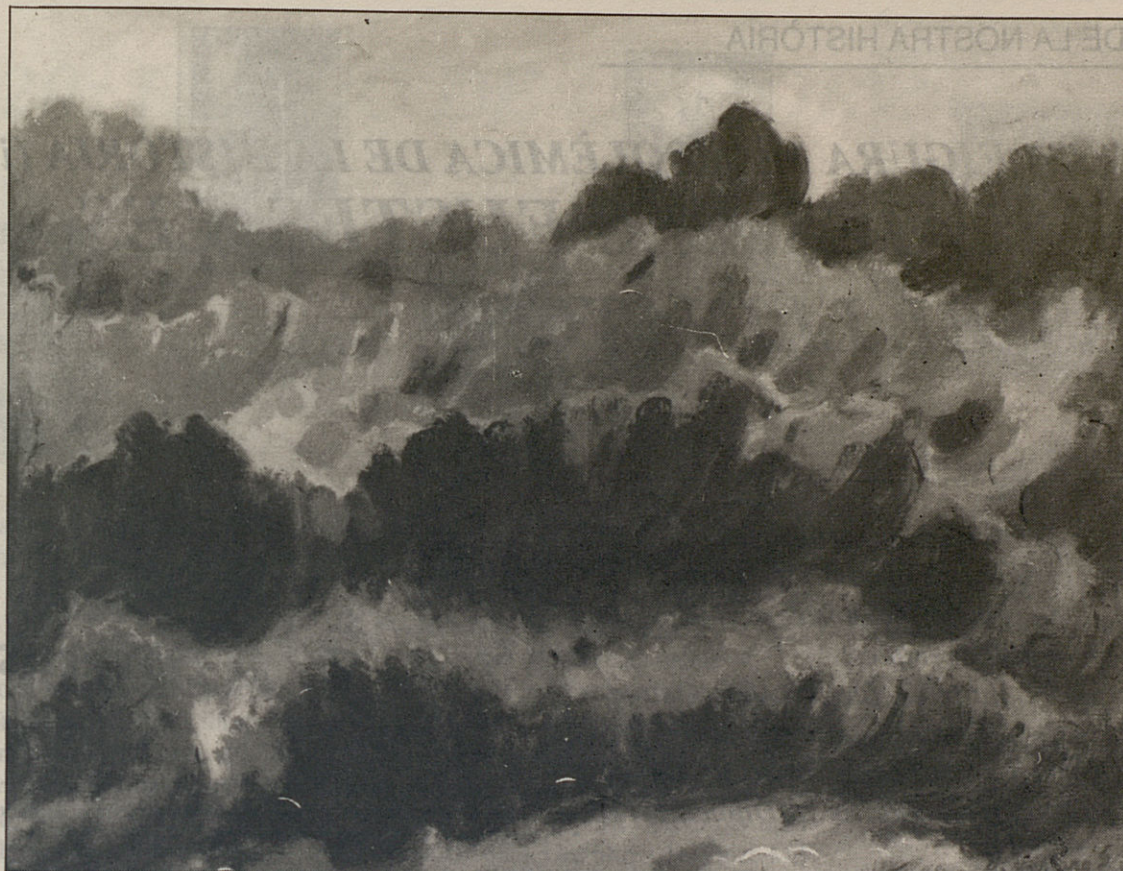
Magdalena Mascaró.

com flamarades, rompudes sobtadament per uns sinuosos traços de negre marfil que reforcen el dibuix. Endemés de paisatges i natures mortes, Mascaró gaudeix de dibuixar nu del natural, amb la tècnica del llapis sanguina damunt paper d'Ingres; sap reproduir molt encertadament la gràcia d'un cos doblegat, de rostre anònim, vist d'esquena o en escorç. La seva pintura era abans més dolça i amable, quan es nodria de trivialitats i aparences, però és força expressiva, fins i tot càustica, alliberada de prejudicis formals, perquè ha aconseguit mostrar-nos el seu interior, allò més autèntic de la persona humana.

- Com varen entrar en el món de la pintura?

- A dotze anys, els meus pares m'enviaren a estudiar a l'Escola d'Arts i Oficis de Ciutat. Malgrat fossin pagosos, mon pare era d'idees avançades i ja em va fer estudiar francès i anglès, perquè hi veia un futur en els idiomes.

Jo era una nina terriblement tímida i em va costar molt superar aquesta pusil·lanimitat. A Arts i Oficis anava a aprendre dibuix i modelat, i al mateix temps rebia classes particulars de Mi-

La seva
pintura era
abans més
amable,
quan es
nodria de
trivialitats i
aparences.

conni i d'Herrera; després, una cosa que em va agradar bastant va esser freqüentar l'estudi del romanès Alexis Macedonski a El Terreno. Ell, la seva dona i la seva filla eren pintors, i em va ajudar molt conèixer aquesta família d'artistes.

- Llavores vares fer l'ingrés a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona.

- Però ho vaig deixar a primer curs, perquè hi anava com a alumna lliure i amb aquestes condicions no em venia de gust. Vaig seguir fent feina, veient exposicions i cultivant amistats amb pintors. Una dona que es vol dedicar a l'art ha de vèncer moltes barreres, sacrificant un feix de coses; a vegades, volia deixar els pinzells, però ara no tenc aquests pensaments. Amb voluntat i constància, m'ha compensat fer feina tota sola.

- Crec que la teva pintura reflecteix de debò la teva personalitat.

- Crec que la sinceritat a l'hora de pintar i en treure al màxim el que sent. La creació artística és un acte de veritable intimitat amb un mateix, un donar i rebre, perquè també desitges que el

públic connecti amb la teva obra.

- T'han influenciat els clàssic de la Història de l'Art?

- Arrossegam una cultura de segles rebem influències de totes les èpoques; vet ací les meves: Botticelli, Vermeer, Rembrandt, Goya, impressionistes i expressionistes. Sempre m'he mogut dins el figurativisme i he fugit de l'academicisme. És molt important per a mi que el cervell i la mà estiguin ben sincronitzats, com el pianista que amb sentiment, cap i habilitat manual, forma un triangle indestructible.

- Doncs, ets una persona de sensacions hàptiques, no descriptives.

- Sí, però també respect molt el dibuix, que és l'estructura, armadura o esquelet que aguanta el quadre i que no s'ha de veure que hi és.

- Entram dins l'estudi de la pintora i veim, posats als cavallets, un parell de quadres començats que ens mostren el seu procés de realització.

- Començ les composicions tacant la tela amb un sol to; a continuació cerc un punt de suport i vaig construint una figura, un arbre, un objecte..., i a partir d'aquí sorgirà el quadre. La pintura és

llevar i posar, per ventura més llevar que posar.

- Mentrestant, Mascaró ens treu, un per un, tota una sèrie de paisatges, acaramullats dins un armari, el darrer que ha fet. Són quadres on les formes s'han resolt amb una tècnica mixta d'oli i acrílic, i esdevenen inspirades en la geometria més simple: el triangle, el cercle i el quadrat.

- Els meus paisatges són interiors, somniats i endevinats des de la finestra de ca meva, però mai no he perdut el contacte amb la natura; m'agrada caminar i faig adesiara excursions amb el grup manacorí anomenat "escorpins".

- Creus que els artistes haurien de col.laborar amb els arquitectes?

- Tot el que sigui col.laboració humana sempre és quelcom positiu. A mi m'apassiona l'arquitectura urbanística de jardins, terrasses i espais oberts.

I efectivament, analitzant-ho bé, podríem qualificar de paisatges arquitectònics aquestes darreres obres de Magdalena Mascaró, que damunt una superfície plana, aconsegueix posar ordre a un espai d'arbres, cel i terra. ■

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

COLOM, LA FIGURA MÉS POLÈMICA DE LA HISTÒRIA (i 8) LES TALAIES, LES FUSTES, LES RATES, EL LLINATGE

Miquel Ferrà i Martorell

Ens podríem demanar seriosament si Cristòfor Colom, en els seus escrits fa, sense voler, alguna casta d'evocacions del nostre arxipèlag, de les illes. Posem alguns exemples:

“Vieronse muchos fuegos -diu Colom- aquella noche y de día muchos humos com ATALAYAS, que parecían estar sobre aviso de alguna gente como quien tuviese guerra...” (Dijous, 6-12-1492)

Parlant del mateix tema, aquest cop referit a Mallorca, explicava Malte-Brun a la seva “Geografía Universal”: Es veu només en la solitària costa illenca el cinturó de cinquanta dues torres que l'enrevolten. De nit encenen uns focs i senyals, per les quals saben quins vaixells s'han descobert a la costa, la seva direcció i procedència, doncs es comuniquen d'una a l'altra talaia i encara amb les d'Eivissa i Dragonera, essent els esmentats focs i torres invenció de l'astrònom mallorquí Binimelis, sota la qual instància es plantejaren...”

Diu també Colom: “...Había una canoa hecha con madero como las otras, como una FUSTA de diecisiete bancos” (Dilluns 3-12-1492), al·ludint en aquest cas a una casta de nau molt utilitzada i encara pròpia de la nostra illa, com ens explica l'historiador Antoni Pons: “El lloctinent del governador ordenava, 28 de maig de 1400, a demanda dels jurats, que el patró de la nau major a Mallorca exercís l'ofici de CAPITA DE LES FUSTES fondejades a Porto-Pi i en el moll...”

Anant a una altra comparança

diu encara Colom: “Aunque en una isleta pequeña, Isla Cabra, que està junto con un puerto que llaman Monte Cristi, donde estovimos muchos días, vieron un lagarto muy grande que dicen sería de gordura de un becerro.” ¿Es pot connectar aquesta descripció amb la que fa Josep Pla quan explica que... “Cabrera és un país ideal per a les cabres que pasturen per les pedregoses comes...”?

Aquesta és la signatura de Cristòfor Colom. Segons els grafòlegs és pròpia de persona que estima les empreses difícils i denota també obstinació i rebutjament de les idees dels altres.

I tornem a les paraules de l'Almirall:

“Quien hobiere de entrar en la mar de Santo Tomé se debe meter sobre la boca de la entrada sobre una isleta llama, ISLA DE LAS RATAS...”

Mots que confrontaríem de bell nou amb els de Josep Pla quan descriu Maó i el seu port:

“L'illa del Rei té forma triangular... Seguidament es troba l'Illa de

El descobriment en els segells de Correus.

les Rates o Rodona, que correspon a Cala Rata a la costa..."

I a un altre paràgraf podem llegir:

"Al davant de la Platja d'En Bossa fins l'entrada del Port d'Eivissa hi ha una sèrie de petites illes, més o menys properes a la costa, que donen al litoral molt de moviment: La de l'Esponja, Els Malvins, Els daus i ja sobre el litoral, la de les RATES..."

Existeixen, doncs, dues illes de les "rates" a les Balears.

Acabem per cercar una darrera coincidència. Diu l'historiador franciscà Garí-Jaume en una bella obra on fa la descripció de l'Església i Claustre de Sant Francesc de Ciutat de Mallorca:

"...Més antigas i de molta més qualitat pictòrica són les quatre petites taules descobertes no fa més de quatre decennis a l'Església Franciscana d'Artà, quan es procedia a la restauració d'un vell retaule barroc. Estaven cosides en el respatller, a manera de reforç! No demanem com anaren a parar allà les innocents Onze Mil Verges de Santa Ursula. La història de l'art coneix per dissort altres desbarats com aquest. La dissortada reforma que es realitzà a Sant Francesc, a mitjan segle XVIII, era capaç de fer això i molt més... Les quatre petites taules, mig arruinades i quasi fetes malbé, foren novament portades a Palma, al seu lloc d'origen..."

Ja hem parlat de l'educació franciscana de Colom. Ara hi podríem afegir que les Onze Mil Verges i Santa Ursula gaudien a Mallorca d'una es-

pecialíssima devoció en els segles XV i XVI i encara avui és dia molt celebrat i assenyalat el Dia de les Verges, amb els seus bunyols i serenates.

Diu Modesto Lafuente:

"...Una caravel·la enviada per Colom vers unes illes que es divisaven, tornà dient que se'n descobriren, segons semblava, més de cinquanta. A la major del grup li posà Colom per nom Santa Ursula i a les altres, les Onze Mil Verges."

El llinatge COLOM és evidentment d'origen català i Colombo el cognom semblant en la grafia italiana. ¿Per què Cristòfor COLOM es deia i signava Colom i no Colombo si el que pretenia era passar per genovès? ¿No conservaren els altres italians al servei de la Corona de Castella o d'Aragó els seus llinatges originals?

Diu Washington Irving: "Sembla que el llinatge veritable del descobridor era Colom o Colombo, llatinitzat en Columbus, de la qual analogia amb la paraula llatina Columba (Colom) en treia el seu fill (Ferran Colom) una significació misteriosa, com que son pare era el destinat a portar un brot d'olivera a través de l'oceà, com el colom de Noé..."

No es diferencia gens ni mica aquesta interpretació de les armes del llinatge Colom amb la que ens exposa el Nobiliari Mallorquí de Joaquim Maria Bover, on queda dit: "COLOM: Llinatge català, una branca s'establí a les Balears. Les seves armes: Sobre camp d'argent, un colom volant amb un ramet d'olivera en el bec i en punta, ones d'argent i blau..."

Segons Ulloa aquest llinatge, COLOM, no existia a la resta d'Europa abans de 1500 i aquí, a Espanya, restava circumscrit a Catalunya, el Rosselló i demés territoris que formaven la corona d'Aragó.

Aquest investigador americanista ens facilita per altra banda una informació que no cal agafar amb lleugeresa. Diu que Diego de Urbina, el sogre de Lope de Vega, tingué com a Rei d'Armes una certa intervenció en el gran plet que es seguí a finals del segle XVI entre els hereus espanyols de Colom i els italians que, suposant-se parents, acudiren a Madrid a participar en el procés. Havent un d'aquests italians demanat a Urbino certificació de les armes de Colom, els mostrà les dels COLOM catalans, que foren presentades davant del Tribunal que instruïa el litigi, és a dir, el Consell d'Indies. Això fou l'any 1594.

Amb totes les dades i dubtes

exposats al llarg d'aquests vuit capítols convindreu amb mi que Colom és la figura més polèmica de la història i que potser, a manca de documents, mai no podrem saber el seu veritable origen. Així i tot, alguns extrems quedarien força provats:

- Colom signava ab llinatge català.

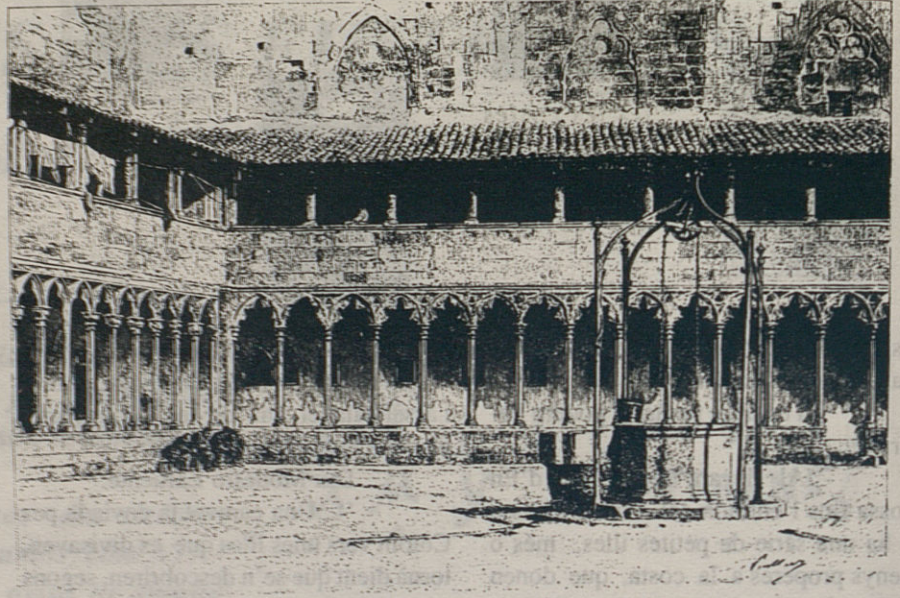
- El llenguatge de Colom castellà apareix barrejat amb paraules portugueses i catalanes, mai amb vocables italians.

- Colom coneixia les Illes Balears, València i Catalunya, tant si era o no era originari d'algun de tals indrets.

- Colom havia llegit Ramon Llull.

- Colom tenia una educació franciscana i el seu llatí havia estat après en algun indret de la Corona d'Aragó.

- Colom, segons el seu testament, sembla tenir relació amb tota

Claustre del convent de Sant Francesc, a Palma.

una sèrie de personatges italians emparentats amb el mateix cognom a Mallorca.

- Colom presenta nombrosos detalls de la seva ascendència judaïtzant que se'ns faria llarg enumerar.

- Colom evoca o sembla evocar, en el decurs de les seves navegacions, accidents geogràfics balears, sants i altres imatges religioses de provada devoció a les illes, esglésies, temples i monestirs...

- Colom és mariner però també

cartògraf. La seva cartografia sembla relacionada amb la que es feia entre els jueus de l'Escola cartogràfica mallorquina. (Dulcert, Valseca, Viladestes, Rosell, Creques etc.)

En resum, la tesi d'un Colom de casa nostra pot ésser tan vàlida com la que des de l'òptica d'altri pugui ésser exposada. El descobridor ens volgué deixar el trencaclosques de la seva ascendència i sempre hi haurà alguna peça que no lligarà en el conjunt. Llàstima. ■

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

1820: EL TOC DE LA MORT NEGRA

Antoni Picazo i Muntaner

"La primera cosa que la Pesta va portar al nostres conciutadans va ésser l'exili". A. Camus "La Pesta"

Al llarg dels segles les costes de Mallorca han estat visitades per nombroses cultures que, mitjançant el comerç, ens deixaven o s'enduein productes i mercaderies. Aquestes mateixes naus que, d'una manera o d'altra, ens acostaren la forma de ser de diferents pobles i cultures de la mediterrània, introduïren també a les illes les epidèmies, entre elles la Pesta (Yersinia Pestis) (1).

La mort negra entrà a la Mediterrània per la Porta d'Orient, per Istanbul l'any 1347 i viatjà cap a Gènova i Marsella a lloms del comerç. Al 1350 tot el món occidental n'estava contaminat (2).

Al 1820 Mallorca va sofrir la darrera epidèmia de pesta bubònica, la qual va estar exclusivament localitzada a la Comarca de Llevant gràcies a l'establiment d'un cordó sanitari que enllaçava la Punta de N'Amer amb les Platges de la Canova i que impedia que res no entràs o no sortís dels pobles aïllats.

L'impacte a la Població

L'epidèmia, introduïda per naus que realitzaven contraban amb el nord d'Àfrica (3) i que descarregaven els gèneres a la badia d'Artà, es va propagar ràpidament des de Son Servera a Artà, Capdepera i, en menor mesura, Sant Llorenç.

L'impacte de l'epidèmia en la població total de l'illa va ésser molt dèbil. Mallorca comptava amb 150.562 habitants i el total de la població afectada, 7.564 persones, representen un 5,03%. Així i tot, l'efecte que va produir a la comarca va ésser molt fort. A Son Servera la mortalitat fou de 61,75%; a Artà representà un 34,94%; a Capdepera un

L'impacte de la pesta negra en la mentalitat europea del s. XVI (P. Bruegel, Museu del Prado).

9,49% i a Sant Llorenç sols assolí un 1,39%.

	habitants	morts
Artà	3626	1267
S. Servera	1684	1040
Capdepera	1179	112
S. Llorenç	1075	15
Total	7564	2434

L'impacte a l'economia

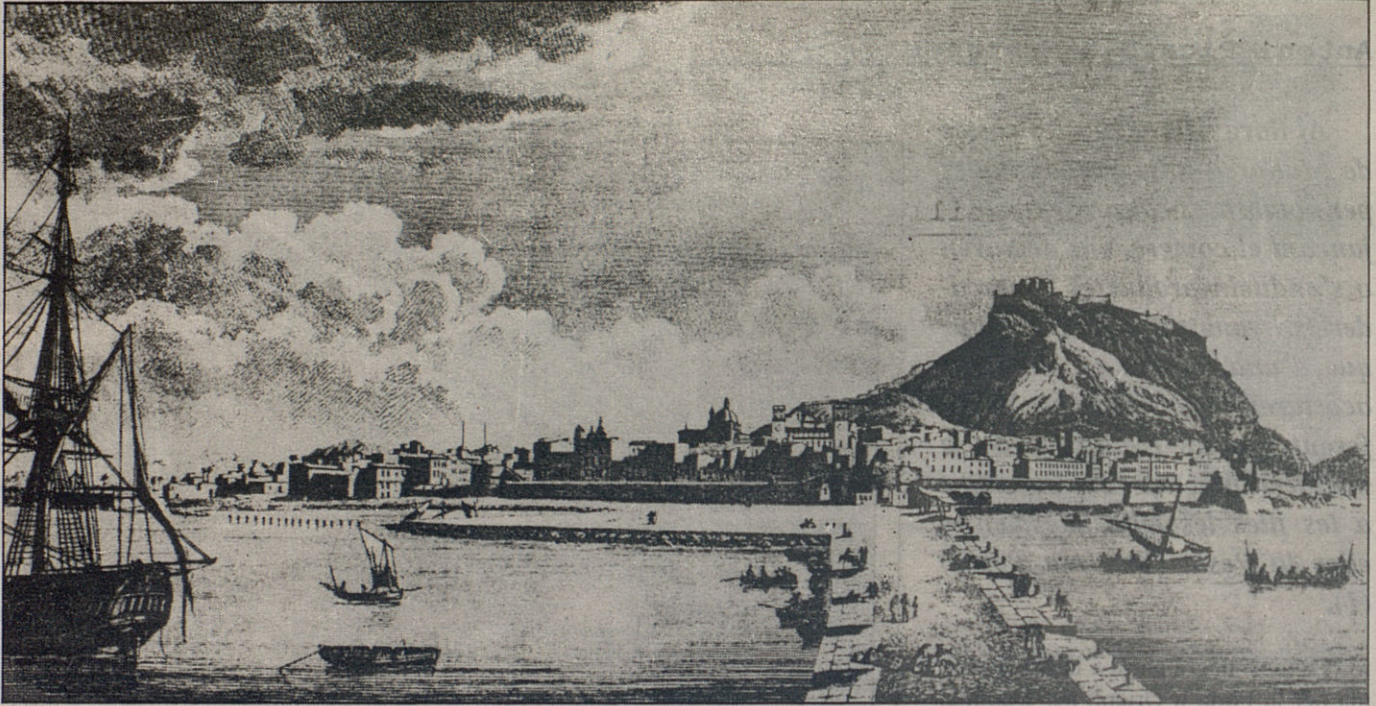
A Mallorca els anys anteriors a 1820 havien estat de crisi (4) i la darrera cosa que faltava per acabar d'enfonsar l'economia era una epidèmia.

En un estudi realitzat sobre la producció agrària a la Comarca de Llevant trobam que els dos anys immediatament anteriors a la pesta foren de carestia. La producció cerealícola és escassa

i els altres productes com lleguminoses, oli i vi també presenten una forta recessió, sobretot pel que fa a 1818. L'any 1819 es pot considerar com un principi de normalització de la producció agrària de la comarca, normalització que es veurà truncada per l'aparició de la pesta.

En aquests mateixos anys hem trobat un fort augment en el consum de la patata, producte que era emprat per alimentar el bestiar, però que a partir de 1810 comença a ésser utilitzat, en èpoques d'encariment, per al consum humà. Així, mentre que al 1818 es consumien 46 quintars, al 1819 el consum passa a 730 quintars (5).

Les despeses destinades a paliar l'epidèmia són avaluades per Adrover (6) en 500.000 reals/mes i la pèrdua

Les naus, d'una manera o altra, ens aproparen a la forma de ser de diferents pobles i cultures de la Mediterrània, i introduïren també les epidèmies. (El Port d'Alacant, dibuix de Laborde)

econòmica fou justipreciada per Reial Ordre en 181.583 lliures.

L'altre "impacte"

Eugenio Trías en "Filosofia y Carnaval" narra com per a Artaud la irrupció de l'esdeveniment -la pesta- implica el naixement del teatre: els homes fins aquell moment, instal·lats en papers socials fixos i ressecats, comencen a desenvolupar, a l'igual que els actors, papers nous i inèdits (7).

Això no és més que traslladar el concepte "jo" al de "màscara". Per altra part, i oposat al d'Artaud, Camus explica en "La Pesta" que en la desgràcia hi ha alguna cosa d'abstracció. Però quan l'abstracció es dedica a matar-vos, cal ocupar-se de l'abstracció.

El resultat d'això és que l'home, refugiat dins el concepte "jo" -que intenta fer sobreviure- es reunifica i s'integra dins un altre concepte més complex encara: el de comunitat i, més concretament, el de comunitat en exili. Exili que ens porta la pròpia organitza-

ció comunitària per tal d'aturar l'epidèmia. L'establiment de camps sanitaris per separar els sans dels contagiats i el propi cordó suposa per l'home saber-se abandonat davant el risc, patent i més que evident, de la mort.

NOTES

1. La Pesta és una reservoris de tipus zoonosis, és a dir, el microorganisme que traspasa l'enfermetat prové d'un animal. El factor de transmissió és la puça de la rata o la inhalació de les defecacions del roedor. El nom de "mort negra" pareix derivar de les pústules o carbuncles que adquirien aquest color i pel fatal i ràpid desenllaç dels malalts.

2. El tema de la mort negra ha estat tractat per Alvaro de Santamaria en "La Peste Negra en Mallorca" dins el marc del VIII Congrés Històric de la Corona d'Aragó. Per altra part, segons Campaner al 1348 mor a Mallorca, a causa de l'epidèmia que assolà Europa, el 80% de la població. Altres autors parlen, més concretament, de

15.000 víctimes.

3. José Juan Vidal "El Comercio de trigo entre Mallorca y el norte de Africa" al número 15 de Mayurqa.

4. Moll, Segura i Suau en "Cronologia de les crisis demogràfiques a Mallorca" i també Jaume Escalas Adrover en "Consideraciones históricas sobre las epidemias de peste bubonaria" determinen clarament aquests anys de crisi agrària.

5. És un factor prou significatiu que el 1818 sols es cultivàs 1 quarterada de patates i que al 1819 fossin 10, passant la collita d'ésser de 50 quintars a 800 respectivament.

6. Escalas Adrover, Jaime op. cit. Per altra part, hem realitzat una aproximació al cost de l'epidèmia a la vila d'Artà i sols en despeses de personal i en aliments bàsics (oli, carn i pa) la despesa realitzada ascendeix a 8.014 lliures.

7. Eugenio Trías "Filosofia y Carnaval" Ed. Anagrama. Barcelona 1984.

EDUCACIÓ

L'«ESMAPAU», UNA ALTERNATIVA DAVANT LA REFORMA DE L'ENSENYAMENT

Sebastià Barceló Castillo

Precedida d'una fase de consultes i experimentacions s'ha presentat la proposta de reforma del sistema educatiu i el seu calendari d'aplicació. El seu àmbit és estatal. Per tant, per bé o per mal, ens afectarà. Afectarà la nostra societat i molt especialment els esforços i moviments de redreçament lingüístic i cultural.

Davant aquesta perspectiva ens hem de plantejar una qüestió crucial: hem d'acceptar-la tal com ens arribarà de Madrid o cal aportar iniciatives que defensin i promoguin la nostra identitat?

Si optam per l'acció, haurem de resoldre una sèrie de qüestions que es deriven d'aquesta opció:

-Quines exigències plantejarà la nostra societat en el pròxim futur i a les quals l'ensenyança obligatòria haurà de respondre?

-Quins mitjans seran necessaris? Com s'han d'adaptar els que ara tenim i quins altres s'han de preveure?

-Quins requisits han d'acomplir l'ensenyança primària i la secundària per respondre a les exigències formulades?

-Qui podria contestar aquestes qüestions? Institucions? Experts? Creadors?

...
A partir de les respostes s'hauria de crear un model, millor més d'un, que orientàs la reforma a les nostres escoles. Dins aquesta línia, presentem una proposta concreta: L'Escola Secundària Mallorca de la Pau (ESMAPAU).

Hem d'acceptar la reforma del sistema educatiu tal com ens arribarà des de Madrid o cal aportar iniciatives que defensin i promoguin la nostra identitat?

El Grup del "Curriculum per a la Pau" proposa la creació d'aquesta escola basant-se en les següents circumstàncies:

1. A l'escola bàsica ja hi ha un moviment consolidat de normalització de la llengua i dels continguts. També a la Universitat el nivell de normalització és encoratjador. En canvi, a l'ensenyament mitjà hi ha un buit: només s'ha arribat en alguns centres a oferir una mínima part de les assignatures en català.

2. La integració europea, a part dels possibles avantatges en altres camps, suposa un nou risc en la preservació de la nostra identitat: és molt probable que

un nou al·luvi d'estrangers aprofiti l'eliminació dels obstacles actuals per a instal·lar-se en les nostres illes. Nous problemes ecològics, econòmics, socials i culturals exigiran respostes polítiques i també educatives.

3. La Reforma Educativa que introdueix l'ensenyança secundària obligatòria preveu la possibilitat de dissenyar el curriculum de cada centre atenint-se al seu medi concret.

4. El nostre grup cerca la manera d'integrar-se en la realitat educativa per anar fent camí cap a la Universitat de la Pau, objectiu final dels nostres esforços.

Segons la nostra concepció

l'ESMAPAU es caracteritzarà per aquestes línies d'actuació:

-Ensenyament en català i arrelat al medi.

-Alt nivell acadèmic lligat a la recerca del Currículum per a la Pau.

-Internacional, tant pel que fa als alumnes com als professors.

-Autònoma: regida per un patronat que integrarà les institucions i persones que la recolzen.

Funcionarà com a escola experimental amb l'assessorament de la Universitat.

Per a dur a terme el projecte comptam amb:

-El suport del Municipi de Puigpunyent

-El suport de la Universitat.

-El suport de nombrosos professors, artistes i professionals sensibles a la necessitat de treballar per a la pau.

-L'interès d'una part de la comunitat internacional resident a l'illa que vol conèixer el país i arrelar-s'hi.

Les necessitats immediates són:

-El terreny per a construir l'ESMAPAU

-El model teòric.

-El projecte de construcció derivat de l'anterior.

-El model econòmic d'instal·lació de funcionament.

-La fundació responsable del finançament.

-El currículum general i per cursos.

-El reglament de funcionament.

L'ESMAPAU hauria de començar a funcionar l'any 91-92, un any abans del previst per la Reforma de la generalització de la Secundària, per tal d'actuar com a centre pilot. Això suposa un termini molt just. Però els que lluitam per la supervivència de la nostra identitat sabem que lluitam contra el temps. És una empresa ambiciosa però proporcionada a les possibilitats i necessitats de la nostra societat. La viabilitat depèn de la voluntat de les persones que ens hem compromés a dur-la endavant i de la receptivitat de les institucions que li han de donar el seu consentiment i suport. ■

Sebastià Barcelò Castillo, pertany al Grup del Currículum per a la Pau

EDUCACIÓ

ENTREVISTA AMB GRAZZIA CERENINI, PSICOMOTRISTA

Conxa Vidal

Na Grazzia Cerenini és Directora de l'Escola de Psicomotricistes Milano i Vice-presidenta de la Societat Europea d'Escoles de Formadors en la Pràctica Psicomotriu en la línia Acoutourier.

Al mes de novembre ha vingut a Palma un cap de setmana per fer un curset de Formació Personal per a educadors d'infants de 0 a 8 anys, i aprofitarem la seva visita per a conversar damunt els temes que ens interessin; n'hem volgut seleccionar els següents:

- Què és per a tu la pràctica psicomotriu?

- És una activitat que afavoreix l'expressivitat de l'infant dins l'àmbit motor, afectiu, cognitiu. Té una funció preventiva perquè ajuda al desenvolupament del nin, i en cas que sigui necessari, una funció de recuperació.

- Quin és el millor moment per a començar la pràctica psicomotriu?

- Pens que com més prest millor. Si s'aplica des de l'inici (0-1 anys) podem treballar damunt la prevenció; sinó, ens podem trobar a l'edat de 7-8 anys en situacions de dificultat, o en situacions de mancances creatives, i llavors ja hem de treballar damunt la recuperació.

- Per què no ens expliques com iniciau el procés dins les escoles infantils?

- Hem de distingir entre què és pràctica psicomotriu i què és l'ambient psicomotriu. Si parlam del darrer, ens referim a una organització global dels espais dins l'escola infantil de 0 a 3 anys; quan parlam de pràctica, ja treba-

llam dins un temps i un espai específic i es pot començar a partir dels 3, 4 anys.

- Què trobes si profunditzam en el concepte ambient psicomotriu?

- De 0 a 3 anys hi hauria d'haver Un Espai d'entrada, un Espai Inicial de joc pulsional del nin, un Espai Simbòlic, un Espai de Manipulació, uns Espais de vida quotidiana.

● **L'ambient psicomotriu és una organització global dels espais dins l'escola infantil de 0 a 3 anys**

ESPAI D'ENTRADA

On el nin es prepara per al moment del joc, és un lloc de passatge emotiu, afectiu, motriu del nin, on l'educador el rep, on els pares poden parlar del seu fill. Aquest espai hauria de tenir una sèrie de característiques entre elles les higièniques i les que contemplen el respecte a l'àrea de vida del nin. Les pantufles amb què els pares es cobreixen els peus per entrar dins aquest espai en són una mostra.

ESPAI INICIAL DEL JOC PULSIONAL DEL NIN

Quan el nin entra té necessitat

de córrer (sense aquella persona que l'estiri, cap aquí cap allà), té necessitat de botar, de rodar, de sentir el plaer del seu propi cos, caure, aixecar-se, tornar-se a tirar per tornar a caure.

Moltes vegades deim al nin "alerta a caure", quan la caiguda és una de les experiències meravelloses del nin perquè posa en joc totes les seves sensacions corporals internes i externes, és a dir, defineixen l'interior, l'exterior i per tant comencen a produir aquella evolució física del cos que dóna la sensació de la unitat corporal.

Per a cobrir aquesta necessitat hi ha l'espai de moviment, lloc que no ha de ser en absolut buit sinó ple de blocs d'espuma, matalassos grossos, petits, on el nin s'hi pugui moure i descansar i anar evolucionant dins la seva pulsionalitat, la seva expressivitat lliure del moviment, el seu plaer sensoriomotriu.

ESPAI SIMBÒLIC

El nin necessita un altre espai on pugui reposar en un ambient protegit, construir, imitar,...

Aquest espai es divideix en dos moments, en funció de les necessitats de cada nin. Hi ha nins que encara necessiten objectes tous per a construir, perquè la seva idea de casa la viuen com un aspecte que primer cal destruir

Grazzia Cerenini, Directora de l'Escola de Psicomotrocistes de Milano i vice-presidenta de la Societat europea de Formadors en la Pràctica Psicomotriu.

per després poder construir. Aquests nins empraran blocs d'espuma. En canvi, n'hi ha d'altres que viuen dins una casa ja construïda i reproductora de les experiències familiars, per tant els materials al seu abast han de ser objectes de la realitat: casa de fusta, olles a la cuina...

ESPAI DE MANIPULACIÓ

Manipular l'aigua, l'arena, el fang, és una altra necessitat que hem de contemplar en aquest espai que ha de

ser gros però ben dividit en categories per donar al nin la possibilitat de discriminar, triar. Record una experiència que férem a Màntova de posar a la disposició dels nins tots aquells elements que els són familiars però que les famílies no els permeten manipular, com són els aliments a la cuina: l'arròs, la farina, la pasta... El fet de poder triar l'element per manipular però sense poder-lo mesclar, el col·loca en situació de començar a posar ordre en les seves categories mentals.

ESPAIS DE VIDA QUOTIDIANA

On a més de cobrir la seva necessitat de neteja, d'alimentació, de son, es cobreixi la necessitat de descansar; com hem dit abans, poder combinar la necessitat de moviment amb la d'assossec.

- Quins serien els espais per afegir en aquest ambient quan el nin entra dins la segona etapa (3-6 anys)?

ESPAI DE LA CONSTRUCCIÓ

- Als 3 anys ja entrem dins el joc perceptiu basat més en el joc organitzat, quan els nins comencen a envestir tot l'àmbit de la construcció de fusta, construcció amb jocs de taula. Veig la construcció com un moment de representació de la imatge del cos del nin, gràcies a la seva experiència precedent.

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

Geranis Centre Telèfon 72 19 31

07002 Palma (Mallorca)

YBLOS

llibreria universitària
galeria d'art

Agència d'informació
bibliogràfica (AIB)

Avda. Argentina, 16
Tel. 23 80 12

07011 Palma de Mallorca

I finalment, sobretot al vostre país, podríem parlar de

ESPAI OBERT

Els espais oberts interessin molt als nins: la terra, l'aigua, les fulles es poden convertir en material de recer-

● **La caiguda és una de les experiències meravelloses del nin perquè posa en joc totes les seves sensacions corporals internes i externes**

ca, si poden viure tot aquest món sense por. Si l'educador els dona seguretat: "sí tu pots..." (en situacions d'enfilar-se al arbre, als murs, als munts de terra) el nin pot conquerir la capacitat d'equilibri, consciència de les pròpies possibilitats, capacitat de prensió mans-

peus. Totes aquestes conquestes el duen a una imatge positiva del seu cos que permet al nin estar bé dins la seva pell, sentir-se capaç, sentir-se tranquil. Per tant, es desenvoluparà millor.

- *La capacitat d'escoltar, l'actitud positiva, l'acció d'ajuda de l'educador, com les aconseguim?*

- Així com l'educador és una persona humana que està en via d'evolució i el nin és una persona humana en continu canvi que el fa ser sempre distint, la formació de la persona que s'ocupa d'aquest nin no s'acaba mai. Per tant, el concepte que en donaria és el d'una persona en formació permanent.

- *Completament d'acord; però on la començau la formació?*

- Hem de començar per la formació de base, consistent en:

Formació personal.

Posar els mestres en condicions d'experimentar amb el propi cos, l'expressivitat, la gestualitat, el to, poder viure les sensacions corporals, la

capacitat de viure bé els seus moviments.

Formació teòrica

Ajudar els mestres a conèixer l'evolució del nin, conèixer les tècniques d'observació i conèixer també les recerques pedagògiques actuals, com a mínim en els punts fonamentals. Ens basaríem per això en les teories d'Erikson, Piaget, Wallon, Spitz, Winnicott, Freud.

Formació pedagògica

L'he deixada la darrera perquè és la que integra la Formació personal i la Formació teòrica i dona a l'adult la capacitat de crear-se una tècnica inherent a la seva forma de ser i la seva forma de fer. Això s'aconsegueix a partir de la pràctica diària: discussions, revisions de feina, anàlisi de vídeos.

- Podríem continuar amb el pla triennal d'estudis, amb les sessions de pràctica psicomotriu, i tantes altres qüestions que ens queden dins la butxaca. Les guardarem per a la teva pròxima visita, que esperam que sigui prest. ■

Molts d'anys

us desitja

EL MIRALL

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Formentera	Tur Ferrer	Palma	Manera
Inca	Casa Pedrós	Palma	México
Inca	Espirafocs	Palma	Papereria Mallorca
Inca	Vilanova	Palma	Quars
Felanitx	Ramon Lluís	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Tòtem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Catòlica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscs de Palma i de Mallorca.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça: C/ _____
 Núm. _____ Pis _____ Tel. _____
 Codi Postal _____ Població _____
 Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 2.800 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació, a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:
 Banc/Caixa _____
 Agència/Oficina _____
 Cte./Llta. núm. _____

Signatura

OBRES de MESTRES

Hi ha objectes que d'una sola mirada ens atrauen, no sabem el motiu però ens agraden. Són les Obres dels Mestres Artesans. Objectes fets segons vells procediments o, de vegades, fruit de la innovació i la creació dels artesans d'ara.

Per això la Conselleria de Comerç i Indústria del Govern Balear creà l'etiqueta de "PRODUCTES DE QUALITAT ARTESANA".

Per protegir els vells artesans i per promocionar els nous creadors. Així quan vostè compra un producte artesanal, aquesta etiqueta és tota una garantia.

GARANTIA ARTESANA

A l'hora de triar,
cerqui aquesta etiqueta.

És un missatge de:

GOVERN BALEAR
CONSELLERIA DE COMERÇ
I INDÚSTRIA

EDUCACIÓ

LA PEDAGOGIA AMBIENTAL: LA FIGURACIÓ ECOLÒGICA

Emilia López Martínez, Lluís Sanchis Llabrés

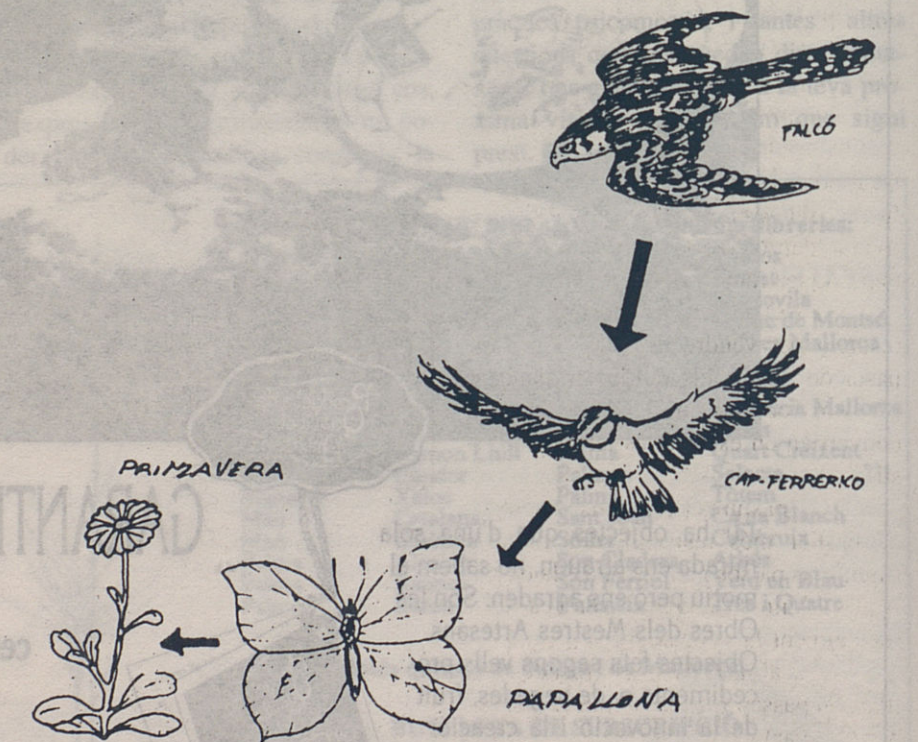
Pareix interessant, en tots els nivells i matèries docents la incorporació de tècniques i recursos variats que a més de facilitar la comprensió i assimilació dels continguts, exercitin al discent en un àmbit més general, al qual l'al·lot per ell mateix no arribaria. Calen per als mestres recursos flexibles que els permetin recollir aquests estímuls i adequar-los al ritme del seu grup de classes. Es fa patent la impossibilitat d'encabir aquest món dins de l'aula, però més en un llibre de text.

Amb la incorporació i promoció d'activitats com faules, textos, jocs, conferències, àudio-visuals, cultura popular, cançons i un llarg etc., sempre de temàtiques amples que impliquin diferents matèries en substitució de programes globals que ara per ara pareixen impossibles, la tan postulada interdisciplinarietat permet els estímuls a què ens referim.

Esperam que la difusió d'aquesta experiència doni un material còmode i rentable i sobretot la manera de fer-la més eficaç.

LA FAULA

Un exemple d'allò seria la *faula* com a element didàctic, que duu inclosa per ella mateixa una ensenyança, un principi general, una moralitat i que endemés afegeix un element dramàtic al fil de la història. Després d'esser contada, els mateixos alumnes poden treure conclusions; fer-les no és competència del professor, tornariem a la classe magistral, a la forma de l'ensenyança primària. El mestre, més que un transmissor de coneixements, és facilitador d'aprenentatges i mai l'adquisició de coneixements com a objectius en si mateixos. Tornem al nostre tema: ací el mestre té una actuació com a moderador i centrador de la discussió. Per a la recerca de solucions als nivells més avançats es pot emprar la divisió de la classe en grups, (Phillips 66), com a

Cadena alimentària.

dinamització de relacions interpersonals i grupals. Les solucions proposades per cada grup seran debatudes per la resta, amb el professor com a moderador. Aquestes situacions creen conflictes mentals no sols per posseir coneixements, sinó per saber com accedir-hi, ordenar-los, seleccionar-los i recuperar-los.

La Faula, per tant, ens pot permetre pel camí del concret arribar a l'abstracte i d'ací a la discussió especulativa i a conclusions generals. Creiem que per a l'alumne pot ésser un excel·lent element didàctic i motivador. Les Faules següents són prou adients per a introduir el tema a una classe:

“Hi havia un al.lot que tenia un pastís de xocolata, però aquell pastís tenia una propietat prou especial, quan l'al.lot agafava un bocí de pastís l'endemà aquell pastís de xocolata tornava a ser sencer.

Tots els dies agafava una porció de pastís petita, però un dia que li venia de gana va decidir menjar-se'l quasi sencer i així ho va fer.

Al dia següent el tros de pastís que l'al.lot no s'havia menjat, havia crescut un poc, però no arribava ni a la meitat del pastís. Llavors l'al.lot es posà molt trist i pensà: el pastís que dia a dia m'alimentava per la meua ambició hauré d'esperar que cresqui i tendré esment a no menjar més que una porció de tortada diària”.

Tornem al tema. Tot al.lot sap que no hi ha pastissos que es reproduesquin, però sí que ho fan, els animals i les plantes. Per tant, la conclusió de la falla és generalitzada de moltes maneres i aplicable a:

- els caçadors (caça no controlada, no es compleixen les lleis, xarxes, furtius, rateres i garbellets per als insectívors depredadors, això duu un augment de les rates i els insectes).

- explotacions forestals (deforestació per vendre la fusta i per fer pasta de paper; els cultius mitjançant rozas de foc, que en menys de 10 anys convertien en estèrils les terres al Brasil).

- pastures (utilitzen cada vegada bestiar més resistent, del vaquí a l'oví; i als països mediterranis, la cabra. Aquests animals empobreixen i canvien radicalment la vegetació).

- almadraves (col.locades als llocs on passen gran quantitat de peixos per desovar).

Als mateixos alumnes amb els grups establerts els pertoca fer les extensions i recerques anteriors.

La pesca de balenes és un tema bo per iniciar-se en aquests tipus de treballs perquè és prou coneguda i es disposa d'informació a bastament.

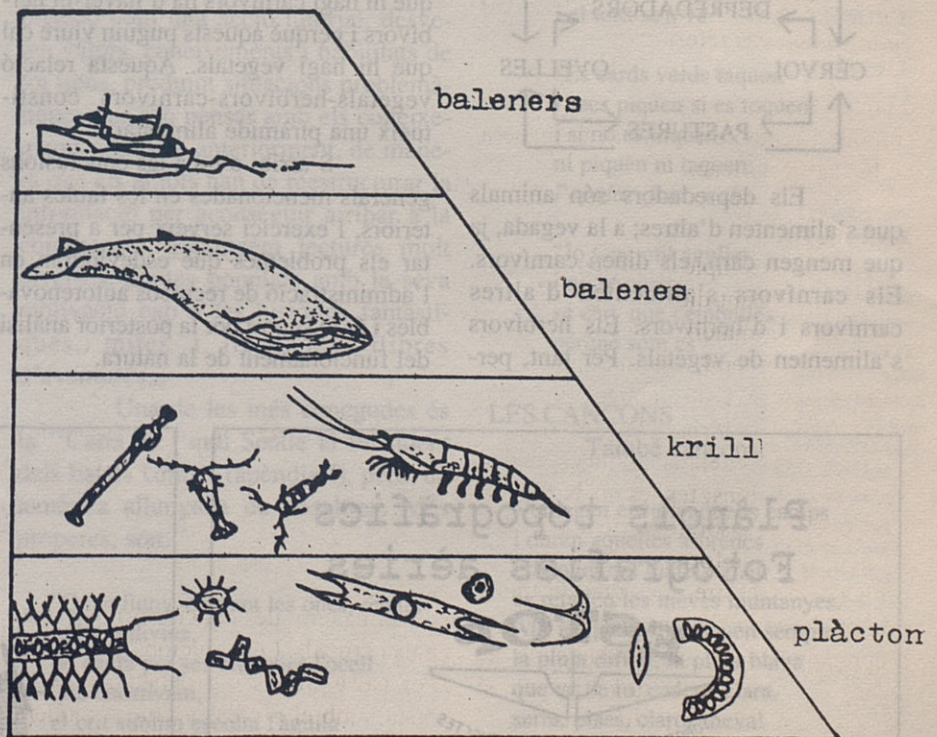
Sabem per la informació que la captura de balenes als anys 1965-66 va esser, en pes, la meitat de la que es produí en 1962-63 i una quarta part de

1960-61, bé que el nombre total d'individus fos semblant durant les tres campanyes.

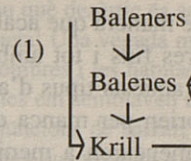
Si fóssim al.lots fariem dos grups de treball, els partidaris de la pesca de la balena i els no partidaris. Tant uns com els altres haurien d'establir una regulació-investigació, sobre per què tenir moltes balenes sense que se'n tregui profit, o fer una explotació massiva, excessiva, ruïnosa que a la llarga no du a res.

Després debate sobre:

el menjar de les balenes, quins beneficis proporcionen a la indústria, quines matèries se'n treuen, cost que suposa la seva captura, com són els vaixells, aparells que s'empren, rentabilitat, estat actual de les poblacions de balenes i la seva reproducció, realització o confecció de diagrames del flux amb què es descriu quin animal actua damunt l'altre:

El plàncton serveix d'aliment a una gran varietat de petits crustacis (krill) que a la vegada alimenten a les balenes. Mil quilos de plancton produeixen 100 quilos de petits crustacis i 10 de balena, i 10 kgs. de crustacis poden produir un quilo d'home.

(1) Ho afegirem quan els al.lots troben en una revista un article sobre l'explotació del Krill. Això fa reforçar més les conclusions del grup, amb dues idees generals:

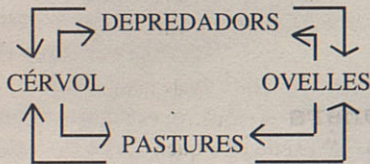
- els recursos naturals són finits i a més tenen un potencial reproductiu.

- les ruptures de l'equilibri ecològic, que veurem a l'altra falla.

“Els habitants d'un cert lloc interessats per tenir cérvols a les seves muntanyes primerament eliminaren els possibles depredadors. En poc temps va donar bons resultats i el cérvol es re-

produí molt, de manera que acabà aviat amb les pastures fins i tot amb les no adequades per aquests tipus d'animals; les ovelles morien per manca d'herba, els cérvols començaren a menjar conreus, troncs d'arbres... La vegetació va canviar mentre els cérvols proliferaven, i fins al cap de molts anys no es va tornar a la situació inicial. Tot va esser per haver introduït noves espècies”.

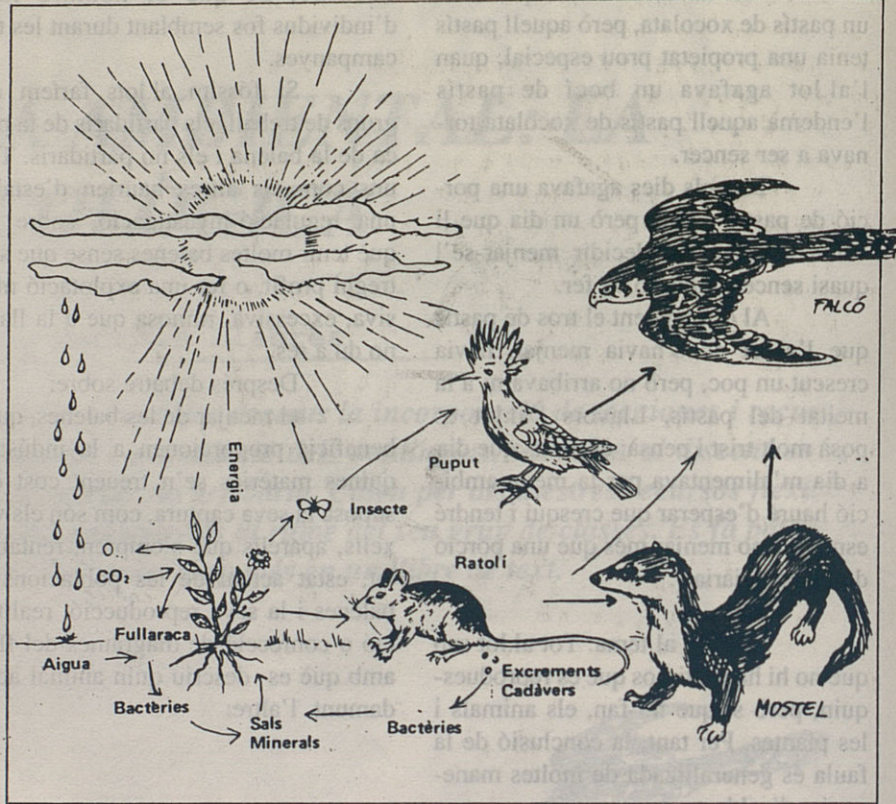
Si fóssim al·lots, demanàriem per què els grangers no es dedicaven a caçar cérvols i vendre'ls, si menjarien carn de cérvol... Es pot seguir pel camí de la diferència de carn entre un animal de granja i un animal salvatge, l'increment de l'oferta. És més fàcil per a un depredador caçar un animal de granja que un cérvol? Una altra solució pot esser organitzar batudes de cérvols quan augmenti el seu nombre en excés, estudiar les conseqüències abans d'introduir espècies noves, etc. Això succeí a Nova Zelanda. També el conill a Austràlia, els eucaliptus a la costa cantàbrica...etc.

Els depredadors són animals que s'alimenten d'altres; a la vegada, ja que mengen carn, els diuen carnívors. Els carnívors s'alimenten d'altres carnívors i d'herbívors. Els herbívors s'alimenten de vegetals. Per tant, per-

què hi hagi carnívors ha d'haver-hi herbívors i perquè aquests puguin viure cal que hi hagi vegetals. Aquesta relació vegetals-herbívors-carnívors constitueix una piràmide alimentària.

S'arribi o no a les conclusions generals mencionades en les faules anteriors, l'exercici serveix per a presentar els problemes que esdevindran en l'administració de recursos autorenovables i és el suport per la posterior anàlisi del funcionament de la natura.

Els depredadors són animals que s'alimenten d'altres.

ELS JOCS

El mitjà de la proposta de treball no cal que sigui sempre el mateix, en aquest cas faules. Pot esser els jocs:

- Títol: "Com es mouen els animals". Desenvolupament: El mestre diu "corren mostels", i els nins han de córrer com els mostels. Etc. S'ha d'anar variant d'animal i de forma de moviment. Als més petits se'ls poden donar indicacions errònies ("volen granotes") per aprendre els noms.

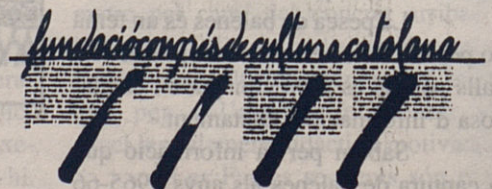
Plànols topogràfics Fotografies aèries

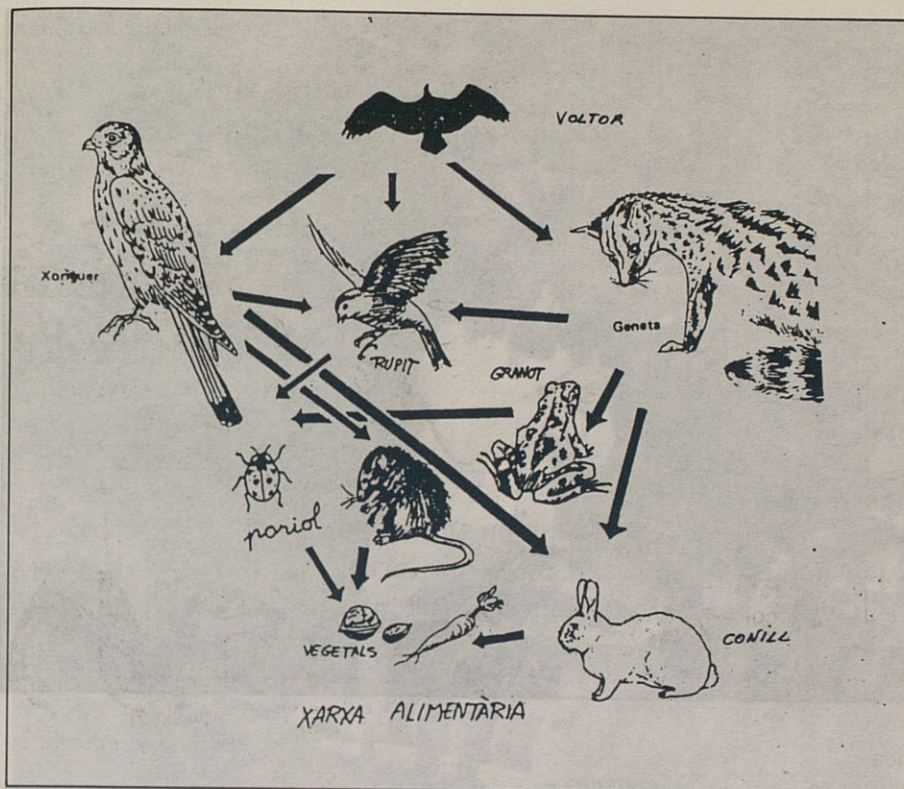

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

AMB EL SUPORT DE

Xarxa alimentària: perquè hi hagi carnívors cal que hi hagi herbívors i perquè aquests puguin viure cal que hi hagi vegetals.

- Títol: "La petita excursió".
Desenvolupament: es tracta d'observar un tros de bosc petit, un metre lineal o un quadrat d'un metre de bosc i anotar tot el que s'hi troba. Guanya el grup que hi troba més coses i les sap descriure. Per triar el lloc es pot tirar una pedra i allí on cau es fa el joc (aleatori).

- Títol: "Caçadors, conills i llogueres".
Desenvolupament: Es fan dos grups de tres jugadors i un caçador, dos jugadors del grup s'agafen de les mans un al front de l'altre (lloguera), i el tercer jugador, conill, es situa dins la lloguera.

El caçador crida "conills", immediatament tots els conills i el caçador canvien de lloguera. El que queda tot sol fa de caçador. Torna començar el joc.

- Títol: "De les parelles".¹

- Títol: "Joc de l'aglà".²

LES LECTURES

El medi ambient ha servit d'inspiració als escriptors, dels més clàssics als més moderns.

Les lectures, a més del paper

iniciador cap a la lectura i la seva comprensió com una acció tutorial, desenvolupen valors, coneixements i habilitats de tot tipus, produint situacions problemàtiques que fan pensar amb els coneixements adquirits anteriorment, de manera que els alumnes han de reestructurar la informació per aconseguir arribar a la comprensió. Realitzem lectures molt diverses: contes populars amb la seva motivació cap a les històries fantàstiques, mites i llegendes, llibres d'aventures...

Una de les més conegudes és la "Carta de l'indi Seattle al President dels Estats Units" (apèndix I), però, de temàtica allunyada de nosaltres. Més properes, són:

"Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'ocell que encativam,
el crit sublim escolta l'àguila marina,
o el volor que passa sent l'ala gegantina
remoure son fullam".³

"Déu què desèrtic és aquest planeta! Una vegada més els rius, les ombres i les habitacions dels homes em semblaven allà, degut a conjuncions de l'atzar.

"Quina quantitat de roca i sorra!"⁴

LA CULTURA POPULAR

Expressions quotidianes de la nostra cultura popular: És una herència obtinguda per selecció.⁵ La psicologia de la col·lectivitat o tradició és plena i és el grau més objectiu del coneixement del medi i permet la identificació cultural a què pertany un individu, avui en crisi a causa de l'estandarització:

"Voldria ésser oronella
un dia, entrant s'estiu
i aniria a fer es níu
dins el bosc de Massanella"
Popular, font oral.

"Rossinyol de primavera
ja pots començar a cantar
perquè diuen que ja hi ha
a redols qualche cirera"⁶

"Per Sant Macià, l'oronella ve
i el tord se'n va"⁷

"Es cards verds taquen
i secs piquen si es toquen
i si no es toquen
ni piquen ni taquen:
Popular, font oral.

"Jo tenc mil agulles
i no sé cosir
sé cert que t'embulles
perquè som es"⁸

LES CANÇONS

També cançons:

Verdegen encara aquells camps
i duren aquelles arbredes
i damunt del mateix atzur
es retallen les meves muntanyes.
Allí les pedres invoquen sempre
la pluja difícil, la pluja blava
que ve de tu, cadena clara,
serra, plaer, claror meva!
Sóc avar de la llum que em resta dins els ulls
i que em fa tremolar quan et recordo!...

(Fragment. B. Rosselló-Pòrcel)

Vigila el mar,
que la pluja no és teva
i el sol enlluïrna a poc a poc.

Vigila el mar,
que la boira t'esbulla
i el vent plora el record.

Vigila el mar,
que l'ocell ja no canta
i els terrats s'han cobert de brutor.

Vigila el mar,
que les cales són preses
i els pins callen la cançó.

Vigila el mar,
que els teus ja no tornen
i naus estranyes
omplen el teu port.

(Maria del Mar Bonet)

**Emilia López i Lluís Sanchis són
també els autors dels Jocs d'Educació Física.**

BIBLIOGRAFIA

1. GRUP DIDACTICA DEL GOB (1985). *Això és i no és, en un bosc molt gran...* Publicació de l'Ajuntament de Palma.
2. *Joc de l'aglà*. Conselleria d'Agricultura i Pesca-Servei de conservació de la naturalesa.
3. TORRES, B. (1971). *Miquel Costa y Llobera. Itinerario espiritual de un poeta*. Barcelona. Ed. Balmes.
4. MATAMORO, B. (1971). *Saint-Exupery: El principito en los infiernos*. Colección luchar por España. Madrid. Ed. Altalena.

5. LORENZ, K. (1974). *La otra cara del espejo*. Barcelona. Ed. Plaza y Janés.
6. GINARD, R. (1967). *Cançoners popular de Mallorca*. Palma de Mallorca. Ed. Moll. Volum II pàg. 33.
7. ALCOVER, A. M. (1976). *Aplec de Rondaies Mallorquines d'En Jordi d'es Racó*. Palma de Mallorca. Volum V, pàg. 22-23.
8. PINILLOS, J. (1977). *Principios de Psicología*. Madrid. Ed. Alianza.
9. BULLADES, J. (1963). *El nuevo mundo de la imagen*. Ed. Eudeba.

BIBLIOGRAFIA APENDIX I.

PICORNELL, Climent i col. (1984). *Les ciències socials a la segona etapa d'EGB. Col·lecció recursos didàctics n. 4*. Palma. ICE

BIBLIOGRAFIA AUDIO-VISUAL

- Vídeo. Un àtom a l'alzinar (12') i Barcelona: L'ecosistema urbà (17'). Guió

MIR, M. i TERRADES, J. (1984). *Videòfon*.

- CENTRE RECURSOS PEDAGOGICS. *Programa d'Educació compensatòria*. Catàleg (1987). Amb diverses seccions: ecologia, física, botànica...etc. Autors: RODRIGUEZ DE LA FUENTE, SCHOLA VIDEO S.A., FWU ALEMANYA i varis.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- FONTAINE, J. de la (1966). *Fables*. París. Ed. Garnier-Flammarion.
- MAYOL J. (1986). *Las plantas protegidas*. Conselleria d'Agricultura i Pesca. Palma de Mallorca.
- *Sociedad de Historia Natural de Baleares* (1972). *La migración de las aves*. Palma de Mallorca.
- GRAHAM, V. E. (1974). *Actividades para un joven naturalista*. La Coruña. Ed. Adara.
- PRIMER, C. T. (1976). *Actividades para jóvenes botánicos*. La Coruña. Ed. Adara.
- ALZINA i col. (1985). *Els boscos de les illes Balears*. Palma de Mallorca. "Sa Nostra".

- MAYOL, J. (1978). *Els aucells de les Balears*. Palma de Mallorca. Ed. Moll.
- MAYOL, J. (1985). *Rèpils i amfibis de les Balears*. Palma de Mallorca. Ed. Moll.
- ALCOVER, J. A. (1979). *Els mamífers de les Balears*. Palma de Mallorca. Ed. Moll.
- SANCHIS, Ll. (1988). "Quaderns d'Ecologia: El sòl". Guix, núm. 123, pàg. 41-44. Barcelona. Ed. Serveis Pedagògics.
- UPDEGRAFF, I. i R. Montañas y valles. Barcelona. Ed. Teide.
- BONNER, A. (1985). *Les plantes de les Balears*. Palma de Mallorca. Ed. Moll.
- DEL CARMEN, L. (1984). *Investigando en el bosque*. Barcelona. Ed. Teide.

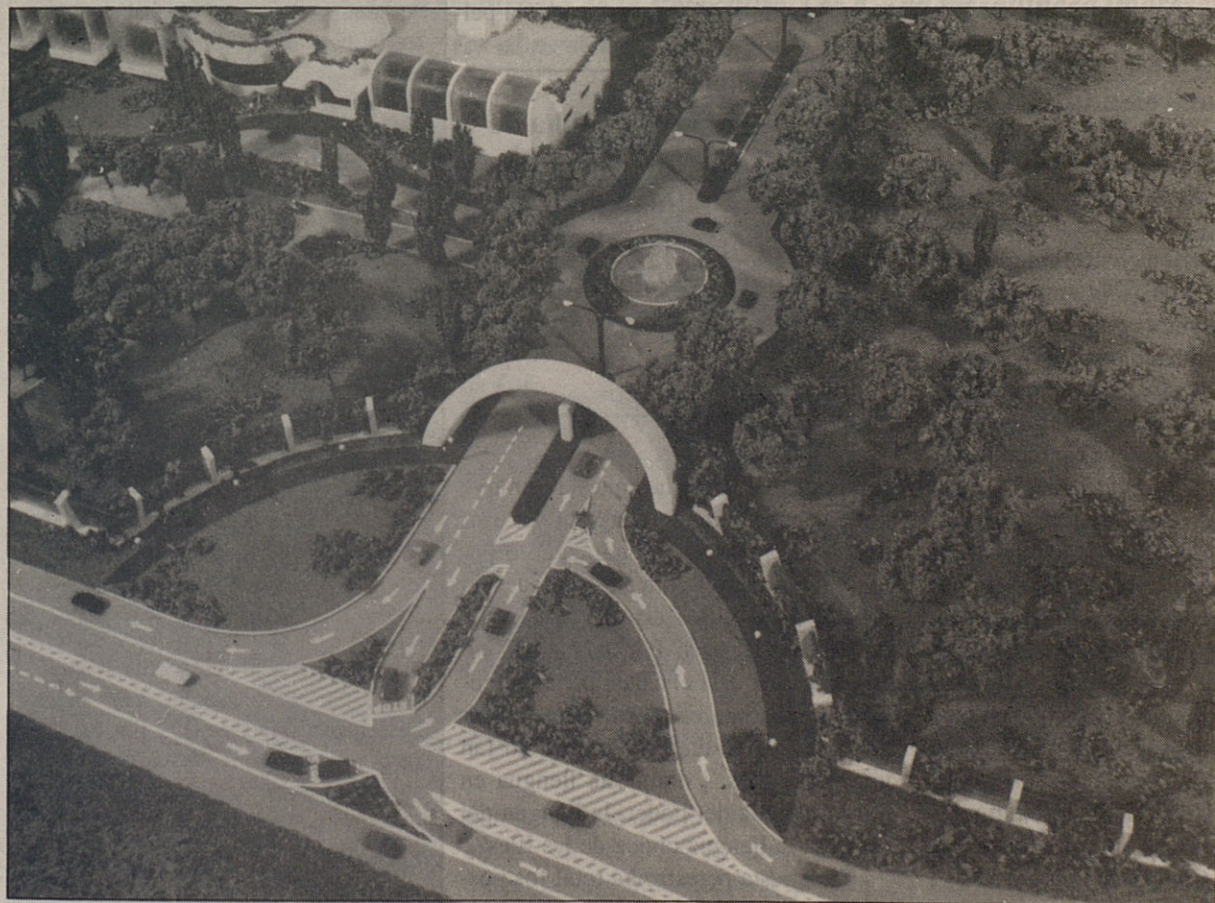
NOTA: Els gràfics s'han compost a partir de les il·lustracions del vocabulari "Canya", editat per la Conselleria de Cultura del Govern Balear.

HIPOTECA DE CABÒRIES

DE CEMENTERIS, MONDRAGONS I LA RARA "PERESTROIKA" DE LA DRETA MALLORQUINA

Rafel Crespi

Si això del lliure albir no fos alguna cosa més que una entel·lèquia i si la llibertat d'elecció fos quelcom més que una cabòria, sens dubte viuríem en un altre món, menys urbanitzat, menys mondragoritzat, més arrelat a l'entorn, més nacionalitzat.

Quan han de construir un cementiri privat, fan servir el català per donar-li el nom: "El Bon Repòs".

Estam assistint, un poc estupefactes i astorats, a una mutació constant dels valors. Potser la nostra humanitat -vaja, la que coneixem directament i la que ens serveix filtrada la TV- té com a denominació comú la bacanalització del diner. Assistim a la compressió de les ideologies; potser, ara més que mai, podríem fer una mutació d'aquella fra-

se cèlebre de Villalonga i afirmar que entre la dreta i l'esquerra només hi ha un malentès. És un signe del temps el monocultiu del pragmatisme dogmàtic.

Però, a despit d'alguns, aquesta secció encara no ha sofert el virus "perestroik" -fou immune al "cambio" que la tocava de més a prop- i tot desvetllant cabòries no ha abandonat la seva terra

per passar a fer elucubracions filosòfiques o d'àmbit internacional.

A qui sí que li ha arribat la "perestroika", i d'una manera sorprenent, és a la dreta mallorquina. Hem de dir-ho d'entrada, una "perestroika" parcial i interessada.

Fa uns anys, quan encara la democràcia no havia legitimat l'expoli lin-

güístic, la nostra dreta, la de sempre, caciquil i dominadora, expandia els límits de l'auto-odi, no només atemptant contra la parla diària i consuetudinària, sinó que fins i tot violava amb fúria la innòcua i inofensiva toponímia (Palmañola, Las Gaviotas, Bahía Azul...) i un llarguíssim etcètera en què els testimonis d'aquest despreci contra el propi patrimoni col·lectiu són nombrosíssims. Els noms pairals no eren comercials, deien.

● **A qui sí que li ha arribat la "perestroika", i d'una manera sorprenent, és a la dreta mallorquina, una "perestroika" parcial i interessada**

I vet ací que ara, com qui no diu res, també els han arribat vents de canvi. No creuen que sigui possible viure en català a Mallorca, però -no sé quin estrany oracle els ho ha encolomat- creuen que el català és la llengua de les manifestacions cíviques, la llengua del civisme i de la civilitat. Tot acte cívic ha de tenir per força aquelles, com a mínim, dues o tres jaculatòries de vernacle. A vegades, fins i tot, l'acte, ho és tot en català.

Per això, quan la dreta vol disfressar de cívic un atemptat contra la natura, contra les normes més elementals de l'urbanisme, ho fa en català.

No és la primera vegada que en parlam, en aquesta secció, de l'ús de la llengua catalana per hipotecar-nos les cabòries. En parlàvem quan fèiem referència a la campanya per urbanitzar La Canova. "Sa Cànova contra Ràvena", deia el fullet informatiu. També, quan han d'obrir un negociet ran d'una carretera ocupant uns terrenys rústics amb el beneplàcit oficial, fan servir la nostra llengua per batejar l'establiment: Moblemón. O quan han de construir un cementeri privat ben a prop de nuclis urbans i cases rústiques habitades fan servir el català per donar-li el nom:

"Bon Repòs", i la Societat Anònima rera la qual s'amaguen els especuladors també té un nom en català: "Bon Sossec S.A."

Fins i tot, si la memòria no em falla, editaren alguns anuncis en català. I també fou en català el primer anunci al Diario de Mallorca del P.P. a la passada campanya electoral.

Per acabar-ho de rematar, dia 8 de novembre va aparèixer a tots els diaris de l'illa un comunicat pagat de quasi mitja pàgina, signat per un "grup de veïns de Santanyí" que es manifestaven a favor de la urbanització de Mondragó, fet íntegrament en català, en català estàndard.

Qui ho havia de dir fa vint anys d'aquesta reconversió! I jo em deman: No es podria agafar aquesta notícia pel

● **Tot acte cívic ha de tenir per força aquelles, com a mínim, dues o tres jaculatòries de vernacle. A vegades, fins i tot, l'acte, ho és tot en català**

caire positiu? ¿Per què aquesta estranya i a la vegada agradable fal·lera per usar només el català per "legalitzar" o per fer veure les coses com a civilitzades no s'estén a les altres esferes de la vida quotidiana del país? Per què, si han estat capaços d'usar el català per la defensa dels seus interessos no ho poden fer en la seva vida diària? Per què no fan una passa més, i d'aquesta llengua en fan la llengua del poder, la llengua del prestigi, la llengua cívica de les Illes?

Si aquesta perestroika total fos possible hauríem de dir, com ho feien els capparets de la Renaixença, que "un petit esforç li bastaria per tornar de morta a viva"... Potser, si això fos possible, la campanya de normalització lingüística es faria tota sola, com ells diuen, sense esforços ni obligar a ningú. ■

L'ULL DE VELLUT

A SANTANYÍ, HI ÉREM TOTS

Miquel Serra

Per fer caramull, i sortosament no fórem pocs, veig acudir al penúltim intent d'aturar la barbàrie: Santanyí, horabaixa de diumenge dia 5 de novembre: volem salvar Mondragó. El novel·lista txec Milan Kundera ha escrit: "Al començament els déus grecs intervingien apassionadament en les històries dels homes. Després ja no van sortir més de l'Olimp, només miraven cap avall i reien. I avui ja fa temps que dormen. ("El llibre del riure i de l'oblit"). Potser dormin, però aquell horabaixa s'havien fet del bàndol dels pirates, perquè l'acte no havia fet més que començar quan caigué un ruixat que actuà a la manera de la més eficaç tropa antidisturbis. Ja han incorporat la tecnologia més moderna, digué algun malpensat. Immediatament vaig cercar cobro davall una llampant, vermella pancarta, sense reparar quin era el partit, sindicat o agrupació que em proporcionava benèfica protecció contra la pluja. No fou fins una bona estona més tard que em vaig entretenir a desxifrar les sigles dels signants de la pancarta. I aquests, que no són els escriptors de virulentes cartes contra la unitat de la llengua, dignes de figurar a l'antologia dels disbarats més esperpèntics? La visceralitat estigué a punt de guanyar-me, i vaig pensar de fugir com un llamp per por de no contagiar-me del virus. Però no

ho vaig fer. I vaig pensar que així com avui la protecció del medi ambient és capaç d'aplegar col·lectius que fa anys no estaven precisament per aquestes berbes, ara, després que les institucions hagin signat el Pacte lingüístic, després que caps benpensants hagin teoritzat sobre la indissolubilitat entre llengua i territori, com a integrants d'un mateix ecosistema, per què no pensar que quan facem les manifestacions per salvar el català, també hi trobarem molts dels que abans li tiraven pedres, al català. Que aquest és un indret amenaçat per múltiples projectes destructors. Si la contundència dels fets demostra la ingenuïtat dels meus pensaments, deixaré que m'etzibeu fraternals clotellades, mentres pronunciava el corresponent "capdefava".

HI HA PERSONES MÉS PERILLOSES QUE EL RECTOR DE SA POBLA

(a propòsit d'un escrit de n'Andreu Ramis)

Felip Munar i Munar

L'article de n'Andreu Ramis publicat al passat núm. 32 de la Revista EL MIRALL no només falseja la realitat, sinó que demostra la manca de sensibilitat d'una persona envers els problemes i la mateixa convivència d'un poble. Volem dir que durant l'època en què Miquel Mulet va ser rector de Lloret va existir un Consell Parroquial i totes les decisions eren preses conjuntament: unes vegades per majoria absoluta i d'altres per majoria simple, però d'una forma democràtica. El rector mai va imposar el seu criteri en el tema de les obres de restauració de la Parròquia, i és d'una mesquinesa impresentable criticar-lo d'aquesta forma pel que va fer al nostre poble.

Lloret, un poble que honra els seus avantpassats. Acte de proclamació de fill il·lustre a Mn. Agustí Puigserver, i de fill adoptiu a Mn. Gaspar Munar, octubre 1989. (Foto cedida per la revista "Es Pi Gros").

El Consell Parroquial -he pogut parlar amb set persones de les nou que el formaven- rebutja en la seva totalitat l'article i qualifica d'incomprensible la postura presa per n'Andreu, totalment fora de lloc. El Consell no es pronuncia sobre els afers de Sa Pobla perquè els ignora, però sí que dona suport fefaentment a totes les obres de millora que l'anterior rector va fer a Lloret.

Refutam els punts que consideram que no s'ajusten a la realitat i els expo-

sam per tal que qualsevol persona pugui emetre un judici -si és que d'això es tracta- coneixent l'altre punt de vista:

-El trespòl de la casa rectoria estava fet de grava i ciment, era gratellat i la brutor s'incrustava dins els forats que deixaven els grans; la façana queia a trossos i es va restaurar amb les fines tres folrades de marès.

-La pila baptismal de la capella de Sant Sebastià romania al fons de l'església i quan es portaven a terme els

actes sacramentals del baptisme, la gent havia de col·locar-se entre els bancs ja que a la capella només hi cabien unes deu persones. El trasllat de la pila al presbiteri era una necessitat i ningú en cap moment va considerar que fos un atemptat al patrimoni ja que d'aquesta manera se li donava la importància que mereixia. Lloret, com tants altres pobles de Mallorca, no té baptisteri i es va considerar que el lloc ideal era el fals portal del presbiteri.

-Els antics salomons de vidre tallat romanen a la rectoria i demanaríem a n'Andreu que els anàs a veure i s'adonaria del seu estat; no es podia engegar la seva restauració perquè costava massa doblers, però en qualsevol moment -si es confirma tant d'interès com sembla que hi ha- es pot començar la tasca. Mentrestant es va col·locar el llantoner, que com bé sabreu era la lluminària antiga, i per fer joc es col·locaren les lluminàries de ferro.

-L'embetumada de color gris ja hi era abans de venir el rector; el que es va fer és repassar amb el mateix color de pintura aquells baixos que la humitat havia fets malbé; les rajoles de la capella fonda es traslladaren i col·locaren a les capelles de Sant Sebastià i el Cor de Jesús. Es va folrar amb fustes verticals separades de la paret un cm. perquè la humitat feia impossible fer cap altra

cosa. De totes formes les fustes no fan gens de mal i en qualsevol moment es podrien desferrar i cercar un mètode millor.

-El trespol del cor estava fet de ma-rès de molt baixa qualitat, bonyerrut, negre i amb una brutícia aferrada pel pas dels anys. Un representant del patrimoni eclesiàstic va venir a veure'l i va trobar escaient la rajola que era de mostra per col·locar-hi: rajola mallorquina. Ni la qualitat ni l'estètica se'n ressentiren.

-El campanar de l'església amenaçava ruïna a causa de la humitat que s'incrustava dins les juntes del marès; es varen netejar aquestes juntes i s'ompliren de ciment portland. En principi el color de les juntes es notava, però després d'uns anys ha pres gairebé el mateix color. S'hauria pogut mesclar algun tipus de color però ningú hi va acudir ja que ni la fesomia ni l'estètica va canviar.

-Les massoles del campanar estaven podrides; jo hi era quan llevaren els trossos de fusta que penjaven allà dalt; supós que n'Andreu no hi devia pujar mai perquè s'hagués adonat que en qualsevol moment haurien pogut caure. Per tornar-les a col·locar s'havien de fer totalment noves i això era impossible pel minvat pressupost amb què es comptava. Ara bé, els bastiments encara hi són, i si hi ha qualcú animat crec que seria lloable que emprengués la tasca de fer-ne unes i col·locar-les.

Se'ns fa difícil de comprendre que n'Andreu Ramis hagi estat tants d'anys a dir la seva opinió, mentre que quan es realitzaven les obres no es va acostar ni va dir res mai. Cal esmentar que el noranta per cent de persones de Lloret col·laboraren d'una o altra manera en les obres.

També se'ns fa difícil comprendre com tot un etnòleg i membre de l'Institut Català d'Antropologia demostrava tan poca sensibilitat i desconeixia tant la realitat del seu propi poble, qualificant d'atemptats uns millores que si no les hagués fetes aquest rector, ben segur que ara molts d'aquests patrimonis s'haurien perdut. Allò que sembla que havia mal paït ha sortit a la llum amb uns arguments precisament que

Dibuix de l'església parroquial de Lloret, aparegut a la portada del núm. 6 de la revista "Es Pi Gros."

tots romanen a favor del rector. Es pot criticar la manera d'actuar en públic o no estar d'acord amb les idees d'una persona; el que no es pot fer és el que ha fet n'Andreu, que basant-se amb un fet anecdòtic, l'afer de Sa Pobla, -estam segurs que n'Andreu no ha escoltat totes les parts ja que els responsables del patrimoni eclesiàstic recolzen el rector- ha tret a llum una sèrie de cabòries que cap persona de Lloret accepta. Ha oblidat un aspecte bàsic que tota persona que es diu "científic" ha de tenir en compte: el sentit comú.

Seria demanar massa que rectificàs aquestes acusacions que ben poques persones li acceptaran. Del contrari demanam que demostrï amb papers oficials que el que va decidir el consell parroquial fou un atemptat contra el patrimoni eclesiàstic del poble.

Les opinions d'una persona que no respecta el treball d'una altra i que en critica la seva tasca uns anys després, no mereixen atenció; i molt manco si durant les obres no es va acostar ni per donar algun consell sobre el malaurat patrimoni.

Només volem remarcar la tristesa que ha produït a Lloret aquest escrit de n'Andreu publicat a EL MIRALL i que la gran majoria, sense ser experts en la matèria, però carregada de sentit comú, està profundament dolguda per les gratuïtes afirmacions que responen més a una actitud que a un escrit científic i seriós. ■

PS.: Aquest escrit rep el suport de les set persones membres del Consell Parroquial durant les obres. Les altres dues persones no han pogut ser localitzades.

NEIX "LA VEU", SETMANARI DE MALLORCA

Miquel Payeras

En el marc de la Sala Albéniz de l'Auditori de Palma, es presentà, dins de les activitats del II Encontre "La Cultura a les Illes Balears", organitzat per l'OCB, el número 0 de LA VEU, el setmanari editat per l'Associació LA VEU, entitat germana de l'Obra Cultural Balear.

Davant més de 300 persones el President de l'associació editora del setmanari, Pere Rosselló i Bover, presentà a l'opinió pública LA VEU. El parlament del senyor Rosselló se centrà a encoratjar els presents "davant l'aventura que suposa fer un setmanari en la nostra llengua". Una aventura gens fàcil i que es presenta com un camí ple de dificultats, però amb la certesa del triomf. "Aquest que teniu a les vostres mans és una prova, un punt de partida, un número 0, una primera passa cap a la consecució d'un setmanari en català a Mallorca". Reconeixé el senyor Rosselló les dificultats que es poden trobar, però assegura "que ningú dubti que amb la col·laboració de tothom, de tots els presents, podem fer possible LA VEU. Moltes vegades hem sentit parlar del dubte que té molta gent sobre la possibilitat, sobre la viabilitat, sobre tot econòmica, d'un setmanari en català. Idò bé, és perfectament possible, és viable. I per a demostrar-ho hi ha EL MIRALL que com a model de revista periòdica és l'exemple clar de que sí poden existir publicacions periòdiques en català".

Explicà el Sr. Rosselló l'origen de LA VEU, com es creà l'associació promotora, autodefinida com a entitat germana de l'OCB i quin és el seu principal objectiu: la normalització lingüística, cultural i nacional. "No som davant una simple publicació, sinó que pretenem crear un projecte informatiu, un vertader instrument de normalització. Per això no renunciem a dur endavant noves iniciatives i, per què no, també aspiram a convertir, algun dia, LA VEU en diari".

L'editor: ASSOCIACIÓ LA VEU
Núm. Reg. 1681
President: Pere Rosselló
Depòsit Legal: 1397-89

Primer Núm. 0 Any I Setmanari

SUMARI

■ L'estat del país, al Parlament Balear

...

■ C.V. Palma, orgull de l'esport mallorquí

...

■ Entesa de les institucions per a la normalització de la llengua

...

■ Entrevista: Pere Coll, fotògraf

...

■ Llibres, discs, passatemps i altres herbes

...

■ Col·laboracions de: Pau Fornés, Conxa García Campoy, Josep Melià, Biel Mesquida, Pere Morey, Climent Picornell, entre d'altres

La Veu.

De Mallorca

Mondragó, salvada!

El Govern Balear ha acordat la compra de Mondragó per 1.950 milions i la seva conversió en Parc natural. Així culmina una de les campanyes més antigues i conuenients per protegir un espai símbol. No hi ha dubte que, si el tema és aprovat pel Parlament, crearà un

precedent de repercussions positives en la protecció efectiva dels espais naturals a les Illes. En el reportatge de pàgines centrals trobareu un ampli informe sobre la història i la situació actual d'aquest tona.

Com serà LA VEU?

Pere Rosselló explica quin és la idea concreta de fer un setmanari en català. "Serà -explicà- un setmanari de continguts amplis, amb totes les seccions pròpies d'un setmanari d'actualitat i que

dedicarà una especial atenció a les notícies, als temes que no tenen normalment entrada als altres mitjans de comunicació existents a Mallorca. I farem de LA VEU una publicació moderna i popular, que arribi a tothom a través

d'una bona presentació i amb un llenguatge senzill. El nostre objectiu no és, només, arribar a aquells que ja sabem que ens llegiran, també volem cercar nous lectors. Volem fer, en definitiva, un bon setmanari, professional i independent''.

L'estructuració empresarial de LA VEU s'estableix a partir d'una associació sense afany lucratiu, una associació que durà el mateix nom i que és l'editora i que, per tant, reinvertirà tots els possibles guanys a millorar la infraestructura tant tècnica com humana. L'Associació LA VEU neix a partir de les quotes que paguen els socis fundadors i que constitueixen l'única font de

Assistents a l'acte de presentació del setmanari.

Intervengueren com a ponents (d'esquerra a dreta): Jesús Conte, director de «7 Dies»; Pere Rosselló, de «La Veu»; Josep R. Lluc, director d'EL TEMPS, de València; Ferran Gomila, moderador, co-president de l'OCB; Joan Montraveta, de «Regió 7», de Manresa; Josep Rierola, de «Nou 9», de Vic.

creació de capital inicial, és a dir, una empresa clarament popular i independent de tot poder establert, sigui polític o econòmic.

L'opinió dels ponents i el debat

Assistiren a la presentació de LA VEU diversos responsables de mitjans de comunicació en català d'arreu dels Països Catalans. Josep Ramon Lluch, director d'EL TEMPS, Jesús Conte, director de Set Dies; Joan Montraveta, gerent de «Regió 7» (Manresa) i Josep Maria Rierola, promotor de «Nou 9»

(bisetmanari de Vic). Tots els presents, després de saludar i encoratjar els promotors de LA VEU, coincidiren en reduir a tres punts essencials el que ha d'esser una publicació periòdica en català: primer, ha de tenir voluntat de servei al poble; segon, ha de fer una informació general, universal, que no es redueixi a àmbits massa «estrets»; i tercer, que tenguí credibilitat en els continguts i dignitat en la forma. Al seu torn de paraula, el representant de LA VEU assegurà que els tres requisits seran assumits pel setmanari mallorquí.

Immediatament després s'obrí un debat entre el públic i tots els ponents. El tema central era LA VEU, com la veien els presents, com voldrien que fos. Prop d'una quinzena d'intervencions del públic mostraren com la majoria estava preocupada per una sèrie de temes: la possibilitat que fos d'àmbit de les illes i no només de Mallorca, que guanyàs en diversitat temàtica i que, sobretot, tengués una millor presentació. Pere Rosselló assegurà que eren aspectes objectiu del setmanari. ■

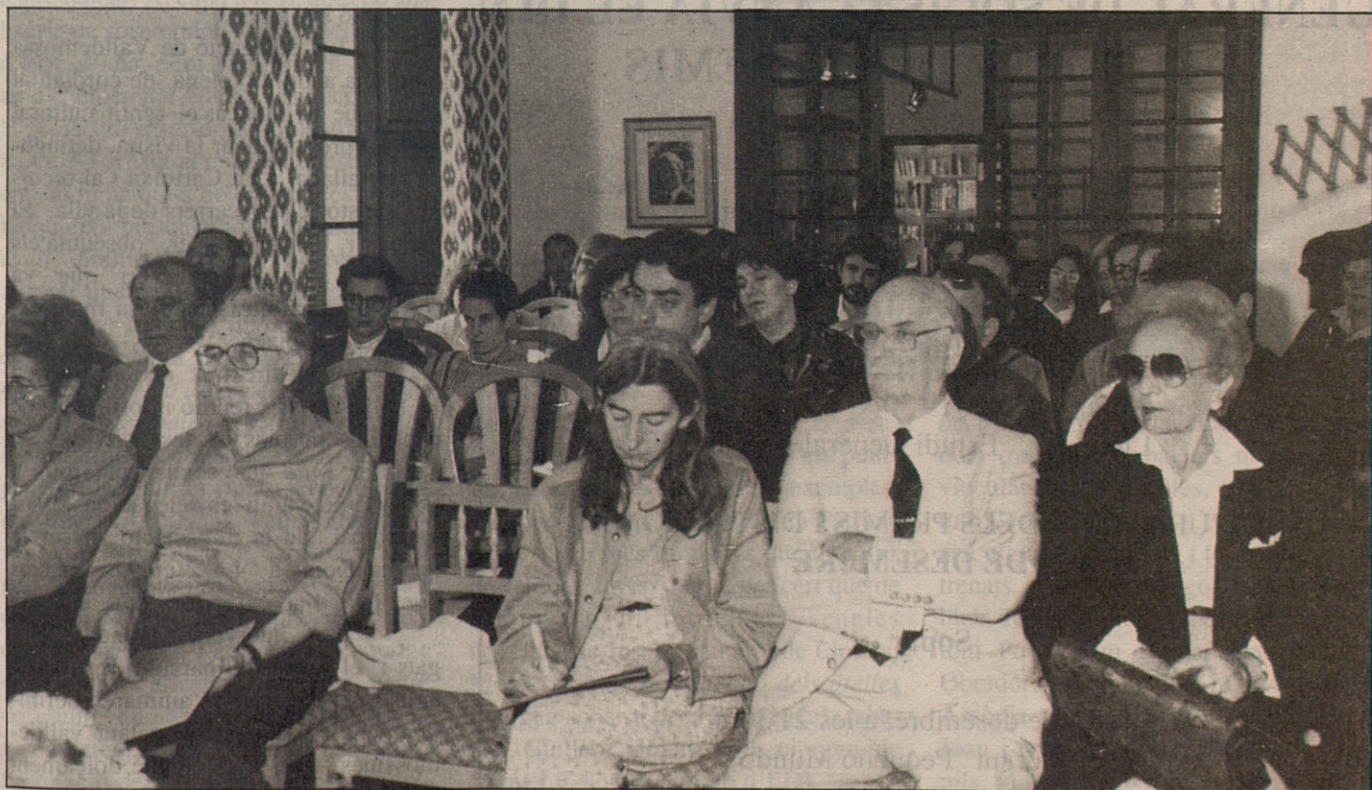
LES DELEGACIONS DE L'OCB ES REUNEIXEN A VALLDEMOSSA

P.M.

D'acord amb allò que estava programat, va tenir lloc a Valldemossa l'encontre de Delegacions i Revistes de la part forana de l'Obra Cultural Balear. Hi foren representades les delegacions de Valldemossa, Algaida, S'Arenal, Llucmajor, Sant Joan, Campos, Ses Salines, Inca, Sa Pobla i Búger. D'altra banda, i formant part d'aquestes delegacions, hi eren presents les revistes "Miramar", "Es Saig", "Llucmajor de Pinte en Ample", "Mel i Sucre", "Ressò", "Inca Revista" i "Diari de Buja".

L'expositor de revistes de la delegació de Valldemossa curull de publicacions de la part forana. (Foto Coloma Julià).

Un moment de la informació que els directius de l'OCB faciliten als assistents. (Foto C. Julià).

Als jardins de La Cartoixa. (Foto Coloma Julià).

L'OCB CONVOCA L'ASSEMBLEA GENERAL DE SOCIS I CANVIA EL DIA DEL SOPAR DELS PREMIS

Assemblea General de Socis

Convocatòria

Dia: 20 de desembre 1989
 Hora: les 19'30
 Lloc: Estudi General Lul·lià, Palma

LLIURAMENT DELS PREMIS I DISTINCIONS 31 DE DESEMBRE

Sopar

Dia 20 de desembre, a les 21'30 h.
 al restaurant "Pequeño Mundo"

Els amics de Manacor confongueren el dia i comparegueren l'endemà! Els observadors que acudiren de Sant Llorenç esperen constituir delegació ben prest.

La delegació de Valldemossa oferí una acollida plena de cordialitat sense que hi mancàs el sentit cultural que va proporcionar la visita, detinguda i detallada, a La Cartoixa i al recorregut històric pels carrers de la vila. El batle, Sr. Joan Muntaner, obsequià els visitants amb un refrigeri que va constituir una altra afectuosa manifestació de complaença.

Els directius que presidiren la taula de la reunió informaren de qüestions pròpies de les activitats de l'entitat i de les seves relacions i col·laboració amb les delegacions. Part aprincipal de la informació va ser la que es dedicà a "La Veu", setmanari que havia d'aparèixer uns dies després.

Les intervencions dels delegats i el torn de paraules resultaren àgils i participatius i l'animaren definitivament les coques de patata valldemossines amb què cloqué dolçament l'acollida la delegació amfitriona. ■

UN CENS D'AUTORS I OBRES TEATRALS CONTRAFET

Antoni Nadal

En la presentació del *Cens d'autors i obres teatrals* que acaba de publicar (octubre de 1989) la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, el director general de Cultura afirma que la Conselleria "es va plantejar, abans de qualsevol altra qüestió, reunir el major nombre de dades possibles (...) sobre la realitat escènica de la nostra terra". Cal suposar que Jaume Martorell es deu referir a la Conselleria actual, però no ho especifica. Això no obstant, la declaració d'intencions que ens ofereix el director general de Cultura no pot ésser més cínica, perquè es tracta d'un reconeixement implícit que d'ençà que Maria Antònia Munar va prendre possessió del seu càrrec, ara fa dos anys llargs, la Conselleria que ella presideix no ha fet cap aportació important al teatre balear. Al cap i a la fi, això no ens hauria de sorprendre: ¿la Conselleria ha actuat d'una altra manera en relació amb el cinema, l'edició, la música rock, la projecció exterior de la nostra cultura, etc? Tornant al cens en qüestió, allò que no hi ha qui s'ho empassi és que en la mateixa presentació, unes línies mes avall, Jaume Martorell s'atreveixi a afirmar que amb aquest cens presenten "el primer treball d'un conjunt de tres que completaran el ventall informatiu necessari per tal de conèixer el panorama del teatre balear". Vull creure que les múltiples ocupacions del director general de Cultura (una recepció avui, un viatge institucional demà, una intervenció en una aula de la tercera edat passat demà) no li deuen haver permès de llegir el cens que ha presentat, perquè, si l'ha llegit i encara té el coratge de sostenir l'afirmació anterior, hauré de creure que Jaume Martorell és un incompetent o que es riu de nosaltres. La relació dels errors que es poden advertir en el cens amb una lectura super-

Dins el marc tan ampli que es dibuixa en el tema d'aquest concurse (literatura i mitjans de comunicació) voldria centrar-me en l'aspecte de la comunicació i, en particular, en el de la comunicació teatral. Per exemple, els mitjans de comunicació no semblen tenir cap relació amb el teatre, tot i que l'últim dels mitjans de comunicació és el teatre. Així, per exemple, el teatre és un mitjà de comunicació que no té cap relació amb els mitjans de comunicació. Així, per exemple, el teatre és un mitjà de comunicació que no té cap relació amb els mitjans de comunicació. Així, per exemple, el teatre és un mitjà de comunicació que no té cap relació amb els mitjans de comunicació.

CENS d'autors i obres teatrals

DIRECCIÓ GENERAL DE CULTURA

**CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR**

ficial és tan considerable, que el descredita d'entrada i des de tots els punts de vista. Vegeu-ne alguns exemples: l'autora del cens, la professora Patricia Trapero (ni més ni menys que tota una professora universitària, per cert que de Filologia), hi introdueix sengles novel·les de Josep Grimalt i de Llorenç Moyà (això de *La rebel·lió dels titelles* li degué sonar a peça dramàtica); rebateja Guillem Colom amb el nom de Miquel Colom, Guillem d'Efak amb el de Guillem d'Efack, i Miquelón amb el

de Miquelon; inclou autors o adaptadors que no són balears ni han estat vinculats mai a les illes, com Pere Antoni Cerdà, i en canvi n'exclou de balears, alguns d'ells, fins i tot editats o estrenats, com J. Armengol, Isidor Macabich, Joan Aguiló, Lluís Fàbregas, Antoni Pons, Xim Berga, Joan Riera i Obrador, Guillem Vidal i Oliver, Maria Antònia Oliver, Marià Torres, Bernat Joan, i Marí, Francesc Domingo i Barnils, Miquel Rayó o Josep M. Llompart (aquest darrer cal trobar-lo en la fitxa

LITERATURA I INCOMUNICACIÓ*

Jaume Capó Frau

Dins el marc tan ampli que es dibuixa en el tema d'aquest encontre (literatura i mitjans de comunicació) voldria centrar-me en l'últim aspecte, en l'última paraula de l'encapçalament: COMUNICACIÓ

Sembla clar que les xarxes de relació social s'estableixen a partir de la comunicació fins al punt que quan no hi ha línies de comunicació podem parlar de "móns" diferents. Per exemple, els maoris polinèsids i els flamencs no semblen tenir un lligam social perquè, tot i que trepitgen el mateix planeta, habitualment no s'envien missatges d'anada i tornada amb acusament de recepció. En principi aquest cas pot no resultar-nos sorprenent. En canvi, l'absurd és manifest quan en la relació entre dues comunitats poden existir els contactes però aquests contactes són pocs, són deficientes o, fins i tot, són inexistents. No és que en el nostre àmbit lingüístic les línies de comunicació estiguin tallades del tot, sinó que n'hi ha moltes de desconnectades i n'hi ha d'altres que ocupen, crec, massa espai per la rellevància que tenen, és a dir, pel poc que aporten d'informació (pel poc que diuen de NOU).

D'aquestes línies sobresaturades en ressaltaré tres que, a més, tenen en comú un fals sufix: el sufix -URA. Això és: desventura, vell-URA i literat-URA.

1. Desventura. Només ens assabentam que existeixen alguns indrets dels països catalans quan hi ocorren desgràcies i catàstrofes: les riudes i inundacions, Vandellòs, Alaquàs, etc. Desgràcies que són notícia difosa des del lloc d'origen fins a l'epicentre de l'estat i d'allà, per efecte boomerang, retornen a casa nostra. O sigui que ni tan sols estam a la primera línia a l'hora de rebre la informació.

2. Vellura. Ens remet a un aspecte sentimental o folklòric: "m'enamora el vell, però el nou em cau a repèl". Aquí hi podem incloure els estereotips, la manera com concebem, com ens concebem els valencians, mallorquins i catalans. La reincidència en els estereotips i en la tradició no fa més que incorporar elements redundants, repetitius. És evident que si bé la redundància és

un element que permet passar per sobre dels sorolls que interfereixen la comunicació amb l'objectiu d'assegurar-la, a força de repetir-nos podem arribar a perdre l'interès ja que no aportam gens d'informació nova.

3. Literatura. La literatura és, de bon tros, la línia més saturada de la comunicació nord-sud-est. N'hi ha prou amb comprovar que pràcticament la totalitat d'escriptors tenen foto al diari i columnes de text per cada llibre publicat i que són una peça cercada per l'entrevistador televisiu. La proporció entre aquesta presència als mitjans de comunicació i la incidència de la tasca que realitzen en la societat no és equitativa.

Coneixem els escriptors (els nous i els de sempre), coneixem les editorials, els escriptors ens trobam sovint (per exemple aquests dies mateixos), les obres són ressenyades arreu sense considerar-ne l'origen. I aquest darrer punt (l'origen) és prou significatiu ja que, a diferència del que ha succeït en altres moments històrics, remarca que no importa d'on (d'on ets) sinó què (què dius). L'origen de l'autor passa a un segon terme en favor d'un intent comunicatiu; és així que actualment es pot considerar que en literatura formam un continuïum, cosa difícilment demostrable en altres àrees.

Després d'aquestes consideracions discutibles i, si es vol, òbvies, voldria acabar plantejant les qüestions següents:

Si estam d'acord que la literatura compta amb una xarxa de comunicació prou important, podem considerar-ho un índex que es pot crear una xarxa similar en altres àrees com la científica, la social, la política, l'esportiva o la de l'ensenyament.

O, per contra, la literatura és el reducte que s'ha salvat del dèficit comunicatiu que afecta les altres àrees. ■

Barcelona, octubre 1989

(*) Ponència presentada al II Encontre d'Escriptors que es va fer a València en ocasió de la concessió dels Premis d'Octubre.

de Guillem Cabrer); no esmenta la data ni el lloc de naixement dels autors i es limita a insinuar la relació d'alguns autors amb Menorca o Eivissa, ometent qualsevol referència gentilícia en els altres casos; ignora l'edició de moltes de les obres que esmenta (*El Duc Meu-Meu*, de Francesc Barceló, i les de Joan Soler i Antich, entre d'altres); la descripció de les obres sovint és incompleta (vegeu la de Marià Villangómez, que a més seria l'únic escriptor de teatre evissenc segons Patricia Traperó, o la de Palau i Camps, a qui modifica el títol d'una peça, *l'Assassinat al club dels poetes*), i omet d'una manera igualment discriminant la relació de la majoria dels prologuistes. Els autors a vegades figuren amb un sol llinatge, a vegades amb els dos, i a vegades d'un autor en fa tres: Miquel Alcover i Sureda es transforma per art de màgia en Alcover, Sureda i Miquel... La fitxa de Guillem Frontera sembla destinada als alumnes d'EGB: "Aquest autor destaca principalment per la seva producció dins els camps de la poesia (n'hi ha més d'un?) així com per la seva novel·lística. Pel que fa a la seva producció dramàtica, cal dir que se centra en: obres teatrals no editades, ni estrenades"... No cal dir que després del cens no hi figura la bibliografia de consulta, potser perquè això hauria suposat un esforç excessiu; d'altra banda, entre els autors d'estudis "aproximatius" que l'autora esmenta en la introducció no hi apareixen incomprendiblement Gabriel Janer Manila ni Gregori Mir. No aneu a cercar-hi, tampoc, cap informació sobre textos col·lectius, perquè no la hi trobareu. Val la pena de continuar? No en teniu prou? En resum vet ací un bunyol indigerible, una descarada malversació de fons públics, un cens que no ho és de cap manera i que no facilitarà el coneixement científic de l'autor teatral balear malgrat les enciclopèdiques pretensions de la consellera i del director general de Cultura. Pel seu cantó, la professora Traperó farà bé de dedicar-se de nou a l'estudi de la semiòtica del teatre soviètic per al qual sembla estar especialment dotada, sobretot si arriba a aprendre el rus. ■

LITERATURA

BLAI BONET, UN ESCRIPTOR CONTROVERTIT

Pere Rosselló i Bover

Recentment, en molt poc temps, han aparegut dues antologies de l'obra de Blai Bonet: A l'ombra de l'esperit, editada per la Conselleria de Cultura (i altres herbes) del Govern Balear, i l'Antologia poètica de l'editorial Gregal. En primer lloc, convé destacar la importància d'aquest fet en el procés de reconeixement de l'escriptor santanyiner que ha tengut lloc en els darrers anys. Per això cal donar la benvinguda a aquestes dues antologies, la funció de les quals sobretot hauria d'esser divulgar l'obra de Blai Bonet.

L'antologia publicada per l'editorial Gregal cobreix exclusivament l'àmbit poètic, però segueix uns criteris coherents i palesa una més o menys bona coneixença de l'obra de Blai Bonet per part de Xavier Lloveras, que l'ha preparada. En canvi, no em resulta gaire clar que *A l'ombra de l'esperit* pugui complir aquesta funció difusora per diversos motius. En primer lloc, perquè, tot i que es tracta -com he dit- d'una publicació a càrrec d'una institució, es posa al mercat a un preu poc adequat si es vol que la comprin estudiants i lectors no especialitzats en les nostres lletres. A més, se li ha volgut donar una aparença de llibre amb unes certes pretensions esteticistes, cosa que no s'avé gens amb el tipus de coberta ni

amb el mal gust de posar a la portada (sobre les ja conegudes franges negres i grogues) el llarguíssim nom de la institució editora, més llarg i amb lletres de major cos que el títol del llibre i el nom de l'autor. Això no obstant, els defectes més greus són a l'interior.

A *l'ombra de l'esperit*, de què ha tengut cura Basilio Baltasar, és en conjunt un llibre d'una qualitat molt dubtosa, ple de greus faltes d'ortografia que desgracen els articles introductoris i el fan francament impresentable. Tampoc la selecció dels textos, tant dels de la introducció com dels de l'autor, no és encertada. Per exemple, no entenc per què Basilio Baltasar hi inclou les entrevistes, ja publicades fa anys, de Baltasar Porcel, Jordi Coca i

Sergi Vilar. Tot i l'interès que poden tenir per a l'estudiós, hauria estat més convenient que l'editor hagués fet ell mateix una nova enquesta actualitzada. Quant a la selecció dels textos de Blai Bonet, no veig quin sentit té la inclusió d'un fragment de cada novel·la desconectat de la resta de l'obra, cosa que només permet copsar l'estil i poca cosa més. Si es volia oferir una mostra de la narrativa bonetiana, haguessin pogut publicar el primer capítol de *Mister Evasió*, un text autènticament exemplar que pot llegir-se amb quasi total autonomia de la resta de la novel·la. En la selecció dels poemes manquen peces realment importants (com "Déu Company" de *Cant Espiritual* o "La transcripció" d'*El Jove*, per exemple). Per

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

altra part, hauria estat un bon encert incloure-hi íntegrament "Hamlet i l'aparició", quasi introbable a causa de la poca distribució que va tenir. En canvi, és positiva la inclusió d'altres escrits, poc difosos, especialment del titulat *La vida i els meus instants*.

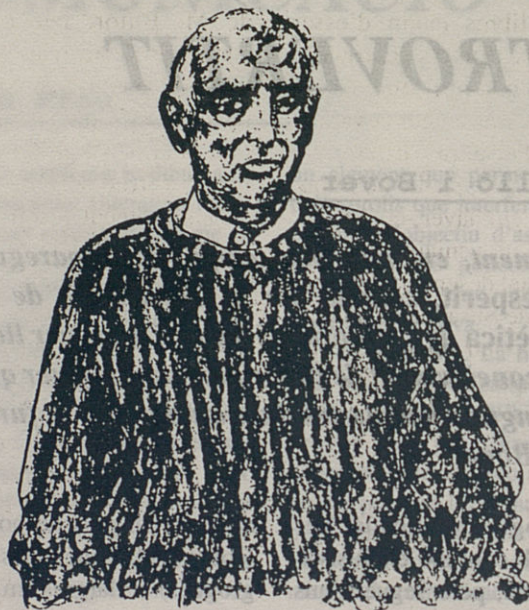
Per altra part, els treballs introductoris d'ambdues antologies ens plantegen una sèrie de qüestions controvertides, que intentaré plantejar. En primer lloc, la gran dificultat d'arribar a conèixer els límits entre el real i l'imaginari en la biografia de Blai Bonet. Damià Huguet, amb molt d'encert, s'hi refereix en "Materials per a un retrat de Blai Boent", que apareix en la primera part d'*A l'ombra de l'esperit*. És evident que en tractar qüestions biogràfiques relatives al nostre autor cal anar molt alerta. Crec que algunes de les afirmacions que Xavier Lloveras fa al pròleg de l'*Antologia* necessiten algun tipus de comprovació, com per exemple:... "que el comte Rossi, en una desfilada que va fer, amb els altres nens de Santanyí, a Palma, li va donar (a Blai Bonet) una bossa de dos quilos de caramels i li va dir *bello ragazzo*" (pàg. 8); o, també, que durant el Concili Vaticà Segon el nostre escriptor va conèixer "un polonès que es diu Karol Wojtíla, que també escriu i que vint anys més tard serà Papa" (pàg. 12). No cal fer-ne cap comentari.

Un cas ben concret d'aquestes confusions biogràfiques és el de la seva data de naixement, confusió a la qual va contribuir la reedició de *Mister Evasió* (València, 1977), que jo vaig prologar. En aquesta ocasió varen aparèixer tres dates de naixement de Blai Bonet diferents: la que donava a l'estudi introductor (és a dir, el 10-XII-1926), que és la que ha aparegut més regularment i que el mateix Blai Bonet dóna a *La vida i els meus instants* (sembla, per tant, la correcta, encara que no he cercat cap certificat de naixement que l'autentifiqui); la que apareixia en la taula cronològica de l'apèndix (10-I-1926), que fou un lamentable error que em va passar inadvertit i que ara aprofit per corregir; i la que sortia a la contraportada (1929), errada amb la qual no tenc res a veure ni sé a què fou deguda.

BLAI BONET

A L'OMBRA DE L'ESPERIT

ANTOLOGIA

Canullo 89.

DIRECCIÓ GENERAL DE CULTURA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

El pitjor és que aquestes equivocacions han passat al pròleg de Lloveras, el qual fixa la data de naixement de la manera (insòlita, tractant-se d'un escriptor contemporani) següent: "el 10 de desembre (o el 10 de gener) de l'any 1926 (o del 1929)" (pàg. 7).

Un altre aspecte a subratllar és el de la polèmica que els llibres de poemes posteriors a *L'Evangeli segons un de tants* han originat. La valoració que fins ara s'ha fet d'obres com *¿Has vist, algun cop, Jordi Bonet, Ca N'Amat a l'ombra?*, *El Poder i la Verdor* o *Teatre del Gran Verd*, per exemple, ha estat absolutament desigual per part dels crítics. (Quant a *El Jove* la unanimitat de considerar-lo un gran llibre sembla clara). De fet, es tracta d'obres que tan sols han produït dues actituds per part del lector: o bé l'admiració incondicional o bé el rebuig global. En cap cas, però, originen la indiferència. Potser, efectivament, com diuen aquells que prete-

nen reivindicar aquests poemaris, són obres que no han estat enteses o almenys no s'ha comprès què pretenia amb elles Blai Bonet. Alex Susanna i Angel Terron en els respectius treballs inclosos en *A l'ombra de l'esperit* en fan una autèntica apologia. Però, després de llegir el treball de Susanna, no em queda gaire clar si realment el més important d'aquests poemaris no és tan sols el punt de partida teòric i alguns versos i poemes esparsos. Susanna pretén demostrar la constant evolució de la producció poètica bonetiana: "...l'obra de Blai Bonet -ens diu- és fonamentalment una obra expansiva, que en cada nou llibre aporta quelcom de nou respecte als anteriors" (pàg. 14). Susanna no està d'acord a considerar que en els llibres de l'última època s'intensifica el "desordre conceptual" i el discurs sovint esdevé "caòtic i inconnex". És evident que Susanna té raó en considerar l'obra bonetiana com una obra "expan-

siva" i en "evolució perpètua". Per demostrar-ho, però, ha de recórrer als pròlegs del mateix Blai Bonet i a cites de poemes i fragments molt concrets. Però no veig que això hagi d'implicar, com absurdament sembla pretendre, que els últims llibres hagin d'esser "millors" que els primers. Perquè la validesa teòrica d'una provatura estètica no implica necessàriament la validesa dels resultats. Per altra part, afirmar el desordre i el caràcter caòtic no implica negar que hi pugui haver -com hi ha- moments d'absoluta genialitat barrejats amb altres de total desencert. De totes maneres l'article de Susanna és interessant perquè suposa un intent de comprensió d'una etapa de l'obra de Blai Bonet encara quasi desconeguda, tot i que el propòsit justificatiu el fa poc fiable i de sospitosa parcialitat.

Els desencerts dels articles i/o pròlegs d'aquestes dues antologies són múltiples i crec que no cal entrar en detalls. Però no vull deixar de posar-ne uns exemples. Així, Xavier Lloveras

confon dues vegades (tant al seu article inclòs en *A l'ombra de l'esperit* com al pròleg de l'*Antologia* de Gregal) la revista "Randa" amb la miscel·lània "Raixa", canvia el títol (a no ser que li canviï el tipògraf?) de *La modification*, de M. Butor, per *La motivation* i s'atreveix a afirmar una cosa tan estrambòtica com que *Haceldama* és "la novel·la més interessant, sobretot perquè és la més transparent" (pàg. 39). I Angel Terron aprofita l'ocasió per atacar injustament Josep Albertí quan criticava les col·laboracions periodístiques a "Última Hora", amb una explicació potser vàlida per a la parapsicologia (ho dic perquè fins i tot es refereix al testimoni d'una vident) però no per a la crítica literària. A més, Terron dedica quasi la meitat del seu article a parlar dels autors de les generacions poètiques posteriors (inclòs ell mateix) sense explicar clarament en què consisteix la petjada de Blai Bonet sobre aquests escriptors. Podríem esmentar altres detalls, però crec que amb aquests ja n'hi

ha prou. Molt més encertats em semblen els articles de Biel Mesquida i de Dàmià Huguet, que opten per uns plantejaments menys pretensiosos i més autobiogràfics.

Finalment, crec que tan sols podem deduir una única conclusió: la necessitat d'emprendre una anàlisi seriosa i completa de l'obra de Blai Bonet, que la jutgi amb uns criteris més objectius que els que fins ara s'han tengut. Estic convençut que l'obra de Blai Bonet resistirà perfectament aquesta prova i en sortirà enfortida. Tant el poeta com el novel·lista s'ho mereixen de debò. ■

Pere Rosselló i Bover és crític literari

Blai Bonet, *A l'ombra de l'esperit*. (Edició a càrrec de Basilio Baltasar). (Palma, Direcció General de Cultura de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, 1989).

Blai Bonet, *Antologia*. (Pròleg i selecció de Xavier Lloveras) (València, Gregal Llibres, 1989).

1989 BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

Cort
Pça. Cort, 1
C.P. 07001

Horari
Matins: 9'30-13'30 h.
Horabaixa: 17-20 h.
Dissabtes: 9'30-13 h.

Arenal
Pça. G. Rul·lan Garcias, 5,
1er pis. C.P. 07600

Coll d'en Rabassa
Bailèn, 38
C.P. 07007

Son Rapinya
Llac de Banyoles, s/n.
C.P. 07013

Son Ximelis
Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

Rafal Vell
Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

Gènova
Barranc, 2
C.P. 07015

Establiments
Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

Sant Jordi
Bauçà, 31
C.P. 07199

Blanquerna
Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

Son Gotleu
Regal, 105
C.P. 07008

Sa Indioteria
Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

Polígon de Llevant
Ciudad de Querétaro, 3
C.P. 07007

Molinar
Xadó, 7
C.P. 07006

Horari
Dilluns a divendres: 15-21 h.
Dissabtes: 10-14 h.

AJUNTAMENT DE PALMA

L'ALGUER

PER CONÈIXER L'ALGUER

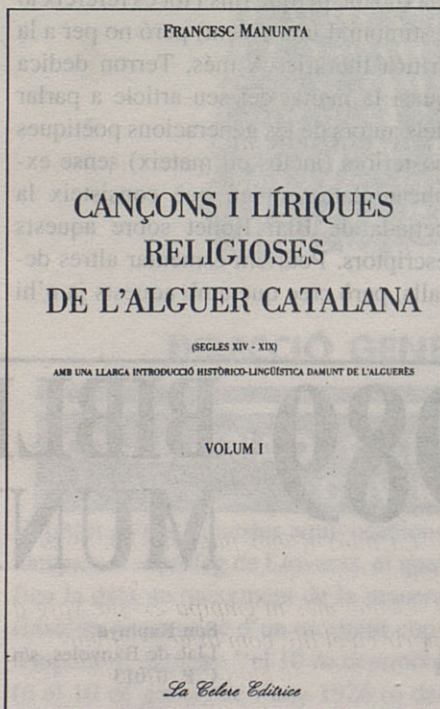
Jaume Corbera i Pou

Dins aquest any darrer han aparegut dues obres d'autors algueresos indispensables per a tots aquells que vulguin conèixer un poc més, encara que sigui sense moure's de casa seva, la ciutat catalana de Sardenya. Em referesc a Cançons i líriques religioses de l'Alguer catalana (segles XIV - XIX). Volum I, de Francesc Manunta;¹ i a Xistos algueresos, de Ciro Fadda.²

L'obra de Mn. Francesc Manunta és una interessantíssima replega de cançons i poemes de tema religiós, anònims o d'autors coneguts, populars o escrits a l'Alguer des dels orígens de la repoblació pels catalans (s. XIV) fins a la primeria del segle XX. La replega d'aquest Volum I s'inicia amb el Cant de la Sibilla, ben conegut de tots els mallorquins i present també encara la nit de Nadal a la Catedral algueresa, i acaba amb una composició de Carmen Dore, poeta mort l'any 1954. L'interès de l'obra de F. Muntana, però, no és només l'antologia lírica, precedida d'una curta introducció sobre els seus orígens, sinó també l'extensíssima i ben documentada "Introducció històrico-lingüística" que ocupa la meitat del llibre, amb la qual el lector pot fer-se una bona idea de com l'Alguer va esdevenir catalana i, sobretot, de les característiques lingüístiques que personalitzen el dialecte que hi és parlat, tan marcat per les influències sardes, italianes i d'altres parles pròximes.

Ciro Fadda ha fet una obra molt diferent, però no manco interessant: la replega dels malnoms, xistos, que porten els algueresos antics, els autèntics. A la primera part, ens dóna la llista agrupada per temes ("Xistos de despits", "Xistos que recorden animals", "Xistos dels empleos"...). A la segona, explica la motivació de molts d'aquests xistos, d'aquells dels quals ja sap. Perquè us en faceu una idea, vegeu-ne alguns exemples:

"BOLERO - Xisto donat a un jove que a les festes de ball, ballava sols quan hi

havia música de bolero. CAGA LA CUINA - Aquest minyó, quan l'aquirraven, tenia lo vici, no se sap perquè, de ixi de casa de la finestra de la cuina. A qui li demanava per què era ixit de allí responava: "Era fent de cos". Un home que l'havia ben observat li ha dit: "Alhora tu cagues a la cuina". L'ESCOLTONI - Aquest home, mestre de llenya, tenia lo vici en botiga de escoltar lo que dieven los treballadors, per poguer-los després reprendre. ME'N FUT - Xisto donat a un home tranquil i sense preocupacions. Quan parlava am a altres de fets o de coses de la ciutat ell dieva sempre: "Jo me'n fut".

ULL DE BÒGA - Xisto donat a un

home que tenia un tic nerviós: se li tancava un ull quasi del tot, i li tremolava la parpella."

Com podeu veure, els algueresos, com a tot arreu, saben aprofitar qualsevol fet o detall per posar el xisto. Tampoc allà l'enginy popular no té límits. Vet aquí, doncs, dues importants, bé que diferents, aportacions al coneixement de la cultura algueresa, tan pròxima, però també tan allunyada, de la cultura mallorquina. Aprofitau-les per acostar-vos-hi un poc més. ■

Jaume Corbera i Pou és fillòleg

1. L'Alguer, La Celere, 1988

2. L'Alguer, Gràfiques Cerri, 1989

FERRAN TORRENT, SI US PLAU.

A PROPÒSIT DE LA SEVA DARRERA OBRA

Felip Munar i Munar

Els escriptors, preocupats per la creació d'una literatura catalana que serveixi com a punt de partida d'una narrativa de qualitat, no es cansen de cercar models narratius molt sovint considerats com a subgèneres. Aquí hi entren les narracions de tema policíac, eròtic o de ciència ficció, però que han aconseguit l'estatus de producte "culte" i que en cap moment caldria reivindicar si ens trobàssim dins una societat la literatura de la qual ha esdevingut un fet normal.

Les quatre obres de Ferran Torrent -*No empenyeu el comissari* (1982), *Penja els guants, Butxana* (1985), *Un negre amb un saxo* (1987) i la darrera, *Cavall i rei* (1989)- van més enllà de les limitacions del (sub)gènere on la trama independentista va adquirint força i constància.

- "Certament, jo no vaig fer mai l'amor amb la meua dona abans del matrimoni. I vostè?"

- "Doncs... No n'estic segur. Com es diu ella?"

Aquesta citació anònima obre el darrer llibre de Ferran Torrent. Com totes les seves històries, una onada d'originalitat i frescor penetra aquesta obra que cal llegir d'una tirada.

Al llarg de *Cavall i rei* hi ha, com esqueixos, pinzellades de la suspicàcia torrentina, plenes d'ironia i sarcasme, però amb una intuïció filosòfica que ens fa rellegir cada paràgraf. Fixau-vos en algunes preses a l'atzar: -*Al revés de la catalana, la nostra burgesia (la valenciana) no s'ha preocupat pel futur del país, ni menys encara per la cultura*".

- "Una persona prudent no pot ni ha de mantenir el compromís adquirit si aquest se li gira en contra".

- *Mai ens vam buscar perquè no volíem estar sols, sinó perquè volíem estar*

acompanyats".

- "On s'informa de l'accident del rei d'Espanya esquitant a Baqueira.

Una baixa laboral important".

- "Tu has llegit Schopenhauer?" - "No senyor, però he fullejat *Don Julián Marías*".

- "La mort d'una puta no interessa a ningú".

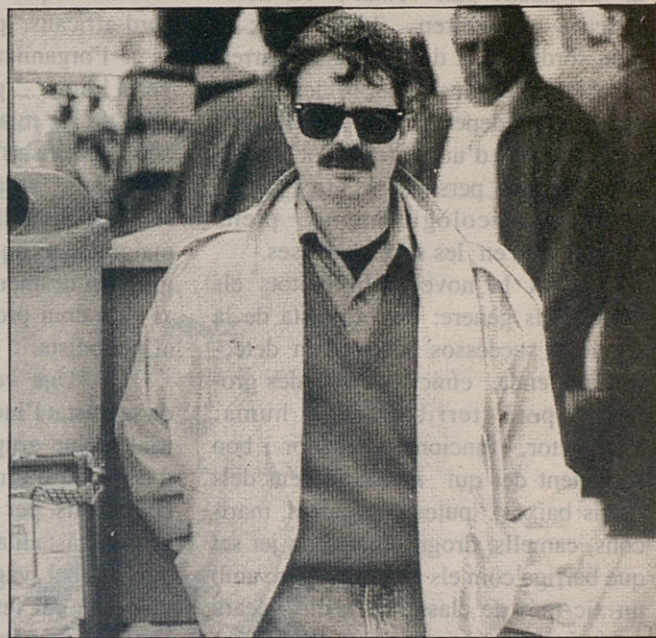
- "El que més m'empipa és que vaig a morir en el llit, com la gent vulgar".

- "És un fill de puta, però tenim un interès comú: jo les meves putes i ell el control dels seus drogaaddictes".

- "Dos paletes estimbats d'una bastida i un duc caigut en les pistes d'esquí de Vail".

- "Pensàvem que no podíem viure sense tenir fe en alguna esperança i morirem tenint fe en l'estupidesa humana".

Si és cert que les novel·les el nexa de les quals són els personatges principals gaudeixen d'uns avantatges, ja que hi ha una sèrie d'elements preexistents -la caracterització física i biogràfica dels personatges-, que no cal desenvolupar, també és més cert que els inconvenients són força imperatius ja que d'antuvi restringeixen l'argument. Malgrat tot el lector que relleix el nom de l'heroï a una nova

Ferran Torrent.

creació se sent més confiat i més predisposat a comprendre'l, sobretot amb les seves fallides. Així, l'actuació sentimental d'Hèctor davant Helena, Carlota Max o Mari Carmen -Mamen- se'ns presenta com en situacions límit que poden fer sentir repugnància per la seva naturalesa -a Helena, veïna, només la veu per fer l'amor; a Carlota li feia l'amor a una secció del diari i a un restaurant, al "privat" entre plat i plat; i a Mamen, l'odiosa "senyoreta" de la jet set se l'emporta al Porsche d'ella perquè li faci un francès-. Però en totes aquestes actuacions, hi ha sempre la reflexió, avalada per un comportament que ja coneixem, que ens fa ésser més comprensibles i còmplices amb Hèctor, en el fons un solitari empedernit. Sap que a Helena, que desitja una relació estable, no li pot prometre res, i per això la deixa partir; la relació amb Mamen la descriu en una frase quan es troben dins el Porsche i un nin els mira: "El xiquet havia descobert un container de luxe"; Carlota és de la seva mateixa calanya.

Esmenta Cioran, Schopen-

hauer, Maquiavel -l'obra està regida pels principis maquiavèlics- Shakespeare, Blasco Ibañez; exposa els problemes més actuals de la societat catalana: l'emissió de combats de boxa en les TV apropiades al PSOE -com ho és la del nostre país veïnat-; els nord-africans que entren il·legalment; el món sordid de la droga i els macarres, paral·lel en el fons al de la jet set; el moviment independentista Terra Lliure i la simulació d'un segrest. Tot portat a terme per uns personatges força caracteritzats psicològicament, plens d'humanitat en les seves baixeses.

A la novel·la hi ha tots els tòpics dels gènere: un periodista de la secció de successos -gairebé un detectiu-, fatxenda, cínic i a vegades grogler, però terriblement humà; l'inspector, funcionari trepador i bon servici del qui mana; la gent dels barris baixos: putes, macarres, maricones, camells, drogaaddictes; la jet set que barriga com els anteriors, però amb un xic més de classe, és a dir, encara més oiosos; els components de Terra Lliure, moguts per un ideal noble i sincer, però tal volta utòpic ja o encara. I tot presentat dins un ambient quede tant real sembla familiar ja que a vegades et dona la impressió que ja coneixies alguns personatges.

El suïcidi de la prostituta Mabel per sobredosi d'heroïna -segons versió policial- mou el periodista Hèctor Barrera a obrir una investigació sobre el cas posat que Rocky, entrenador de boxa i germà de la presumpte assassinada, l'encoratja. Aleshores, d'antuvi, el protagonista es troba amb tres camins que s'entrelligaran al llarg de l'obra: l'assassinat de Mabel -ja que una segona a utòpia no oficial ho confirma- i les amenaces d'uns suposats macarres; el segrest de l'industrial Bernat Ros -que llavors resultarà ser una farsa político-econòmica molt ben muntada pel seu advocat Ribes per tal d'apoderar-se de les propietats de l'industrial, aconseguides mitjançant l'especulació i les amistats de la Generalitat; la malaltia irreparable del pare, un vell periodista sindicalista que lluità pels drets del gremi.

En un principi la policia -encapçalada per un corromput comisari- no fa públic el segrest. Llavors voldran culpar els nord-africans, però és a l'organització Terra Lliure -"pandilla de miserables terroristas"- a qui fan recaure les responsabilitats malgrat que aquest grup ho desmenteix i en doni proves al periodista.

Una vegada segrestat l'industrial per un grup de delinqüents contractats per Ribes, la casualitat fa que Mabel vagi a una casa per fer un servei i descobreix el senyor Ros; no queda més remei que assassinar-la i simular el suïcidi ja que la policia sap que els nord-africans han introduït heroïna pura al mercat.

Toni Butxana ajuda Hèctor a introduir-se dins la jet set per tal d'esbrinar qui mou els fils de tot l'engranatge. I els fils, la brutor, l'estultícia corre un camí paral·lel a dalt i a baix. Fins i tot l'equip directiu del diari demostra la seva niciesa volent fer un homenatge al seu pare quan havia estat rebutjat perquè era massa reivindicatiu. Només Hèctor i Butxana saben que el diari no publicarà res que vagi contra l'interès econòmic, purament, de la publicació -es nega a publicar les empreses amenaçades per Terra Lliure, ja que provocaria una allau de protestes d'aquests clients i en retirarien la publicitat-; que el senyor Ros és homosexual i no sap res de la trama del segrest; que el comisari deu el seu càrrec a l'advocat Ribes i per aquest motiu el "protegeix". I quan sembla que l'intrèpid periodista ho farà

FERRAN TORRENT CAVALL I REI

QUADERNS CREMA

電扇

rebentar tot, per primera vegada recula davant tanta evidència: "Només sóc un peó -li diu el comisari-, igual que tu, i els peons no fan mai escac i mat, tot i que els grans jugadors del segle XVIII deien que els peons eren l'ànima de la partida; però, amic Barrera, a les acaballes del segle XX decideixen les figures".

Quan acabes de llegir la novel·la un regust amarg t'asseca la gola. Tot roman enlaire, com si els caps no s'acabassin de lligar. Això sí, el somni del comisari, tot fent una becadeta, demostra que els caps estan ben fermats, o millor dit: l'ordre, el silenci, els bons costums embauquen el desfici, la corrupció i la més infame baixesa de l'ésser humà. ■

Cavall i Rei. Ferran Torrent. Quaderns Crema. Barcelona, setembre 1989.

MENORCA

“XIBAU” : FORN MENORQUÍ PER A COURE POESIES

MOSTRA DE LA POESIA MENORQUINA ACTUAL

Francesc Florit

Quan Menorca necessitava carabó, els llenyataires arplegaven branques i troncs i en un forn de pedra que anomenaven “xibau” i que construïen en el mateix bosc que netejaven, feien carabó. El “xibau” tenia forma de barqueta invertida, de només tres o quatre filades de paret seca, col·locades sobre una sitja i amb un parell de fumerals.

Avui, però, ja no hi ha persones que treballin en aquesta feina pre-turística i per tant ja ni hi ha xibaus. Aquesta paraula, endèmica de Menorca, es perdria si no fos perquè ha mudat de significat, o sigui que ha sofert una mena de metàtesi semàntica. La recuperació de la paraula ha estat gràcies a un grup de poetes menorquins que, com sabèu, els poetes són els qui més estimen les paraules noves o velles de la nostra llengua. “Xibau” ara és un forn on es cou la poesia catalana feta a Menorca. Els millors troncs són transformats en caliu viu i servits a la població per escalfar l'esperit.

Els quaderns de poesia Xibau van començar a publicar-se a partir de l'any 76. Van ser -i són encara- la plataforma d'edició de la poesia actual, o si voleu de la jove poesia. De llavors ençà van aparèixer d'una forma irregular nou (9) llibrets, alguns d'ells d'una gran qualitat. Amb aquestes obres es

Institut Menorquí d'Estudis

mostra de poesia
menorquina

quaderns **1 xibau**
segona època

pot resseguir l'evolució de la poesia a Menorca aquests últims anys. Tot es va engegar a partir de la publicació d'un número monogràfic de la revista de literatura *Faig* dedicada a Menorca. Eren els anys de la transició política, en la qual la joventut catalanista i compromesa anava molt moguda i dinamitzava moltes iniciatives culturals. Una d'aquestes empreses fou la col·lecció Xibau. Dins el panorama menorquí, els xibaues van ser una alenada d'aire fresc. La poesia tradicionalista -una mica folklòrica- i bastant dialectalista dominava aquell panorama, prolongació i restes de l'època tardana del franquisme. Per això mateix la poesia que es féu de llavors ençà es va inserir dins la cultura catalana sense cap prejudici, plenament moderna i conscient de la pròpia identitat. Va arribar un moment, però, que el col·lectiu Xibau estava molt disgregat i la col·lecció es trobava en un punt mort. Sobretot per manca de doblers i probablement també perquè les il·lusions democràtiques, l'expectativa política i l'empenta primera o la militància cultural van deixar de tenir efecte.

Aleshores un conveni entre el col·lectiu Xibau i l'Institut Menorquí d'Estudis ha fet possible el rel·lançament dels quaderns. I ho fa amb una aturada en el camí, vull dir amb posar sobre la taula l'estat de la qüestió, com si diguéssim. S'inaugura aquesta segona època amb una *Mostra de poesia menorquina*. No representa cap tancaament d'una tendència poètica ni l'inici d'una nova poesia. Amb la represa dels quaderns Xibau s'ha reestructurat el format i la qualitat d'impressió, però la línia a seguir és la mateixa que la dels seus inicis, o sigui la de donar suport a la poesia en llengua catalana feta a Menorca.

La *Mostra de poesia menorquina* recull una setantena de poemes de setze autors. No m'atrevesc a parlar de generacions ni d'escola menorquina; aquests termes els reservam per a les classes de literatura. Perquè els resultats i les propostes són diverses. En el recull hi concorren joves poetes que just acaben de començar i poetes ja coneguts amb una obra editada prou apreciable.

Cala Galdana

Mar quieta i tranquil·la com cap.
Ja no sé si ets o no ets mar.
Cala Galdana! O bé un pur
cristall de roca, tall
rodó de profunds
abismes blaus
que suren
per
la
sorra
blanca
i límpida
d'unes ones
inexistents. Ai!
Tu continues sempre
i sempre lleu i nua
i sense embat de vents durs
que s'abraonin ferotges. Ets la
nimfa preuada del sol i la lluna nova.
Ets la placidesa feta aigua cristal·lina.
Ets un cel blau ficat al mar en escomesa certa.

Antoni Deig i Clotet. *O, Menorca!* 1982

Si un dia tornés créixer...

Si un dia tornés créixer
dintre meu aquell al·lotet
d'ulls grossos i trist;
o bé,
me'l trobés al replà
de l'escala fent un esclat;
li agafaria la mà ben fort
i junts,
aniríem a comprar un gelat
de nata i maduixes.

Biel Mercadal i Al·lès. *El ventre del diapasó*, 1982.

Aquesta em sembla una oportunitat -de les poques que es donen entre les Illes- perquè els lectors mallorquins i eivissencs, però també per als mateixos menorquins puguin tenir una visió global i aproximativa de la poesia de l'illa germana. En tot cas, crec de justícia donar-ne a conèixer una mostra. De fet sempre hem tingut un desconeixement mutu que hauríem de superar. Per exemple, no ens podem permetre el luxe d'editar una *Antologia de poetes balears* (editat per l'Ajuntament de Palma) en la qual no hi figuri cap menorquí; és més: ni tan sols n'apareix un en la introducció tan llarga i explicativa. Sí que apareix com a menorquí un tal Pere Pons, poeta inexistent a no ser que sigui una metamorfosi entre Pere Gomila i Ponç Pons. Guillem Soler, responsable d'aquesta antologia "mallorquina i pitiüsa", deu tenir una llacuna important en el seu coneixement de la poesia "insular".

Aquesta *Mostra de poesia menorquina* és la primera publicació d'aquestes característiques que ha fructificat. I sembla que tothom s'ha posat d'acord perquè en poc temps han aparegut unes quantes antologies arreu de Catalunya, de Mallorca, etc. De tot tipus: finisecular, eròtiques, comarcals, etc. Una cosa, però, és ben curiosa: a les illes els poetes sempre han proliferat, abans i ara. Ja coneixem el tòpic. Deu ser a causa de la insularitat mateixa?. Potser sí que una illa és un lloc adequat per a escriure. En tot cas tenim exemples d'escriptors famosos que han vingut a viure-hi. Fa un parell d'anys que em digueren que el Dr. Wolfgang Zimmer de la Universitat de Saarlande preparava un estudi i una antologia de la poesia de Menorca en relació al tema de l'illa. Hauríem de veure el resultat: estic segur que seria interessantíssim. Tanmateix cal que anem a la matèria prima, la poesia. I ara disposam d'un recull que, com a mínim, ha de despertar la curiositat. ■

Francesc Florit pertany a l'Institut Menorquí d'Estudis

Fulls de dietari

Avui, amics, he escorcollat calaixos oblidats, vells quaderns i paperassa, a la recerca d'uns imaginaris jardins poètics amb la flaire antiga del record i l'enyor, d'un temps tan pròdig en promeses com magre en collites. No he trobat quasi res. Només l'inici coratjós i maldestre --assaig o pròleg-- d'un vast poema, immers abans de néixer en l'oblit. Malgrat tot, era prou jove, i aquells somnis, sovint, m'embriagaven --tèrbol al seny de veremes futures. Mentrestant, el meu temps provisorí a l'aguait del prodigi, amb la companya d'ombres i llums, entorns i llunyanies i la petja invisible de cada hora.

Antoni Moll Camps. *Finestra dels dies*, 1950-60.

O Pare de la nit, del mar i del silenci,
jo vull la pau, però no vull l'oblit.

Màrius Torres, *Aniversari*.

Cor foradat, en silenci perfecte
vaig xoroiant el teu inútil glaç;
no ignor, claror d'estimar que desfàs,
que amor no correspost no és cap defecte.

Bé el caminai pes fosc, és fred, infecte...
Tu te n'oblides quan, dolgut, pas a pas,
faig via amb por d'ajaçar-me en el ras,
tremant en nit aguda el llamp directe.

I esper, i vetl, i sec tot confiat,
quan ve que enmig del creuer só arribat
i passen òlibes i morts i pàl·lides

lluors d'homes orats, de fugues vàlides
per anys llunyans com a carreres
sense fi, sens posar... I et desesperes.

Pere Xerxa. *Tiranya al vespre*, 1977.

ENTREVISTA

ALEX SUSANNA

Miquel López Crespí

Alex SUSANNA neix a Barcelona l'any 1957. Realitza estudis de Filologia Catalana a la Universitat Central de Barcelona. Actualment treballa com a professor de literatura i semiòtica a la Facultat de Filologia de Tarragona.

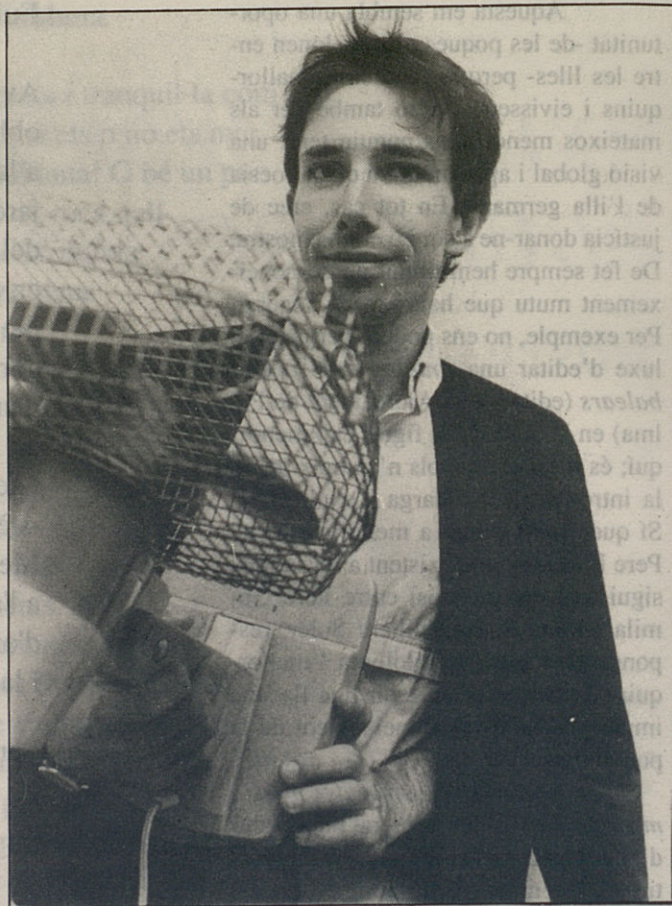
La seva obra s'ha desplegat paral·lelament en tres fronts: creació, crítica i traducció, terrenys que considera complementaris i mútuament enriquidors. No creu en la possibilitat de ser únicament, en ple segle XX, un líric.

Com a crític, col·labora regularment a *La Vanguardia*, *El País* i *Món*. D'altra banda, la seva activitat com a conferenciant, l'ha dut als Estats Units (Universitats de Fordham, Yale i New-Orleans), Canadà, Iugoslàvia, Itàlia i França.

- En quins períodes dividirieu la seva producció poètica?

- Fins ara, la meua producció poètica jo crec que es divideix en dos períodes: el que engloba els dos primers

llibres, i el que s'inicia amb *Memòria del cos*. De fet, jo em començo a reconèixer en algun dels meus poemes a partir d'aquest llibre. És a dir, considero que és a *Memòria del cos* que trobo el meu propi to de veu. Els llibres anteriors poden ser més o menys interessants, però el fet és que els veig llunyans: haig de fer un esforç per llegir-los i reconèixer-m'hi. Això

Alex Susanna.

no em passa ja amb alguns poemes de *Memòria del cos*. Fins llavors, la poesia per a mi era com una àlgebra d'imatges, una manera de pouar en mi allò que hi havia de més desconegut. I crec que això passava perquè no podia ser d'una altra manera: em faltava encara un passat en què reflectir-me i pensar. Com diu en Gabriel Ferrater:

"el jove
és pobre perquè no té forma
d'embadalir-se amb un passat
i donar el món per perdonat".

En el moment en què un comença de tenir un cert passat emmagatzemat, sol produir-se un canvi, la poesia esdevé, simplement, "una emoció recordada en la calma", segons la coneguda frase de Wordsworth.

Des del llibre *Memòria del cos*, com a poeta, el que m'interessa és tractar de conèixer què signifiquen certes experiències, i donar-los un forma

Obra poètica

Abandona ment (Barcelona, 1977)
De l'home quan ni hi veu (Llibres del Mall, 1979)
Memòria del cos (La Gaia Ciència, 1980)
Els dies antics (Llibres del Mall, 1982)
El darrer sol (Ed. Proa, Ossa Menor)

Traduccions

Irene, de Louis Aragon (Col. Els Llibres de Glaucos, 1)
Monsieur Teste, de Paul Valéry (" " " " , 2)
Quatre Quartets, de T. S. Eliot (" " " " , 15)

Premis

- Premi "Miquel de Palol" 1979 per *Memòria del cos*
- Premi de la Crítica "Serra D'Or" 1981 per la traducció de *Monsieur Teste*.
- "Englantina d'Or" als Jocs Florals de Barcelona, 1984.

poètica. És a dir, no partir d'una visió poètica de la realitat a priori, sinó patir de la mateixa realitat, i que els poemes resultin, en tot cas, poètics a posteriori. Com deia Jules Laforque a propòsit de Baudelaire: "contar-se en un to moderat de confessional"; o sigui, sense agafar un aire inspirat. Dit això, em sembla que queda prou clar perquè els meus dos primers llibres no m'interessin massa: el primer el veig massa "inspirat" i el segon, o bé massa inspirat o bé massa abstracte.

I aquí arribem a un altre punt que considero bàsic en un poeta: la concreció. Que poc concrets que són la majoria de poetes! És com si s'haguessin quedat a mitja feina, com si un escultor abandonés la tasca quan encara no està clar quina figura sorgirà d'aquell bloc de marbre compacte. La vaguetat d'aquests poetes potser no es degui sinó a allò que també en Gabriel Ferrater va saber diagnosticar tan bé:

"que un vers que no sap a qui parla sembla aquell que de cap es llança a una piscina que han buidat o que invoca l'eternitat".

- Alex, primer foren Juan Larrea, César Vallejo, André Breton, Louis Aragon, Benjamin Péret, Paul Eluard, Octavio Paz, el Lorca, l'Alberti i el Neruda surrealistes etc. Sí, ja sé que rastrejar les pròpies influències no és fàcil, però ara arriba el moment de concretar la constel·lació d'autors que giren actualment al teu voltant.

- Yeats, Eliot, Auden, Cernu-

da, Montale, Pavese, Kavafis, Baudelaire, Graves, Gottfried Benn... Entre els poetes catalans, Carner i Foix són probablement els dos que més rellegeixo, i que posaria a l'alçada dels millors del segle XX. D'altra banda, també haig de dir que des d'un bon començament van atreure'm les obres de tres escriptors

que en aquell moment no estaven considerats com calia: em refereixo a Marià Manent, Joan Vinyolí i Blai Bonet. Un nombre considerable de poemes seus figuraran entre els millors que s'han escrit durant aquest segle a casa nostra. I parlant d'escriptors oblidats o poc reconeguts, no em sé estar d'afegir-

Alex Susanna

El darrer sol

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccional
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)

Telèfon 20 98 13

CIUTAT

hi Tomàs Garcés, un poeta que sempre ha estat associat amb la cançó de treball tradicional i popular, però que a partir del seu segon o tercer llibre adquireix altres registres d'un gran interès. Com pots veure, una de les coses que més m'ha preocupat ha estat discernir pel meu compte quins són els autors de la meua pròpia tradició que més m'interessen, independentment del que se'm digués a la Universitat, als diaris o als llibres. Els nostres crítics -si és que

com a lectors, no ens agafa massa temps (jo no crec que es pugui llegir poesia durant més de tres quarts d'hora); i com a escriptors, tampoc: passada aquella primera etapa d'eufòria creativa, un només escriu molt de tant en tant. Tres, quatre poemes a l'any. No pas més: de fet, un s'adona que del que es tracta és de deixar d'escriure poemes; per cada cinc o sis poemes que no escrius, potser en sortirà un de realment interessant. Aquesta, jo crec que és la

- Des d'un bon començament, no vares voler limitar-te a ser un poeta que només escriu versos. Et veig molt identificat amb les teves altres activitats, com ara la crítica i la traducció. Sembla, a vegades, que tant una activitat com l'altra, te les has plantejades com reptes, com a proves de si estaves capacitat per a dur a terme una traducció com la de Monsieur Teste o els Quartets...

- Un dia en Foix em va dir que, en efecte, traduir era la millor manera de convertir-se en un bon estilista. I pel que fa a la crítica, passa una mica el mateix: m'ho vaig plantejar com un repte, per tal d'aprendre a racionalitzar

NANNA

Carona deliciosa que dorms
vora meu, al tren,
mentre tornem de viatge,
cansats, plens de noves ciutats,
nous paisatges, nous carrers,
noves mirades que tu no veus
però que et ressegueixen, ara,
de nit, sense por, i et donen
tot allò que de dia no gosen:
un amor sense reserves
a qui basta el fruit de la mirada
i aquest somriure que de tant
en tant em llances,
no sabent ben bé on ets
ni a qui el dirigeixes...

PAUSA

Llegeixo, i m'aturo;
el pensament, de cop se'n vola
cap a zones del record,
i sembla voler rescatar-ne algú.
Però no pot: tan sols aconsegueix
una imatge borrosa, algun feble contorn
d'insuficient relleu...
Aquests cossos, com els engoleix l'oblit!
I quan ens manquen,
que deseparats que ens sentim
fibrats llavors pel que antany era
la humida temperància del seu recer...

● Des del llibre
Memòria del cos, com a poeta, el que m'interessa és tractar de conèixer què signifiquen certes experiències, i donar-los una forma poètica

es pot dir que n'hi ha- constantment pateixen d'una forta miopia... o estigmatisme, no ho sé. La tradició, la pròpia tradició, cada un se l'ha de fer seva. Aquest "passotisme" o indiferència o ignorància dels nostres escriptors envers els de la seva mateixa tradició, és un fet preocupant. Trobo a faltar en els autors i els lectors en general una cosa tan vital com la curiositat: curiositat cap a dins, i cap a fora. Curiositat cap al passat, i cap al present d'altres cultures. Jo crec que el fet de pertànyer a una cultura petita i en situació anòmala ens hauria de fer més curiosos, però, en general, no es pot dir que passi. D'altra banda, no crec que estigui dient res nou: estic predicant el mateix que en el seu temps feren Carner, Foix, Riba, Mament, etc.

- Com veus la relació del poeta amb la poesia?

- La relació del poeta amb la poesia és ben curiosa: d'una banda,

posició més intel·ligent: sacrificar totalment la quantitat en favor de la qualitat. Si ens hi fixem, els poetes que

● Els nostres crítics
-si és que es pot dir
que n'hi ha-
constantment pateixen
d'una forta miopia... o
estigmatisme, no ho sé. La
tradició, cada un se l'ha
de fer seva

més ens agraden, ¿per quants poemes els recordem? Per cinc, per sis com a màxim? Del que es tracta, per tant, és de perseguir aquests quatre o cinc bons que acompanyen el lector per sempre més, en el millor dels casos, és clar.

les meves impressions de lectura. Ara, però, després d'haver-ne fet amb regularitat durant tres anys a diferents diaris, t'haig de dir que és una activitat que m'interessa molt menys, potser perquè, de crítica literària, a la Universitat, ja n'estic fent constantment.

Aquest any, a part de la meua feina universitària i editorial, m'he dedicat força a fer conferències, que és una activitat que està molt més a prop del teatre que de l'estudi i l'erudició. Vull dir que una cosa és fer una conferència on llegeixes un text, i una altra molt diferent, edificar tot un discurs partint simplement d'un guió. En aquest sentit, em resulta molt més apassionant adoptar aquest segon tarannà. Ara sóc incapaç de llegir un conferència: m'avorriria molt. Prefereixo el risc de saltar al buit i enfrontar-me directament al públic. Com més ho faig, més m'adono de la importància que tenen tota una sèrie de recursos que estan més lligats a l'habilitat del qui parla que no pròpiament als seus coneixements. Fer una

conferència, com fer una classe, és fer una "performance", una actuació, un "show" en certa manera, i per això un acaba tant cansat.

- Pel que fa referència als teus darrers treballs m'agradaria que em parlassis d'El darrer sol, el teu darrer llibre de poemes.

- És un recull d'una trentena de poemes escrits durant aquests últims cinc anys, plenament insert dins la poètica de *Memòria del cos* i *Els antics dies*. Potser el que pot resultar atractiu és la combinació d'una doble sensibilitat; d'una banda, una sensibilitat moral pròxima a la de certs

poetes anglosaxons, i de l'altra una sensibilitat plenament mediterrània i hedonista. Intueixo que, pel que fa a la creació poètica, després d'aquest llibre trigaré bastants anys a publicar-ne un de nou. En certa manera, amb aquests tres llibres tinc una mica la sensació d'haver exhaurit una manera de dir, una veu, tota una imatgeria.

D'altra banda, des de fa uns dos o tres anys, cada cop sento més el "cuquet" d'escriure prosa. Però no un prosa de dietari o de crítica, sinó prosa de ficció. Tinc autèntiques ganes de passar uns quants mesos dedicant a escriure petites històries, narracions. Però de moment, aquest temps em falta de totes totes. De l'únic que tinc temps és, de tant en tant, de marxar fora de la ciutat, i passar una o dues setmanes oxigenant-me tan vitalment (m'agrada molt fer jogging) com literàriament: llegeixo durant tot el dia. Però sé que un bon dia m'hi posaré, ni que sigui per veure si serveixo o no serveixo per a escriure prosa de ficció. En tinc els meus dubtes, però fins que no ho hagi vist clar no deixaré.

Abandonada ment

Àlex Susanna

BAR CEL ONA

1977

- Àlex, des de fa un any, per si no fos prou, també fas d'editor (juntament amb Miquel Alzueta, l'Alfred Sargatal i el dissenyador Ricard Badia). Ara, després d'un any d'intensa feina, ¿com valores la feina feta?

- Fins al número 25 ens dèiem Laertes, però a partir del 26 ens diem Columna. Això no ha estat sinó l'últim pas d'un procés d'independització iniciat fa un any. Ara formem un equip molt compacte de quatre persones -en Miquel Alzueta, l'Alfred Sargatal, el dissenyador Ricard Badia i jo- els quals ens hem abocat totalment a aquest projecte, que fins ara semblava impossible, però que cada dia és més real: arribar a publicar llibres de Calvino, Queneau, Roht, Gide, Eliot, Henry James i autors del país com Marià Manent, Tomàs Garcés, Albert Ràfols-Casamada, o Antoni Tàpies, en un mateix any, no està malament. Fins ara, és una feina que m'està resultant molt estimulant, però els qui tenen l'última paraula, els únics que poden afermar aquest projecte, són els lectors. ■

TORRENTADES

Andreu Galmés i Martí

Després d'una lleugera sensació de pesadesa davant unes imatges repetides, inclosa la representació social de les personalitats corresponents que no poden amagar una expressió de fàstic, retorna, com sempre fins ara, la normalitat.

El temps ens dona una visió prou recreativa del curs dels esdeveniments. Així és com crida l'atenció la rapidesa en la regeneració de les platges, punt bastant significatiu si volem representar gràficament un ordre de valors inclòs dins una jararquia.

L'habilitació de les carreteres, negocis particulars, subvencions pels damnificats... la pobresa es vesteix d'odi davant la impotència mentres s'habiliten els mitjans de creació de riquesa. Així tornam a la normalitat.

Els culpables varien segons la provinença acusatòria. La "Vox Populi" assenyala la Casa Consistorial que descuida la neteja dels torrents, o les obres públiques. Callen si els hi assenyalen obres particulars o de negocis de diner fàcil. Tal vegada, molt al fons s'hi amaga una participació dins la culpabilitat. Els ecologistes aviat assenyalaren la "Balearització". Els pagesos, com sempre, culparen a la pluja... Els estudiants ja hem après que la realitat és un engranatge compost per moltes peces. Mumpare em parlà moltes vegades de "sa torrentada". Era, simplement, part d'un passat llunyà emmarcat dins un grau baix a l'escala del progrés humà. Amb els anys, algú, dibuixant una petita rialla, escoltarà uns fets referents a un passat, també llunyà, encara indefens davant l'enuig d'algun déu de la natura.

Potser, després d'aquest viatge a Itaca, em presentaran el Déu responsable. Mantindré una conversa llarga i didàctica sobre un món que fou la meua casa durant qui sap quants d'anys, si ell, des de la seva immunitat, m'ho permet.

I QUÈ MÉS, ARA?

A.P.

No gaire sovint tenim l'oportunitat d'esser testimonis d'un fet, com aquest que la pressió popular aconseguixi tombar la decisió d'un govern. Cala Mondragó n'ha estat un exemple. Tanmateix això, vull fer-ne una sèrie de reflexions.

En primer lloc, Mondragó s'hauria d'haver salvat anys enrere, i a més d'altres coses, el cost n'hagués estat nul. Permetre que l'Ajuntament de Santanyí aprovàs la urbanització era l'última cosa, o una de les últimes, que un govern que presumeix d'esser popular hauria d'haver fet. D'altra banda, el plenari de l'Ajuntament de Santanyí, on se n'aprova la urbanització, no fou, ni prop fer-s'hi, una bassa d'oli: cops, rebug cap als mitjans de comunicació i cap a l'opinió pública que volia esser testimoni d'aquell espectacle que es desenvolupava sota la direcció de l'històric batle i diputat del PP, Cosme Adrover. En resum, un poti-poti insuperable. Ni tan sols quan s'aprovà la urbanització de La Dragonera es varen produir tants de disbarats, si bé la tensió, el resultat, un govern de la banda dreta, eren, si més no, molt semblants.

Després de la desolació, produïda per la insensibilitat de l'històric Adrover, l'esperança era al Parlament Balear, però el perill de veto a la proposició no de llei del PSM i del PSOE sobre la preservació de Mondragó feia perillar l'objectiu de bona part del país.

A la fi, arribà el dia del Consell de Govern i decideixen com a solució màgica, de comprar-ne els terrenys per tal de convertir-los en parc natural. Un cost de mil cinc-cents milions de pessetes i tot això, òbviament, els illencs ho pagaran.

Molts qualificatius se m'ocorren a l'hora de definir un afer tan al·lucinant. De totes formes, és d'indignació superior la poca o nul·la previsió i visió de futur dels nostres governants. Només fa

cinc anys Mondragó no hagués costat ni un cèntim, però, és clar, hagueren d'esperar el cul del sac, i després fer despeses innecessàries, que, encara bo, han salvat Mondragó del ciment.

De Mondragó, n'han volgut treure rendibilitat política, sobretot el gran partit de l'oposició, encara que no hau-

● Ni tan sols quan s'aprovà la urbanització de la Dragonera es varen produir tants de disbarats

ria de piular tan fort. Només hem de recordar casos i caos urbanístics com el de Calvià, Andratx, coneguts de tothom. L'administració socialista i sindicalista no ha aconseguit, pràcticament, res i el partit poc hi ha fet a l'hora d'aturar les cames a Obrador, que cada cop més fa i desfà com vol, malgrat les enèrgiques denúncies dels mitjans de comunicació i de l'oposició. I, respecte a Andratx, dos rals del mateix: sota l'excusa que els governs anteriors eren de dretes i els plans parcials ja eren aprovats, continua la desmesurada construcció.

A tort i a dret un espectacle, indigne d'un poble que a priori no es mereix. Mondragó s'ha salvat, però quina cala, platja, terreny o qualsevol indret costaner en serà el vinent amenaçar? ■

L'ESPECTADOR DESPISTAT

L'ECOLOGIA I LA FOTOGRAFIA

Antoni Ginard

Des del punt de vista d'un espectador despistat, ingenu i més aviat incrèdul, que més que observar bada, m'adon de l'existència de dos tipus de personatges en relació a l'ecologia i la fotografia.

A.- Aquelles persones que gaudeixen de la contemplació de la natura, que usen la cambra fotogràfica per captar els paisatges que els agraden, i més tard miren la imatge enregistrada -massa vegades amb nostàlgia- d'allò que hauria de ser i que, gairebé sempre, o no és, o està en perill de no ser.

B.- Aquella tropa d'interessats, que es consideren responsables del bé comú, i que només acudeixen a l'excusa de l'ecologia per fer-se un retrat per tal de sortir als diaris, amb intencions no se sap si obreptícies. Els és igual ajuntar-se a un cantant amb un indi o fer-se el so i ballar.

Com en tantes coses, les diferències entre els dos grups són econòmiques. Els primers treuen dels seus estalvis el preu del rodet i la sola de les espadenyes; els segons paguen les fotografies a preu d'or, a càrrec del pressupost general de la comunitat.

Des de la nostra innocència, és una vergonya que les lleis parlamentàries de protecció del que es considera patrimoni de tots no estiguin molt per damunt d'altres legalitats o de "drets adquirits". Però, que ningú no obliidi que els ciutadans fiscals (en realitat, és per l'únic que ens tenen en compte i per l'únic que els devem servir) tenim el dret de dir que els nostres doblers no són perquè els governs comprin vots o guanyin batalles polítiques ni per acabar d'omplir les butxaques als urbanitzadors sense escrúpols.

LA CONSERVACIÓ A MALLORCA DE LA CARTA NÀUTICA DE GABRIEL DE VALLSECA DE 1439

Antoni Ginard

Amb motiu del 150è aniversari de la venguda a Mallorca de George Sand, a la revista "EL MIRALL" núm. 25 es parlà de l'escriptora, de l'accident del tinter i de la carta nàutica de 1439 de Gabriel de Valseca. La coneguda carta nàutica, vertader patrimoni del nostre passat cultural, es conservà a Mallorca al llarg de tot el segle passat, fins que anà a parar definitivament al Museu Marítim de Barcelona.

La carta nàutica és un pergamí de 75 x 100 cms., on hi figura el nom del seu autor i el lloc i la data de la seva realització: *Gabriel de Valsequa la fecta en Malorcha any MCCCCXXXVIII*. Entre les obres de la cartografia medieval mallorquina, és considerada, no només de les més importants, sinó també la més antiga de les relativament poques cartes nàutiques medievals mallorquines conservades a l'estat espanyol.

● **La coneguda carta nàutica, vertader patrimoni del nostre passat cultural, es conservà a Mallorca al llarg de tot el segle passat**

Un detall interessant és que fou propietat d'Amerigo Vespucci (1454-1512), navegant italià al sevei de Portugal i de Castella, company de Colón i de Juan de la Cosa, i finalment pilot major de la Casa de Contratación de Sevilla. Una inscripció, situada al dors de la carta nàutica, n'és la prova:

*Questa ampla pelle di geografia
fu pagata da Amerigo Vespucci CXXX,
ducati di oro di marco*

Segons HAMY (1892), per la forma de les lletres de la inscripció, aquesta podria datar-se cap a l'any 1480. La datació indica que Vespucci comprà la carta nàutica (feta 15 anys abans dels seu naixament), quaranta-un anys des-

Les drassanes gòtiques de Barcelona, seu del Museu Marítim.

prés de la seva realització. La constatació de les dates podria ser un clar indicatiu del fet que hauria estat adquirida més com un document de luxe que no per la seva utilitat pràctica com a instrument per a la navegació.

Gairebé tres segles després, la carta nàutica era localitzada a Itàlia. A finals del segle XVIII, fou comprada a Florència pel Cardenal mallorquí Antoni Despuig i Dameto (1745-1813), fundador del Museu de Raixa. Per herència, anà a parar a la biblioteca del Comte de Montenegro de Palma, on es convertí

en la admiración de todos los extranjeros inteligentes que vienen á esta isla (BOVER, 1842, p. 454).

A finals de juny de 1837, va venir a Mallorca l'erudit Josep Tastu, comissionat pel govern francès. L'estudià i en féu una còpia que fou examinada per diferents especialistes de l'Acadèmia de Ciències de París.

Durant l'hivern mallorquí de 1838-1839, George Sand visitava la biblioteca de Montenegro i es veia embolicada en el malhaurat accident del tinter. Alguns erudits mallorquins de l'època

consideraren que era un fet provocat per l'escriptora. Entre una cosa i l'altra, l'incident de la visita de George Sand és el fet més conegut en relació a la carta nàutica. De tal manera que l'episodi del tinter esdevingué gairebé un tòpic.

L'any 1892, amb motiu del quart centenari del descobriment d'Amèrica, José Gómez Imaz (1838-1901) en publicava un important estudi i una reproducció. Gómez Imaz, cap de la Comisión Hidrográfica de España, treballà a Mallorca, entre 1889 i 1893, realitzant importants aixecaments cartogràfics.

A punt d'acabar el segle passat, corrien noves alarmants que la carta nàutica i els fons del Museu de Raixa estaven en perill de sortir de Mallorca. Per

adquisició de la carta nàutica (PONS FÀBREGAS, 1909, p. 209). Els resultats de les deliberacions no degueren ser gaire satisfactoris. El 5 d'agost de 1907, E. de K. Aguiló, president de la Societat Arqueològica Lul·liana, envià un ofici a l'Ajuntament de Palma expressant la seva preocupació pel que

● **La datació indica
que Vespucci comprà la
carta nàutica més com un
document de luxe que no
per la seva utilitat
pràctica**

suposava la pèrdua del document nàutic. Quatre dies més tard, protestava el Foment del Turisme de Mallorca (PONS FÀBREGUES, 1918, pp. 12-13).

Paral·lelament, es va dur a terme una campanya de premsa a favor de la conservació a Mallorca dels béns del Museu de Raixa i, en concret, de la carta nàutica de 1439. En aquest sentit, Gabriel Alomar publicava un article a *El Poble Català* en què, front a la possible pèrdua de la carta nàutica, es queixava de les pèrdues d'obres d'art que sortien cap a l'estranger i manifestava que tota Mallorca i, també, tot Catalunya s'hauria d'aixecar contra aquestes expoliacions.

Les queixes eren contínues i afectaven al Museu de Raixa, en general, i a la carta nàutica, en particular. Arribaven a l'Ajuntament de Palma, a la Diputació Provincial i, fins i tot, al Govern de l'estat i al Ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts (FERRER GIBERT, 1907; PONS FÀBREGUES, 1918, pp. 25-34). Malgrat totes les queixes i la sensibilització de l'opinió pública, l'obra de Gabriel de Valseca no es conservà a Mallorca.

Finalment, com a mal menor, l'any 1917, l'Institut d'Estudis Catalans comprava la carta nàutica de 1439 per a la Biblioteca de Catalunya pel preu de 80.000 pessetes (CARRERAS I CANDI, 1919). Almenys, l'obra cartogràfi-

ca, restava a bon recapte, i així ho manifestaven els contemporanis, ... *aufegant un justificat sentiment de tristor al veure partir l'històric pergami, ens hem d'alegrar de que no surti de nostra pàtria i de que hage caiguda en tan bones mans (...) no l'hem perduda; més bé podem dir que l'hem assegurada* (G.R., 1917). Actualment, es conserva al Museu Marítim de Barcelona, per dipòsit de la Biblioteca de Catalunya. ■

BIBLIOGRAFIA

BOVER DE ROSSELLÓ, Joaquín María (1842): *Memoria biográfica de los mallorquines que se han distinguido en la antigua y moderna literatura*.- Imprenta y Librería de Guasp.- Palma.

BOVER, J.M. (1868): *Biblioteca de escritores baleares*.- Imprenta de P.J. Gelabert.- Palma.

CARRERAS I CANDI, Francesc (1919): *Cartografia catalana*.- "Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya" (Barcelona), XXIX, 51-74.

FERRER GIBERT, Pedro (1907): *Cartografía mallorquina*.- "La Almudaina" (Palma), 1 d'agost de 1907, pp. 1-2.

GÓMEZ IMAZ, José (1892): *Monografía de una carta hidrográfica del mallorquín Gabriel de Valseca (1439)*.- Est. Tip. Alvarez.- Madrid.

G.R. (1917): *La carta de Valseca*.- "B.S.A.L." (Palma), XVI, 383.

HAMY, E.T. (1892): *Quelques observations sur l'origine du mot América*.- "Comptes Rendues du VIII Congrès des Américanistes".- Ernest Leroux, Editeur.- Paris.

PONS Y FÀBREGUES, Benito (1909): *Guía de la Administración Municipal de Palma*.- Est. Tip. de J. Tous.- Palma.

PONS FÀBREGUES, B. (1918): *El museo de Raxa. Gestiones realizadas para lograr su conservación en Mallorca*.- Impr. de J. Tous.- Palma.

SAND, George: *Un hiver à Majorque*.- Le Livre de Poche.- Paris, 1984.

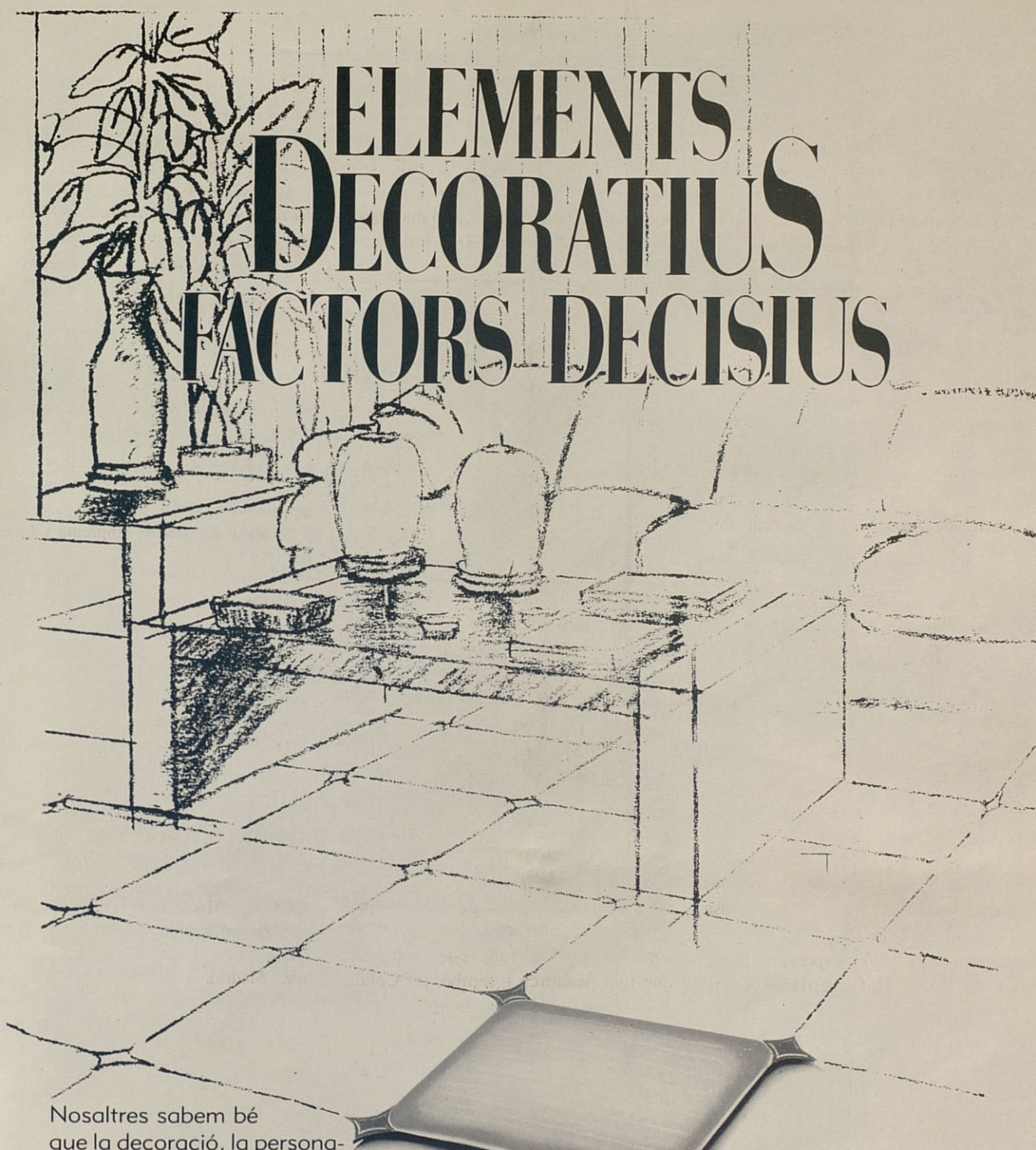
● **L'any 1917,
l'Institut d'Estudis
Catalans la comprava
per a la Biblioteca de
Catalunya**

aquest motiu, dia 21 de setembre de 1896, l'Ajuntament de Palma acordava estudiar el testament del Cardenal Despuig, fundador del museu, per tal d'intentar evitar la pèrdua de la valuosa herència cultural.

Uns quants anys després, el 26 de juliol de 1907, el Governador Civil, Laureano Irazazabal, dirigia una súplica a l'Ajuntament de Palma tot manifestant que, per tal d'impedir que els béns del Museu de Raixa sortissin del territori de l'estat, *procede que mediante un convenio amistoso ... se entregue al actual poseedor de estos tesoros* (el compte de Montenegro i de Montoro) una indemnització, destinada a garantir a Mallorca el gaudiment d'unes obres d'art, que constitueixen un element educatiu irremplazable. Al mateix temps, proposava la creació d'un museu arqueològic i d'una biblioteca, sobre la base dels fons esmentats (PONS FÀBREGUES, 1918, pp. 7-11).

Com a continuació d'aquesta iniciativa, a la sessió de l'Ajuntament de Palma de dia 31 de juliol de 1907, la corporació municipal estudiava la possible

ELEMENTS DECORATIU FACTORS DECISIUS

Nosaltres sabem bé que la decoració, la personalització de la seva llar, és el resultat d'una tasca conjunta: espai, mitjans, formes i productes diversos. Elements decoratius que donen forma i vida exclusiva al seu entorn familiar.

S'ho imagina sense rajoles?
És clar, són factors decisius!
Completi la seva decoració a PREFAMA.

PREFAMA

■ **PALMA DE MALLORCA:**

Exposició:
Anid. Lluís Salvador, 84 - Tels. 75 54 45 - 75 16 31

Magatzems:

Poligon Son Castelló, Gran Via Asima - Tel. 29 40 04
Poligon Ca'n Valero, C/ 4 Novembre, 11 - Tel. 20 66 66
Ca'n Blau, C/ Sócrates, s/n - Tel. 27 01 61

■ **LLUCMAJOR:**

Oficines, Fàbrica i Exposició:
Bisbe Pere Roig, 29 - Tels. 66 01 50 - 66 01 54

■ **S'ARENAL:**

Magatzem i Exposició:
Carretera Militar, 228 - Tel. 26 22 38

■ **CALA D'OR:**

Magatzem i Exposició:
Ctra. Calonge - Cala D'Or, Km. 1'500
Tels. 65 82 10 - 65 82 28

■ **PORRERES:**

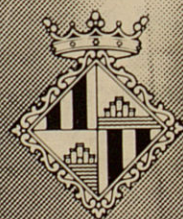
Fàbrica i Magatzem:
Ctra. Campos, Km. 0'400 - Tel. 64 71 05

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el CONSELL INSULAR DE
MALLORCA apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
CONSELL INSULAR DE
MALLORCA a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**